

15630

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների. միացե՛ք

Խ Ս Ն Մ

ՅԵՎ

ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ՅԵՐԿՐՆԵՐԸ

321.8

Խ-11

Հ Ա Յ Կ Ո Ւ Ս Հ Բ Ա Տ • 1938 • Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

37-Կ
Ca 1679
321.8
Խ-11

26 SEP 2006
ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵ՛Ք

4 NOV 2009

Խ Ս Հ Մ

ՅԵՎ.

ԿՐԹԻՏԱԼԻԶՄԻ ՅԵՐԿՐՆԵՐԸ

Ա. ՍՏԵՑԿՈՒ, Լ. ՄԵՆԼԻՍԻ, ՅԵ. ՎԱՐԳՍԵԻ ՅԵՎ Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ
ԽՄԲԳՐՈՒԹՅԱՄԲ

10-11000

15630

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1 1 SEP 2013

Քսան տարի առաջ Ռուսաստանի բանվորներն ու գյուղացիները բողոքի կուսակցության ղեկավարութեամբ տապալեցին կալվածատերերի ու բուրժուազիայի տիրապետութիւնը:

Յերբ կալվածատերերի ու կապիտալիստների լուծը թութափվեց, կապիտալիստներն ու նրանց արքանյակները—եսերներն ու մենշևիկները պնդում էին, թե աշխարհի վերջը հասել է, թե առանց բուրժուազիայի բանվորները չեն կարողանա բանեցնել գործարանները, չեն կարողանա կառավարել յերկիրը, թե սոցի ու անկուլտուրականութիւնը—ահա ժողովրդի բաժինը, մինչև վոր կվերահանգնվեն բուրժուական կարգերը: Կապիտալիստները մենշևիկներին ու էսերների հետ միասին 14 պետութիւնների բանակներին գրգռեցին հարձակվելու Սորհրդային Միութեան վրա, բուն յերկրում սպիտակ-գվարդիական ապստամբութիւններ էին բարձրացնում, յերեք տարի բանվորների ու գյուղացիների դեմ հակահեղափոխական պատերազմ էին մղում:

Նրանք չհասան իրենց նպատակին: Սորհրդային Միութեան բանվորներն ու գյուղացիները համառ կովում պաշտպանեցին իրենց ազատութիւնը և Հոկտեմբերյան սոցիալիստական Մեծ հեղափոխութեան նվաճումները, հետ մղեցին թշնամիների բոլոր հարձակումները: Կապիտալիստական յերկրների պրոլետարներն ոգնեցին Սորհրդային Միութեան բանվորներին ու գյուղացիներին հակահեղափոխութեան դեմ սրանց մղած կովում:

Սորհրդային յերկրում ծավալվեց սոցիալիզմի լայն շինարարութիւնը: Քսան տարի առաջ մեր յերկիրն աղքատ էր ու չքավոր: Գյուղացին սովահար էր, յուրաքանչյուր դարուն արորով փորփրում էր իր հողը. այժմ նա դարձել է ունևոր, ծանր աշխատանքը նրա փոխարեն տրակտորներն ու կոմբայներն են կատարում: Հարյուր-հազարավոր չքավորներ թափառում էին ճանապարհներին՝ աշխատանք վորոնելով. այժմ սոցիալիզմի յերկրում գործազուրկներ չկան:

Աճել են հազարավոր նոր ձեռնարկութիւններ, կառուցվել

60944-67

СССР И СТРАНЫ
КАПИТАЛИЗМА
АРМПАРТИЗДАТ, ЕРЕВАН, 1937 г.

են նոր յերկաթուղիներ, ջրանցքներ, հուժկու ելեկտրակայաններ: Այն մեքենաները, վորոնք առաջ արտասահմանից եյին ներմուծ-վում, այժմ արտադրվում են Խորհրդային Միութեան մեջ: Մեր յերկիրը դարձավ կապիտալիստական յերկրներից անկախ: Ազգային ճնշման տեղը բռնեց յուրաքանչյուր ժողովրդի կուլտու-րական ուժերի ազատ զարգացումը: Հանգիստ և առանց յերկյուղի յե նայում ապագային Խորհրդային Ժողովուրդը: ԽՍՀՄ ստալի-նյան Սահմանադրութեանն ապահովում ե աշխատանքի, հանգստի, կրթութեան իրավունք, ապահովութեան՝ ծերութեան ժամանակ, հիվանդութեան և աշխատունակութեանը կորցնելու դեպքում: Կյանքն ավելի լավ ե դարձել, կյանքն ավելի ուրախ ե դարձել: Հզոր կարմիր Բանակը, վոր ԽՍՀՄ աշխատավորների միս ու արյունից ե, պաշտպանում ե Խորհրդային Միութեան սահման-ները:

Ի՞նչ կարող ե սրան հակադրել կապիտալիզմը:

Ճգնաժամեր, մեռյալ գործարաններ, միլիոնավոր գործա-զուրկներ, բանվորների աղքատացում և գյուղացիների աղքա-տացում, Ֆաշիստական բռնութեան, վորն աշխատավորներին զրկում ե ամեն տեսակի ազատութեանից, կատաղի զինուժներ, իմպերիալիստների հափշտակողական պատերազմներ, կուլտուրայի անկում, սովորողների թվի նվազում, շարունակվող և ուժեղացող ազգային ու գաղութային ճնշում, տանջալից յերկյուղ ապագայի համար, աշխատավորների ընդհանուր դժգոհութեան ու գաղա-զում գոյութեան ունեցող կարգերի դեմ:

Անցած քսան տարիներն ակնհայտ կերպով ցույց տվին նոր հասարակարգի բոլոր առավելութեանները հնի հանդեպ, սոցիալիզմինը՝ կապիտալիզմի հանդեպ:

1914 — 1913 Թ. Թ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ԴԵՊԻ
ՆՈՐ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Ի՞ՆՉ ՆՍՏԵՑ ՄԱՐԿԿՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Հաղթական Հոկտեմբերյան սոցիալիստական Մեծ հեղափո-խութեանը վերջ դրեց Ռուսաստանի մասնակցութեանը համաշ-խարհային իմպերիալիստական պատերազմին:

Իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ պատերազմում եյին կապիտալիստական պետութեաններ յերկու միութեաններ՝ Անգլիան, Փրանսիան, Բելգիան, Սերբիան, Ռուսաստանը, Իտա-լիան, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները — մի կողմից, Գերմա-նիան, Ավստրո-Հունգարիան, Թյուրքիան, Բուլղարիան — մյուս կողմից: Մնացած պետութեանները, բացի Ռուսաստանից, շա-րունակեցին պատերազմել դարձյալ մի ամբողջ տարի: 51 ամսվա ընթացքում, ընդհուպ մինչև 1918 թ. նոյեմբերը, տասնյակ մի-լիոնավոր մարդիկ վոչնչացնում եյին միմյանց:

Պատերազմն անազին քանակութեամբ զոհեր կլանեց: Սպան-վեց 10 միլիոն և վերավորվեց 20,3 միլիոն մարդ (այդ թվում Ռուսաստանը կորցրեց սպանված 2,3 միլիոն և վերավոր 5 մի-լիոն մարդ): Պատերազմը միլիոնավոր մարդկանց վերածեց հաշ-մանդամների, կույրերի, անձեռների և անվրտնների: Պատերազմից հետո այրիների և վորբերի մի ամբողջ բանակ մնաց:

Անմիջականորեն պատերազմի վրա արված ծախսերը բոլոր յերկրներում կազմեցին 500 միլիարդ ուրբի վոսկով: Նրանք ծածկվեցին գլխավորապես փոխառութեաններ իմիջոցով: Աշխար-հի բոլոր յերկրների պետական պարտքը կազմում եր (միլիարդ վոսկի ուրբիներով).

1914 թ. 65

1920 » 550

Պատերազմած յերկրների տնտեսութիւնն անկման հասավ: Պատերազմը մի հարվածով վոչնչացրեց արժեքներ, վորոնք ստեղծվել էին շատ սերունդների աշխատանքով: Ռազմական գործողութիւնները շրջանները բոլորովին ամայացվեցին: Բայց թիկունքումն ել ահագին ավերածութիւններ էին տեղի ունենում: Տներն ու գործարանները պատերազմի տարիներին չէին վերանորոգվում: Մաշված մեքենաները նորերով չէին փոխարինվում: Պաշարները սպառվեցին: Տներում բռնագրավվում էին գուան պղնձե բռնակները, ռազմական արդյունաբերութեան համար հարկավոր գունավոր մետաղներից պատրաստված ամեն տեսակ շինվածքներ:

Պատերազմող յերկրների աշխատավոր բնակչութիւնը սաստիկ աղքատացավ: Բայց ընդհանուր աղքատութիւնից ու սովից ոգտվելով հարստացան կապիտալիստները: Նրանք ապրանքների պակասութիւնը սպեկուլացիայի միջոց էին դարձնում: Նրանք բանակին մատակարարում էին վատ վորակի ապրանքներ բարձր գներով: Նրանք խարդախում էին բոլոր մթերքները: Լավորակ մթերքների փոխարեն գործածութեան մեջ մտան թերարժեք փոխարինողներ: Բամբակը փոխարինվում էր արհեստական մանրաթելով, բուրդը—բրդի քոլքերով, կաշվե կոշկատակերը—մամլած թղթե զանգվածից պատրաստած կոշկատակերով: Կապիտալիստներն ապրանքները ծախում էին բարձր գներով, բայց բանվորներին նրանք վճարում էին մուրացկանային աշխատավարձ: Գործարաններն ու ֆաբրիկաները փոխադրվել էին ռազմական գործիւն: Այն բանվորներին, վորոնք համարձակվում էին դժգոհութիւն արտահայտել, ուղարկում էին ֆրոնտ: Կապիտալիստներն առասպելական շահույթներ էին գիզում: Լեւինի խոսքերով՝ պատերազմը բանվորների համար դժոխք էր և կապիտալիստների համար զրախտ:

Սոցոր կալվածատերերն ու կուլակները նույնպես հարստացան: Ռազմագերիները նրանց հողերը մշակում էին անվճար: Բանակների համար կատարած մատակարարումները հարստացնում էին նրանց:

Բայց աշխատավոր գյուղացիութիւնն աղքատացավ: Ընտանիքների կերակրողներին ֆրոնտ էին տարել: Չիերն ու տավարը տանում էին բանակների համար: Զգացվում էր բանվորական ուժի սուր պակասութիւն: Պարարտանյութերը չէին բավականացնում, հողն ուժասպառ էր լինում: Գուղացիական

տներն անկման հասան, գյուղատնտեսական ինվենտարը քայքայվեց: Ծերերը, կանայք և յերեխաներն ուժասպառ էին լինում, վորպեսզի թեկուզ աղքատիկ բերք ստանան:

Նույնպես սաստիկ աղքատացավ մանր բուրժուազիան քաղաքներում: Արհեստավորները չէին ստանում հումք, մանր աւետարականները չէին ստանում ապրանքներ: Այն խնայողութիւնները, վոր արհեստավորները, ծառայողները, ուսուցիչները, մանր քաղաքային բնակիչները կուտակել էին իրենց ամբողջ վայանքում, զրկելով իրենց ամենամանրաթեշտ բաներում, պատերազմը տարավ: Որինակ, Գերմանիայում աշխատավորների ավանդները խնայողական դրամարկներում պատերազմի սկզբին կազմում էին 10 միլիարդ ուրլի վոսկով: Այդ խնայողութիւններից վոչինչ չմնաց: Աշխատավորներին ստիպում էին խնայողութիւններով ռազմական փոխառութիւնները պարտատոմսեր գնել: Փողն արժեքազրկվում էր, և միաժամանակ արժեքազրկվում էին աշխատավորների խնայողութիւնները: Փոխանակ ապահովված, հանգիստ ծերութեան, վորի վրա հույս էին դնում ավանդատուները, նրանց սպասում էր աղքատութիւն:

Սոցի ու ցուրտը չարաչար տանջում էին բանվոր դասակարգին: Չկար միս, ձարպեղեն, շաքար, հաց, ածուխ: Բանվորների աշխատավարձը չափազանց քիչ էր, վոր նրանք կարողանային հարուստների որինակով սպեկուլատիվ գներով աննդամթերքներ գնել: Փարբիկաներում և գործարաններում թագավորում էր տաժանալից զինվորական ուժիմը: Գործադուլները ձնշվում էին զինված ուժով: Բանվոր դասակարգին դավաճանած սոցիալիստական կուսակցութիւններին և արհմիութիւններին առաջնորդներն իրենց յերկրների բուրժուազիայի հետ «քաղաքացիական հաշտութիւն» կնքեցին: Նրանք հորդորում էին աշխատավորներին համբերութեամբ դիմանալ բոլոր զոհերին «հանուն հաղթութեան»: Նրանք չէին խորշում նույնիսկ հեղափոխական բանվորներին մատնելուց:

ԻՆՉԻ ՀԱՄԱՐ ՀՈՐԻՆՎԵՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Գերմանական իմպերիալիստները կեղծավորաբար հավատացնում էին, թե նրանք պատերազմ են մղում, վորպեսզի առև ժողովրդին ազատեն ցարիզմի լծից: Ռուսական բուրժուազիան և կալվածատերերը միշտ խոսում էին ավստրիական

միապետութեան կողմից ճնշվող «յեղբայր-սրբալուսներին ոգնելու» մասին: Ֆրանսական և անգլիական իմպերիալիստներն ասում էին, թե նրանք պատերազմ են մղում գերմանական և ավստրո-հունգարական զինվորականութեան դեմ, վորպեսզի ժողովուրդներին ազատեն գերմանական կայզերի, ավստրիական կայսրի և թյուրքաց սուլթանի լծից: «Մենք կռիվ ենք մղում խաղաղութեան համար, — ասում էին նրանք: — Յեթե մենք հաղթենք, այս պատերազմը վերջին պատերազմը կլինի»:

Իրականում պատերազմը մղվում էր աշխարհն իմպերիալիստական զիջատիչները միջև վերաբաժանելու համար: Գերմանական բուրժուազիան ձգտում էր հափշտակել Լեհաստանը, Ուկրաինան, Լիտվան, Լատվիան և Եստոնիան: Նա ձգտում էր իր իշխանութունը տարածել ամբողջ Արևելյան Յեվրոպայի վրա: Նա ուզում էր իրեն յենթարկել Բելգիան, նոր գաղութներ հափշտակել Աֆրիկայում և այլն: Ֆրանսական բուրժուազիան ուզում էր ուժով խլել Ելզաս-Լոտարինգիան, վոր գերմանացիները հափշտակել էին կես դար դրանից առաջ: Անգլիական բուրժուազիան ատամ էր սրում գերմանական գաղութների և թյուրքիայի դեմ: Ճապոնիան ուզում էր հափշտակել Չինաստանում գտնվող գերմանական գաղութները և ստրկացնել Չինաստանը: Ցարական Ռուսաստանն ուզում էր հափշտակել Կոստանդնուպոլիսը, Գալիցիան, ձգտում էր տիրապետութուն հաստատել Բալկանների վրա:

Հաղթութունը մնաց Անգլիային, Ֆրանսիային, Բելգիային և մյուսներին: Կայզերական Գերմանիան, Ավստրո-Հունգարիան և սուլթանական թյուրքիան ջախջախվեցին: Հաղթված բոլոր պետութունները զինաթափ արվեցին: Ռազմական ծախսերը հատուցելու պատրվակով նրանց ստիպեցին հսկայական պատերազմական տուրք վճարել:

ՀԵՂԱՓՈՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԼԻԲԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԵՐՋԵՐԻՆ

Բանվորների և գյուղացիների գազազումը պատերազմի վերջերին բոլոր յերկրներում վերածվեց հսկայական մասսայական յերուլթների: Պատերազմած բոլոր յերկրների թիկունքում գործազուլների ալիք բարձրացավ, բանակներում սկսվեցին ապստամբութուններ: Հաղթված յերկրներում — Գերմանիայում և Ավստրո-Հունգարիայում միապետութունը տապալվեց: Բուրժուազիան իշխանութեան գլուխ կանգնեցրեց սոցիալ-դեմոկրա-

տական առաջնորդներին, վորոնք առատ խոստումներով փորձում էին հանգստացնել բանվորներին: Մի քանի յերկրներում (Հունգարիա, Բավարիա, Ֆինլանդիա) բանվորները բուրժուազիային տապալեցին և խորհրդային իշխանութուն ստեղծեցին: Սակայն կոմունիստական կուսակցութունների թուլութունը, սոցիալիստական կուսակցութունների առաջնորդների դավաճանութունը և համաշխարհային կապիտալի կողմից այս պետութունների բուրժուազիային ցույց տրված աջակցութունը հասցրին խորհրդային իշխանութեան անկմանն այս յերկրներում:

II Ինտերնացիոնալի սոցիալիստական կուսակցութունների ոգնութեամբ բուրժուազիային հաջողվեց հետ մղել բանվոր դասակարգի և գաղութային ժողովուրդների հեղափոխական հարձակումը:

Խորհրդային Միութեան սահմաններից դուրս բուրժուազիայի իշխանութունը նորից ամրապնդվեց ամենուրեք: Նրա տիրապետութունը հասցրեց աշխատավոր ժողովրդի ել ավելի դաժան ճնշման ու աղքատացման:

1920 — 1921 թ. թ. ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ

Պատերազմը վերջանալուց հետո յերկու տարի ել չանցավ, վոր ժողովրդական մասսաների գլխին նոր աղետ պայթեց: Թեպետ այն վերքերը, վոր պատերազմի տարիները հասցրել էին կապիտալիստական յերկրների անտեսութեանը, դեռ չէին բուժված, այնուամենայնիվ գերտրտադրութեան ձգնաժամը պայթեց: Վաճառատները լքվեցուցան էին ապրանքներով, բայց դրանք վոչ վոք չեր գնում: Գործազրկութունն աճեց: Առևտրականները, գնորդներ չունենալով, դադարեցին ապրանքներ գնել գործարանատերերից: Ապրանքների արտադրութունը կրճատվում էր:

Ինչհու տեղի ունեցավ այս:

Կապիտալիզմի որով անտեսութունը տարվում է առանց ընդհանուր պլանի: Փարքիկաներն ու գործարանները կապիտալիստների մասնավոր սեփականութունն են կազմում: Կապիտալիստն, ասենք, կոռիկներ է արտադրում վոչ թե նրա համար, վոր ժողովրդին հագցնի, այլ նրա համար, վոր շահույթ ստանա: Նա ուզում է յուրաքանչուր գույք կոշկից վորքան կարելի յե ավելի շատ վաստակել: Վորպեսզի ավելի շատ ոգուտ ձեռք բերեն, կապիտալիստներն աշխատում են ապրանքներն ըստ կարելույն ավելի

եժան արտադրել, վորքան կարելի յե ավելի թանգ ծախել: Նրանք իջեցնում են բանվորների աշխատավարձը: Նրանք գործածության մեջ են դնում նոր մեքենաներ, վորոնք փոխարինում են բանվորական ուժին: Այսպիսով նրանք իրենք են գործազրկություն ստեղծում: Նրանք ավելի ու ավելի յեն պակասեցնում բանվորների ու գյուղացիների յեկամուտը: Նրանք իջեցնում են այն հումքի գները, վոր գյուղացիները շուկա յեն բերում: Միևնույն ժամանակ նրանք միմյանց հետ համաձայնության են գալիս ապրանքները վորոշ գներից ավելի եժան չծախելու:

Ավելի շատ վաստակելու համար ամեն մի կապիտալիստ աշխատում ե ավելի շատ ապրանք վաճառահանել: Սրա համար նա արտադրությունն ամեն կերպ ընդարձակում ե: Սակայն սպառման արտադրանքներն ճվ ե գնում: Գլխավոր ու հիմնական գնորդներ հանդիսանում են բանվորները և գյուղացիները: Բայց շահույթի հետևից ընկած կապիտալիստներն իջեցնում են աշխատավարձը, «ավելորդ» բանվորներին շարտում են փողոց, գյուղացիներին ստիպում են իրենց ապրանքները ծախել չնչին գնով: Ուստի, բանվորների և գյուղացիների յեկամուտներն ընկնում են, ապրանքները գնորդներ չեն գտնում:

Այս պատճառով կապիտալիստական կարգերում պարբերաբար, վորոշ ժամանակաշրջանից հետո, առաջ են գալիս գերարտադրության ճգնաժամեր: Կապիտալիստները չեն կարող վաճառահանել արտադրված ապրանքները: Յեթե չի կարելի կոշիկները ծախել սպառել, ապա գործարանատերը դադարում ե կաշի և մեքենաներ գներ: Յեթե չի կարելի մեքենաները ծախել սպառել, ապա մեքենակառույց գործարանի տերը պողպատ չի գնում և այլն: Այսպիսով, ճգնաժամը բոլոր ձեռնարկությունների վրա յե տարածվում:

Գերարտադրության այսպիսի ճգնաժամերը կապիտալիստական աշխարհում կրկնվում են վերջին հարյուր հիսուն տարվա ընթացքում: Ամեն մի 10 կամ 8 տարուց հետո հրահրվում ե գերարտադրության ճգնաժամը: Ահա թե ինչու համար պատերազմից հետո գերարտադրության ճգնաժամ ծագեց, չնայած վոր ժողովրդական լայն մասսաները սարսափելի զրկանքներ եյին կրում:

1929 թ. ՀԱՄԱՇԵԱՐՀԱՅԻՆ ՃԳՆԱԺԱՄԸ

Վոտքի կանգնելով 1920—1921 թ. թ. ճգնաժամից, կապիտալիստական յերկրների տնտեսությունը վորոշ ժամանակ ընթանում եր գեպի վեր: Բայց 1929 թ. նորից ճգնաժամ հրահրվեց:

Սա ամենայերկարատև ու խորը ճգնաժամն եր կապիտալիզմի պատմության մեջ: Յերեք տարվա ընթացքում ապրանքների արտադրությունն անընդհատ ընկնում եր: Ամբողջ յոթը տարի անցավ, մինչև վոր կապիտալիստական աշխարհի արտադրությունը նորից մինչև 1929 թ. մակարդակը բարձրացավ: Լեհաստանը, Ֆրանսիան և ուրիշ յերկրներ մինչև որս չկարողացան յիովին հաղթահարել ճգնաժամը: Արդյունաբերության մեքանիկ կարևոր ճյուղերում ապրանքներ արտադրվում եյին նույնիսկ ավելի քիչ, քան 30—50 տարի առաջ: Մեքենաների արտադրությունը կրճատվեց կիսով չափ: Տասնյակ-հազարավոր ֆաբրիկաներ ու գործարաններ կանգնած եյին առանց գործի: Սարքավորումը ժանգոտում եր, փչանում, ջարդվում (пущалося на слом): Ապրանքների գները սաստիկ ընկան: Բաղմաթիվ արհեստավորներ, առևտրականներ, գործարանատերեր, բանկեր անանկացան, քայքայվեցին: Խոշոր կապիտալիստներին պետությունները մեծ գումարներ եյին տրամադրում, վորպեսզի նրանց անանկանալուց փրկեն: Խոշոր կապիտալիստները չնչին գնով գնում եյին իրենց քայքայված մրցակիցների ձեռնարկությունները:

Հետևապես՝ մի բուռ հարուստներ ել ավելի ուժեղացրին իրենց իշխանությունը:

Ճգնաժամը չխնայեց և վնչ մի կապիտալիստական յերկիր: Արևտուրը պետությունների միջև կրճատվեց ավելի քան յերեք անգամ: Կապիտալիստական յերկրների մեծամասնության մեջ փողն արժեքազրկվեց: Միլիոնավոր գյուղացիներ, արհեստավորներ, մանր առևտրականներ քայքայվեցին: Տասնյակ-միլիոնավոր մարդիկ փողոց ընկան, մնացին առանց աշխատանքի, առանց ոթեկանի ու հացի: 60 միլիոն գործազուրկ եր հաշվվում կապիտալիստական յերկրներում: Բուրժուազիան անչափ հարստություններ վոչնչացրեց, այրեց, ծովը նետեց, վորպեսզի գները նորից բարձրացնի: Ժողովրդական մասսաներն ել ավելի աղքատացան: Բանվորների և գյուղացիների քայքայման հաշվին կապիտալիզմին հաջողվեց դուրս գալ ճգնաժամից, նորից մի քիչ բարձրացնել մին հաջողվեց դուրս գալ ճգնաժամից, նորից մի քիչ բարձրացնել արտադրությունը: Բայց հենց այս պատճառով բուրժուազիան չի կարող լավ ժամանակներ հուսար: Ժողովրդական մասսաներն աղքատացան, ապրանքները վաճառելու հնարավորությունը կրճատվեց: Մրցությունը, շուկայի համար մղվող պայքարն ել ավելի սրվեցին: Այն յերկրներում, վորտեղ արտադրությունն

ավելի արագ և բարձրացել, արդեն նոր ձգնաժամ և հասունանում:

Վերջին տնտեսական ձգնաժամի սրությունը և նրա չտեսնուված տևական բնույթը նրանով են բացատրվում, վոր այս ճրգնաժամը բռնկեց կապիտալիզմի բնդհանուր ձգնաժամի պայմաններում:

Այժմ կապիտալիզմը չունի և չի կարող ունենալ այն ուժն ու ամրությունը, վոր նա ուներ մինչև իմպերիալիստական պատերազմը և Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությունը: Կապիտալիստական աշխարհը նեխման ժամանակաշրջանն է ապրում: Իմպերիալիստական պատերազմն ուժեղացրեց կապիտալիզմի նեխումը և խախտեց նրա հավասարակշռությունը:

Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությունից հետո տնտեսության կապիտալիստական սխտեմի կողքին հանդես յեկավ և գոյություն ունի սոցիալիստական սխտեմը: Նա կանգնած է դեմ-հանդիման կապիտալիզմին և հենց իր գոյության փաստով ցույց է տալիս կապիտալիզմի նեխվածությունը և քայքայում է նրա հիմքերը:

ԻՆՉԻ ՀԱՍՑՐԵՑ ԲՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱՑԻ ԿԱՌԱՎԱՐՆԵԼԸ

Համաշխարհային պատերազմ բռնկելուց հետո 23 տարի յեանցել: Այս ժամանակաշրջանի տնտեսական հանրագումարները վերին աստիճանի վողբալի յեն կապիտալիստական յերկրների համար: Ճիշտ է, 1937 թվին արտադրությունը մինչպատերազմյան մակարդակից մի քիչ ավելի բարձր է կանգնած: Դրա փոխարեն արտադրության անհամեմատ ավելի մեծ բաժինը ռազմական կարիքներին է սպասարկում: Բուրժուական աշխարհի բնակչության թիվը մինչպատերազմյան ժամանակի հետ համեմատած աճել է 15⁰/₀-ով: Այժմ բնակչության ամեն մի շնչին միջին հաշվով ընկնում է մթերքների ավելի քիչ քանակ, քան մինչպատերազմյան ժամանակ: Տեխնիկական պրոգրեսը, գյուտերը, նոր մեքենաները, աշխատանքի արտադրողականության աճը չբարելավեցին լայն մասսաներին ապրանքներ մատակարարելը:

Միջուկո կապիտալիզմի որով արտադրության միջոցների ահռելի մասը չագագործված է մնում: Այսպես, որինակ, ԱՄՆ-ում միջին հաշվով վերջին 10 տարում ձեռնարկություններն ոգտագործվում էին միայն 67,5⁰/₀-ով, Գերմանիայում—53⁰/₀-ով:

Այս՝ որ ու գիշերվա մեջ մի հերթափոխություն հաշվելու դեպքում միայն:

Իսկ որ ու գիշերվա մեջ յերկու հերթափոխություն հաշվելիս՝ արդյունաբերության սարքավորումն ոգտագործվում էր Ամերիկայում միայն 34⁰/₀-ով, իսկ Գերմանիայում—միայն 26,5⁰/₀-ով:

Կապիտալիզմի որով հարստություններն ավելի ու ավելի յեն կենտրոնանում ամենահարուստ մարդկանց, խոշոր բանկիրների, տրեստների պարագլուխների ձեռքում: Մանր բուրժուազիան քայքայվում է: Գյուղացիությունը զրկվում է հողից: Բանվոր դասակարգն ավելի ու ավելի յե աղքատանում: Ժողովուրդն ապրանքներ գնելու համար փող չունի: Այդ պատճառով արտադրությունը չի կարող զարգանալ: Բայց քանի վոր արտադրությունը չի զարգանում, բանվորները մնում են առանց գործի և չեն կարող ապրանքներ գնել: Այս կախարդված շրջագծից կապիտալիզմը չի կարող դուրս գալ:

Կապիտալիզմն արգելք է դարձել մարդկության զարգացման համար: Առաջ շարժվելու համար անհրաժեշտ է բուրժուազիայի տիրապետությունը տապալել:

ԱԶԳԱՑԻՆ ՃՆՇՄԱՆ ՈՒԺՆՂԱՑՈՒՄԸ

Իմպերիալիստական տերությունները համաշխարհային պատերազմը մղում էին ազգերին ազատագրելու լողունգի տակ: Սակայն պատերազմից հետո ազգային ճնշումը շարունակում է գոյություն ունենալ առաջվա պես: Նա անբաժանելի յե կապիտալիզմից: Ցարիզմի որով վերկոռուսները ճնշում էին լեհերին: Այժմ պանական Լեհաստանում լեհերը ճնշում են ուկրաինացիներին, բելոռուսներին, լիտվացիներին, գերմանացիներին և հրեաներին: Սերբերը ճնշում են խորվատներին և սլովեններին: Իտալացիները—Հարավային Տիրոլում գերմանացիներին և այլն:

Մի քանի գաղութների տերերը փոխվեցին, բայց գաղութային ճնշումը մնաց առաջվա պես: Նա անբաժանելի յե կապիտալիզմից: Վերջին անկախ յերկիրն Աֆրիկայում—Հարեջատանը—նվաճված ու ստրկացված է իտալական Ֆաշիզմի կողմից, վերածված է նրա գաղութի: Մանջուրիան և Հյուսիսային Չինաստանը հափշտակված են ճապոնական բանդիտների կողմից: Փաշիզմը տարածում է ամենավայրագ ազգային ճնշում, քարոզում է ատելություն և թշնամություն ազգերի մեջ, սպառնում

ե մի շարք մանր պետութիւնների գոյութեանը: Հրեաների և ուրիշ ազգային փոքրամասնութիւնների ու ժողովուրդների դեմ առանձնապէս գազանային, մարդատյաց հալածանք մղում են գերմանական ֆաշիստները:

ՄԻԼԻՏԱՐԻՉՄՆ ԱՃՅՑ ԱՎԵԼԻ ՈՒԺԵՂ, ՔԱՆ ՅԵՐԲԵՎԻՅԵ

Ֆաշիստական յերկրներում արդեն դպրոցների սկզբնական դասարաններում սկսվում է յերեխաների զինվորական խտտավարժեցումը: Յերիտասարդութիւնն, ամբողջապէս ռազմականացված է: Ամբողջ բնակչութիւնը, ներառյալ կանանց, նախապատրաստվում է պատերազմին՝ սպասարկելու Ֆրոնտում կամ թիկունքում: Մշտական բանակների թիվն զգալիորեն ավելի շատ է, քան համաշխարհային պատերազմի նախորդակին: Ռազմական նախապատրաստութիւնները տեղային թափով են տարվում: Կապիտալիստական յերկրների վողջ տնտեսութիւնը լիովին յենթարկված է պատերազմի նախապատրաստման շահերին: Ռազմական ծախսերն այժմ շատ ավելի բարձր են, քան մինչ համաշխարհային պատերազմը:

Ռազմական ծախսերը կազմում էյին (միլիոններով).

	1913 թ.	1936 թ.
Անգլիա (ֆուտ ստերլինգ)	77	197
Գերմանիա (մարկ)	1479	10.000
Իտալիա (լիրա)	813	5840
Ճապոնիա (յեն)	192	1300
Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ (դոլար)	335	1217

Ռազմական ծախսերն ավելի ու ավելի միջոցներ են կլանում: Դրա փոխարեն տնտեսական և կուլտուրական կարիքներին հատկացվելիք ծախսերը կրճատվում են: Ճապոնիայի բյուջեյում 1936—37 թ. համար յեւթի հիմնական հոգվածները կազմում էյին (միլիոն յեններով).

Բանակ և նավատորմի (ըստ նորմալ և արտակարգ բյուջեների) 1826	
Ժողովրդական լուսավորութիւն	143
Գյուղատնտեսութիւն և անտառաբուծութիւն	97

Փաստորեն ռազմական ծախսերն ևլ ավելի շատ են, վորովհետև կապիտալիստական յերկրների բյուջեյի ամեն մի հոգվածում թագնված են այս կամ այն ծախսերը ռազմական նպատակների համար:

Միլիտարիզմի բեռն իր ամբողջ ծանրութեամբ ընկնում է կապիտալիստական յերկրների աշխատավորների ուսերի վրա: Հարկերը տարեցտարի աճում են:

Յուրաքանչյուր քաղաքացու վրա հարկ էր ընկնում.

	1913 թ.	1936 թ.
Գերմանիա (մարկ)	31	144
Իտալիա (լիրա)	54	380
Անգլիա (ֆուտ ստերլինգ)	3,5	15
Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ (դոլար)	6	28
Ճապոնիա (յեն)	6	13

Կապիտալիստական պետութիւնները խլում են գյուղացիների առանց այն էլ խղճուկ յեկամուտի և բանվորների ցածր աշխատավարձի ավելի ու ավելի մեծ մասը: Աշխատավորների դրութիւնն էլ ավելի յե ծանրանում:

ՖԱՇԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՓՇՏԱԿԻՉՆԵՐԸ ՀԱՄԱՇԵՍՐՀԱՅԻՆ ՆՈՐ ՊՈՏԵՐԱԶՄ ԵՆ ՀՐԱՀՐՈՒՄ

Համաշխարհային պատերազմը կեղծավորաբար «վերջին պատերազմ» էյին անվանում: Իրականում ամբողջ հետպատերազմյան ժամանակը լցված է խոշոր և մանր պատերազմներով: Այժմ արդեն յեբկրագնդի բնակչութեան մեկ յեռորդը պատերազմական դրութեան մեջ է գտնվում: Այժմ պատերազմում են.

Չինաստանը, վորն ունի	450 միլիոն բնակիչ
Ճապոնիան » »	70 » »
Գերմանիան » »	66 » »
Իտալիան » »	45 » »
Իսպանիան » »	25 » »

Ընդամենը 656 միլիոն բնակիչ

Յերեք աշխարհամասերում—Ասիայում, Աֆրիկայում և Յեւրոպայում—արդեն յեռում է պատերազմը: Անորինակ լիտիութեամբ ու ցինիզմով գերմանական ֆաշիզմը, դաշնակցած իր իտալական, ճապոնական, լեհական յեղբայրակիցների հետ, նոր իմպերիալիստական պատերազմ է պատրաստում: Գերմանո-իտալական ինտերվենտներն Իսպանիայում, ճապոնական հափշտակիչները Չինաստանում փաստորեն արդեն պատերազմ են մղում աշխարհի նոր բաժանման համար: Նրանց նպատակն է—ոտարի հողերը թալանչիորեն զավթել, դաժան դատաստան տեսնել բան-

վոր դասակարգի և ամբողջ աշխատավոր բնակչութեան նկատմամբ:

Ֆաշիստական բանդիտները Խորհրդային Միութեան վրա հարձակվելու համար անընդհատ պլաններ են կառուցում: Նրանք առաջուց լրտեսներ, դիվերսանտներ, ֆրասարարներ են ուղարկում մեր յերկիրը, ոգտագործելով վորպես իրենց ազենատուրա՝ տրոցկիստական-բուխարինյան զազրելի տականքը:

Խորհրդային հետախուզութեան ընկ. Յեժովի ղեկավարութեամբ ջախջախեց ճապոն-գերմանո-տրոցկիստական լրտեսներին: Հղոր Կարմիր Բանակի հանդեպ զգացած սարսափը, սեփական յերկրներում ժողովրդական մասսաների հանդեպ զգացած յերկյուղը ֆաշիստական գիշատիչներին հետ են պահում ԽՍՀՄ վրա հարձակվելուց:

II

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԱՂՔԱՏԱՑՈՒՄԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գործազրկութեանը բանվորների ամենասարսափելի պատուհասն է կապիտալիստական յերկրներում: Վաղվա որվա առաջ զգացած աանջալից սարսափը շարունակ ճնշում է բանվորին:

Գործազուրկների թիվը փոխվում է, նայած կապիտալիստական տնտեսութեան դրութեանը տվյալ մոմենտին: Ճգնաժամի ժամանակ գործազուրկների բանակը հսկայորեն աճում է. տնտեսական դրութեան բարելավման դեպքում նա մի քիչ կրճատվում է: Բայց կապիտալիստական տնտեսութեան նույնիսկ ամենամեծ վերելքի մոմենտներին բազմամիլիոն գործազրկութեանը մնում է: Ազգերի Լիգայի տվյալներով գործազուրկների թիվը 32 կապիտալիստական յերկրներում կազմում էր (միլիոններով).

60944-67

1929 թ.	1930 թ.	1931 թ.	1932 թ.	1933 թ.	1934 թ.	1935 թ.	1936 թ.
6	12	19	26	26	22	21	20,5

Ընտանիքների անդամներին դրանց հետ հաշվելով, կապիտալիստական աշխարհի գործազուրկների բանակը ներկա մոմենտին թվով հավասար է Խորհրդային Միութեան բնակչութեան կեսին: Ընդամեն հաշվի չեն առնվում գործազուրկ բատրակները, տնային սպասավորները և այլն: Այնուհետև, այս թվի մեջ չեն մտնում Չինաստանի և Հնդկաստանի գործազուրկները, վորտեղ ապրում է ամբողջ կապիտալիստական աշխարհի բնակչութեան կեսը:

Անգլիայում վերջին 16 տարում միջին հաշվով յուրաքանչյուր յոթերորդ բանվորը գործազուրկ էր, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում 1936 թ.—ամեն մի վեցերորդը, Գերմանիայում 1929—1933 թ. թ. միջին հաշվով—յուրաքանչյուր չորրորդը: Նոր մեքենաների գործազրկումը և աշխատանքի տեմպի արագացումը կրճատում են արդյունաբերութեան մեջ զբաղված բանվորների թիվը: Այսպես, որինակ, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների խո-

ԽՍՀՄ և կապիտալիզմի յերկրները—2

շոր արդյունաբերութեան մեջ զբաղված բոլոր բանվորներէ թիվը կազմում եր (հաղարներով)։

1919 թ.	9041
1929 »	8822
1936 »	7304

7304 հազար բանվոր 1936 թ. արտադրում եյին մի քանորդով ավելի շատ ապրանք, քան 9041 հազար բանվոր արտադրում եյին 1919 թ., բայց նրանք ստանում եյին մի վեցերորդով ավելի պակաս աշխատավարձ։ Նշանակում ե, բանվորներէ թիվը կրճատվում ե, իսկ նրանց շահագործելու աստիճանը մեծանում։

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԱՊՐՈՒՄ ԳՈՐԾԱԶՈՒԻՐԿՆԵՐԸ

Կապիտալիստական վոչ-շատ յերկրներում, որինակ, Անգլիայում, գործազրկութեանից կա պետական ապահովագրութիւն. այդ յերկրներում գործազուրկները ստանում են բոլորովին աննշան նպաստ։ Մի քանի յերկրներում արհմիութեանները փոքրիկ աջակցութիւն եյին ցույց տալիս իրենց գործազուրկ անդամներին, բայց այդ արհմիութեաններէ միջոցները ճգնաժամի տարիներին հարկեցին։

Յերկրներէ մեծ մասում գործազուրկները լոկ վոգորմութիւն են ստանում մասնավոր բարեգործական ընկերութեաններէց. նրանք ժամերով կանգնում են յերկար հերթերէ մեջ մի պնակ սուպի համար։ Նրանք ծախսելում են իրենց հագուստը, տնային իրեղենները։ Գործազուրկներին գուրս են շարտում բնակարաններէց։ Հարյուր-հազարավոր գործազուրկներ թափառում են մեծ ճանապարհներին, վորոնում են աշխատանք, վորոմութիւն են խնդրում, գողանում են։ Գործազուրկներէ անմխիթար կյանքը ցայտուն կերպով նկարագրված ե բուրժուական գրող Ա. Յոսանանի՝ «Ամերիկայի կործանումն առատութեանից» զբրքում։ Այդ զբրքում նա հրապարակել ե ամերիկական գործազուրկների մի շարք նամակներ։ Բառացի մեջ եքք բերում մի քանի հատվածներ այդ նամակներից.

«1931 թ. յես ընդհանուր հաշիվով աշխատեցի 5 որ։ Մի անգամ յես տեսա, վերջապես, մի հայտարարութիւն, վորն առաջարկում եր ամուսնացած մարդկանց հաղորդել իրենց անունը՝ նավթաբեր շրջաններում աշխատանք ստանալու համար։ Յես այդ կարգացի յերկուշարթի առավոտյան։ 8 ժամ 50 բոպեյին յես ար-

դեն այնտեղ եյի։ 2 ժ. 30 բոպեյին, վերջապես, իմ հերթը հասավ։ Ինձ ավին ամենաբազմազան հարցեր ե, վերջապես, ասացին, վոր յերեք շաբաթվա ընթացքում ինձ կհայտնեն։ Յերեք արթը վերածվեց արդեն վեց յերկար ամիսները։ Յես միայն նրա համար չմեռա սովից, վոր կինս դեռ աշխատանք ունի»։ (Գործազուրկ Պատ Դոգբերտի, Լոս-Անժելոս, Կալիֆորնիա)։

«Յես վորեւ աշխատանք գտնելու հույս վաղուց կորցրած ծեր մարդ եմ։ Յես այլևս չեմ ձգտում աշխատանք գտնել, վորովհետեւ յես արդեն մեծ եմ այն հասակից, յերբ այդ առհասարակ հնարավոր ե։ Յես նույնիսկ չեմ կարող ճշտորեն ասել, թե քանի տարի յե, վոր յես, իսկապես ասած, աշխատանքի հետեից եմ ընկնում։ Բայց յես չեմ վոր միշտ աշխատել եմ, յեթե միայն կարողացել եմ գեթ վորեւ աշխատանք ստանալ՝ հանքային ձեռնարկութիւններում, խճուղիներէ վրա ե անտառում։ Իսկ այժմ յես, իմ հասակում, հերթի յեմ կանգնած սուպի համար։ Յես վերածվել եմ այն բանին, ինչի կվերածվեն վորոշ ժամանակ անց ջահել յերիտասարդները, վորոնք դեռ ելի հույս ունեն մի գեղեցիկ որ հարստանար։ Յես ծեր եմ, սովալուկ, տրորվել ու վոջրտել եմ։ Բայց յես կարող եմ քեզ ասել, վոր վերջին յերկու շաբաթը յես ման եմ յեկել ամբողջ յերկիրը, Սան-Յրանցիսկոյից մինչև Սան-Սոգե ե Պուան-Ռեյս, ու ամեն տեղ տեսել եմ յերիտասարդ, ուժեղ, աշխատանքի ձգտող տղաների, վորոնք նույնպես ստորացել են, ինչպես յես... Յես դեռ ելի կարող եմ աշխատել։ Ընդամենը միայն յերեք շաբաթ սրանից առաջ յես ստացա մի տեղ, վորտեղ յես պետք ե վեր կենայի առավոտյան ժամի 5-ին ե աշխատեյի մինչև յերեկոյան ժամի 6-ը։ Յես այս աշխատանքը, մեծ մասամբ 12-ժամյա բանվորական որվա տեղութեամբ, կատարում եյի մեկ գոլարով»։ (Գործազուրկ Մակ Կորնիկ, Սան-Յրանցիսկո, Կալիֆորնիա)։

«Յես հանքագործ բանվոր եմ, բայց հանքային բոլոր ձեռնարկութեանները փակ են։ Վերջերս յես դարձյալ Գրասվարից եյի գնացել, հանքահորում աշխատանք գտնելու համար... Յես ուղեւորվեցի Սոլտ-Լեյկ-Սիտի՝ այնտեղից Պու-Սիտի գնալու համար... Հետո յես շրջեցի ամբողջ Արևմուտքը, վորչ մի տեղ աշխատանք չկա. վերջապես, յես յեկա այստեղ»։ (Գործազուրկ Թոմ Մուլի, Սիտլ, Վաշինգտոնի նահանգ)։

«Յես պողպատ ձուլող եմ։ Վերջին 30 տարում յես աշխատում եյի պողպատաձուլական գործարաններում։ Յերեք տարի

առաջ ինձ փողոց վազեցին, և այն որից յես արդեն աշխատանք
չեյի գտնում: Խնայած փողս վաղուց կերել եմ: Յերեկ յես քնեցի
նազաշինարանի ծածկի տակ: Իհարկե, յես հերթի յեմ կանգնում
սուպի համար «Հուլիերի կաֆեյում»¹, ինչպես այն անվանում
են տղաները: Յես շատ ել գոհ չեմ սրանից: Յեթե մենք ինքներս
վերցնեյինք այս գործը մեր ձեռքը, ապա ավելի լավ ուտելիք
կունենայինք: Յես արդեն աշխատանք չեմ վորոնում: Յես այն
յեղրակացու թյանն եմ յեկել, վոր աշխարհը վերջացել է և աշ-
խատանքն ավարտված է: Սա այն բոլորն է, ինչ յես ուզում եյի
ասել: Լավ է, վոր կինս ու յերկու տղաներս—նույնպես գործա-
զուրկներ—մեռել են: Յես այժմ մենակ եմ»: (Գործազուրկ Չարլզ
Դոյլ, Ֆենիքս, Արիզոնի նահանգ:)

«Յես ամուսնացած եմ: Արդեն յերկու տարի յես, 1931 թ.
գարնանից, այն բանից հետո, ինչ յես աշխատում եյի բամբակի
գաշտերում, յես աշխատանք չունեմ: Կինս ու յերկու յերեխա-
ներս այժմ դնացել են Լոս-Անժելոս, վորովհետև յերեխաներիցս
մեկը կարող է այնտեղ շաբաթական 12 դոլլար վաստակել: Նրանք
դրանով են ապրում: Յես արդեն վաղուց հերթի յեմ կանգնել
սուպի համար: Յերբեմն յես քնում եմ ապրանքատար վագոն-
ներում, յերբեմն ամայի տանը: Մի վորոշ ժամանակ յես աշ-
խատում եյի աղբ դուրս տանելու վրա: Յուրաքանչյուր որ 50
կամ ավելի մարդ փորփրում եյին աղբը՝ վորևե ուտելու բան
գտնելու համար—հացի չորուկ, կաղամբի և մսի մնացորդներ:
Բայց դեն շարտածներից ամենալավ բաները ժամանակին վերցնում
եյին աղբահան-բանվորները ծախելու համար: Յես կարող եմ
քեզ ասել, վոր շատ քաղաքներում յես տեսա, թե ինչպես շատ,
խիստ շատ ընտանիքներ ապրում եյին միայն նրանով, ինչ նրանք
գտնում եյին աղբանոցներում»: (Գործազուրկ Հարրի Լոգան,
Տեկսոն, Արիզոնի նահանգ:)

ԳՈՐԾԱԶՈՒՐԿ ՅԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կապիտալիզմի որով ամենից ավելի անհույս է յերիտասար-
գության վիճակը: Յերիտասարդները դպրոցներն ավարտում են,
բայց աշխատանք չեն գտնում: Նրանք զգում են, վոր իրենք ավե-
լարդ են, վոր հասարակութունը նրանց աշխատանքի կարիքը

¹ Այն տեղը, վորտեղ գործազուրկները մի բաժին անժուր սուպ են
ստանում, կատակով կոչված է «Հուլիերի կաֆե»՝ ԱՄՆ-ի նախկին նախագահ
Հուլիերի անունով:

չունի: Նրանք նստած են ծնողների վղին, վորոնք հաճախ իրենք
ուտելու բան չունեն: Բայց ահա գործազուրկ յերիտասարդը թո-
ղեց ծնողական տունը: Նա կյանքի մեջ է մտնում վորպես ան-
տուն թափառաշրջիկ, վորպես «ավելորդ բերան»: Հարյուր-հազա-
րավոր գործազուրկ յերիտասարդներ թափառում են աշխարհի
ամենահարուստ կապիտալիստական յերկրի—Ամերիկայի Միա-
ցյալ Նահանգների ճանապարհներին: Ահա թե ինչ է գրում Վիեն-
նայի մի թերթի թղթակից՝ Ֆ. Սուպուրը, վորը 1933 թ. շրջել է
այդ յերկիրը:

«Ոտարեկրացու վրա ծանր տպավորութուն է թողնում,
յերբ նա Միացյալ Նահանգների քաղաքներում հանդիպում է մաշ-
ված, փոշոտված զգեստով, սովից և անքնությունից հյուժված դեմք
ունեցող յերիտասարդների, վորոնք ճամբար (лагерь) են դնում
հասարակական այգիներում կամ արվարձանների ծայրին:

Վճրատեղից է առաջ գալիս այս թափառաշրջիկ յերիտասար-
գությունը: Դրանք մեծ մասամբ յերիտասարդ մարդիկ են 18-ից
մինչև 21 տարեկան հասակի, վորոնք հեռացել են ծնողական
տնից, վորտեղ կարիքն ու աղքատութունն է թագավորում: Աշ-
խատանք չգտնելով իրենց ծննդավայրում, նրանք հեռանում են՝
ճաշվորների (нахлебников) թիվը չհատացնելու համար: Հաճախ
նույնիսկ իրենք ծնողները խորհուրդ են տալիս բախտ փորձելու
վորևե այլ տեղում: Այս յերիտասարդները բնավ ամենասանճուղու-
նակները կամ անկուլտուրականները չեն: Վաշինգտոնի հասարա-
կական խնամատարության վարչության կողմից հրապարակված
վիճակագրական տվյալները ցույց են տալիս, վոր 7512 թափա-
ռաշրջիկներից, վորոնց 1932 թ. 3 ամսվա ընթացքում պետական
նպաստ է տրվել, 1966-ը հաճախել են ժողովրդական դպրոցները,
2 հազարը—միջնակարգները և 258-ը—բարձրագույն դպրոցները:
Նրանց ամենադաժան թշնամին ցուրտն է. նրանք գերադասում
են գիշերը յերթևեկել և ցերեկը քնել: Նրանցից շատերն ամենա-
սարափելի զրկանքներ են կրում, մեծ մասամբ շատ թեթև են
հագնված, հաճախ են հիվանդանում: Իսկ հիվանդանոցները, բա-
ցառությամբ շատ լուրջ դեպքերի, իվիճակի չեն ընդունել նրանց՝
գերբեռնվածության պատճառով: Հյուսիսի ճանապարհներին հա-
ճախ կարելի յե տեսնել ցրտից մեռած դժբախտների դիակներ:
Ահա թե ինչի՞ յես հասցնում կապիտալի իշխանությունը:

ՎՈՐԱԿՅԱԼՈՒԹՅԱՆ ԿՈՐՈՒՍՏԸ ՅԵՐԿԱՐԱՍԵՎ ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹՅԱՆ
ՀՅՏՎԱՆՔՈՎ

Յերկարատե գործազրկության տարիները վորակյալության կորուստի յեն հասցնում: Համատարած յերևույթ է, վոր ուսուցման դասընթացն ավարտելով, բանվորը ստիպված է սե աշխատանքի կպչել: Ձեռքերը կորցնում են ձեռք բերած հմտությունները: Իսկ չէ՞ վոր այդ ժամանակամիջոցում տեխնիկան առաջ է գնում, գործազրկության են դրվում մեքենաների նոր տեսակներ, աշխատանքի նոր յեղանակներ: Շատ գործազուրկներ այնքան են ընկնում, վոր արդեն իվիճակի չեն նոր տեխնիկային հարմարվել: Միացյալ Նահանգներում յուրաքանչյուր հարյուր վորակյալ բանվորից, վորոնք ճգնաժամի ժամանակ իրենց աշխատանքի տեղը փոխել եյին, 78 բանվոր ստիպված եյին ավելի վատ վարձատրվող, վատորակ աշխատանքի անցնել:

Ահա թե ինչու այս տարի Միացյալ Նահանգներում, վորտեղ 8 միլիոն գործազուրկ կա, վորակյալ բանվորների պակասությունն է զգացվում: Ճգնաժամի ժամանակ ուսյալ շատ բանվորներ մեռան: Շատերն արդեն այն հասակին հասան, յերբ աշխատանքը կապիտալիստական գործարանում արդեն ուժից վեր է: Շատերը գործազրկության յերկար տարիների ընթացքում իրենց վորակյալությունը կորցրին: Ճգնաժամի ժամանակ կապիտալիստները բոլորովին դադարեցին նոր բանվորների սովորեցնել: Ահա թե վորտեղից ծագեց, չնայած հսկայական գործազրկությանը, վորակյալ բանվորական ուժի պակասությունը:

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԶԲԱՂՎԱԾ ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԱՂՔԱՍՏՈՒՄԸ

Մշտական մասսայական գործազրկությունը տանում է դեպի արտադրության մեջ զբաղված բանվորների աշխատանքի պայմանների վատթարացում: Յերբ գործարանների դարպասների մոտ հազարավոր գործազուրկներ են խոնվում, կապիտալիստը հեշտությամբ կարող է բանվոր վարձել ուղած պայմաններով: Համատարած յերևույթ է, վոր բանվորը մեկ որ աշխատում է, իսկ մյուս որը նստում է առանց աշխատանքի: Յերբեմն ձեռնարկատերը բանվորներ է վարձում աշխատանքային սեզոնի համար, իսկ ապա մի շարք ամիսների ընթացքում նրանց պահում է «վորպես պահեստային», աշխատավարձ չվճարելով:

Առանձնապես ծանր է բանվորների դրությունը ֆաշիստա-

կան յերկրներում—Գերմանիայում, Ճապոնիայում, Իտալիայում: Այստեղ բանվորները բոլորովին անպաշտպան են, այստեղ ամենալիակատար կամայականությունն ու ապորինությունն է թագավորում:

Գերմանիայում սկսած այն ժամանակից, ինչ ֆաշիստներն իխանուքյան գլուխ անցան (1933 թ.) արգելված է աշխատավարձի ավելի մի բարձրացում: Վաստակից արված հանունները հարկերը վճարելու համար, «նվիրաբերումներին» համար և այլն խիստ աճել են: Անընդհատ աճում է թանգությունը: Ներկայումս գերմանական բանվորն իր աշխատավարձով կարող է գնել համենայն դեպս մի հինգերորդ մասով ավելի քիչ ապրանք, քան 5 տարի սրանից առաջ:

Զարհուրելի աղքատություն է թագավորում ֆաշիստական Պորտուգալիայում: Պաշտոնական տվյալներով Ղուլհակ բանվորուհիները աշխատանքային որվա համար 3 եսկուդո յեն ստանում: Յեզիպտացորենի հացը Պորտուգալիայում արժե կիրոգրամը 1,25 եսկուդո: Այսպիսով, պորտուգալական բանվորուհու մի որվա աշխատավարձը հավասար է մոսկվաբալետ 2 կիրոգրամ յեզիպտացորենի հացի: Բայց այս մուրացկանային աշխատավարձով էլ գործ գտնելը դժվար է: Զուր չէ, վոր Պորտուգալիայում լախորեն տարածված է այսպես կոչված «աշխատանքն ըստ բարեկամության» սա ձրի աշխատանք է միայն խղճուկ փորհացի համար:

Բանվորները Ճապոնիայում, առանձնապես տեքստիլ գործարաններում, կխաստրուկների դրությամբ են ապրում: Գյուղացիները պայմանագրով իրենց առջիկներին ծախում են գործարաններին մի քանի տարով: Բանվորուհիներն ապրում են գործարանային բարակներում, ստանում են գործարանում աղքատիկ սնունդ: Նրանց արգելված է ցերեկը կամ գիշերը հեռանալ գործարանի տերիտորիայից: Ապրանքների այն քանակը, վոր ճապոնական բանվորն իր աշխատավարձով կարող է գնել, տարեցտարի կրճատվում է: Վերջին 6 տարվա ընթացքում, ըստ պաշտոնական վիճակագրության, գներն աճել են 17%-ով, այնինչ աշխատավարձը միայն 3%-ով է բարձրացել:

Առանձնապես ծանր է բանվորների դրությունը գաղութային և կախյալ յերկրներում:

Գաղութներում միջև ներկա ժամանակի գոյություն ունի անբուխ ստրկություն: Արևելյան Աֆրիկայում գտնվող պորտուգալական գաղութի նահանգապետն ամեն տարի «մատակարարում է» 100 հա-

զար նեգր-բնիկներ Հարավային Աֆրիկայում գտնվող վոսկու հանքերի համար: Այս նեգրերին հանքատերերը տեղավորում են հսկայական ճամբարներում, վորոնցից յուրաքանչյուրը 6400 մարդ է տեղավորում: Ճամբարները պատած են ցանկապատերով և ուժեղ պահպանության տակ են գտնվում: «Ճամբարային վոստիկանությունն» ամենաչնչին անհնազանդության դեպքում հաստ փայտերով և մտրակներով անգթաբար ծեծում է նեգրերին: Ամեն մի բանվոր ցերեկը և գիշերը ձախ ձեռքի դաստակի վրա պետք է կրի մետաղե համարանիշ: Նեգրերն աշխատում են գետնի տակ, 2 հազար մետր խորության վրա, 40 աստիճան ջերմության պայմաններում: Հսկիչները հետևում են, վոր նեգրերն արագ աշխատեն: Ամեն որ դժբախտ դեպքեր են տեղի ունենում: Չկա վոչ մի ապահովագրություն դժբախտ դեպքերից:

Հնդկաստանում աշխատանքի պաշտպանության վերաբերյալ որենքները միայն թղթի վրա գոյություն ունեն, վոչ վոք չի ստիպում կապիտալիստներին նրանց բանի տեղ դնելու: Բամբակեղենի գործարաններում բանվորական որը շարունակվում է առավոտյան ժամի 7-ից մինչև յերեկոյան 10 ժամ 30 րոպեն, այսինքն որական 14 ու կես ժամ, իսկ յերբեմն ել շարունակվում է մինչև կես գիշեր: Աշխատում են առավելապես կանայք ու յերեխաները:

Հնդկաստանի բանվորների բնակարանային պայմանները սարսափելի յեն: Բոմբեյում, վորը 1200 հազար բնակիչ ունի, պաշտոնական վիճակագրության համաձայն բնակչության 97%-ը ապաստանել է խղճուկ, բնակվելու համար անպետք հյուղերում: Զարմանալի չէ, վոր Բոմբեյում յերեխաների քառորդ մասը մեռնում է մի տարեկան չգտնաձագ:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԹԵՐԱՍՆՈՒՄԸ

Կապիտալիստական աշխարհում փչանում են մեծ քանակով մթերքներ, վորոնք գնորդներ չեն գտնում: Յեղ միևնույն ժամանակ նույնիսկ ամենահարուստ յերկրներում, ինչպես են, որինակ, Անգլիան ու Ամերիկան, բանվորները թերի յեն սնվում:

Անգլիական խոշոր գիտնական, սննդի գիտահետազոտական ինստիտուտի գիրեկտոր Որրը իր գրքում, վորը լույս է տեսել 1936 թ., հետևյալ յեղրակացությանն է գալիս.

Անգլիայի բնակչության կեսը չունի այնպիսի յեկամուտ, վորը բավական լինի սնվելու համար: Թերասնումն առանձնապես

ծանր է անդրադառնում յերեխաների վրա: Լոնդոնի դպրոցականների 67—88%-ն ունի կմախքի կառուցվածքի անկանոնություններ, 88—93%-ի ատամները փչացած են բավականաչափ կաթ չգործածելու պատճառով:

1932 թ. Նյու-Յորքի բանվորական արվարձաններում—Մանհատանում դպրոցականների մոտ 29%-ը և Բրուքսում 23%-ը տառապում էին հյուծվածությունից:

Սովահարների հիվանդությունը—պելագրան—հարուստ Միացյալ Նահանգներում տարեկան 4 հազար զոհեր է տանում:

Փաշիստների իշխանության գլուխ անցնելը խիստ կերպով սրեց պարենավորման դժվարությունները Գերմանիայում: Մանրամթերքների պակասությունը ֆաշիստական Գերմանիայում հանրածանոթ է: Գերմանիայում պակաս է յուղը, ձուն, միսը, հացը: Արդեն ճարպեղենի քարտեր են մտցված: Սպասվում է, վոր հացի քարտեր կմտցվեն: Յորենի և հաճարի հացի հետ յեղիպտացորենի ալյուր են խառնում:

Չինաստանում սովահարներին ոգնություն հասցնող Կոմիտեյի սվյաչներով յերկրում կային սովահարներ (միլիոններով):

1927 թ.	9
1928 »	37
1929 »	57
1930 »	71

1916 թ. Ճապոնիայում բոլոր գինավարտների 75%-ը պիտանի յեր համարվում գինվորական ծառայության համար: 1936 թ.վին պիտանիները միայն 55% էին: Անպետք ճանաչված նորակոչիկների մեծամասնությունը պիտանի չեր գինվորական ծառայության համար հյուծվածության հետևանքով:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿՈՐԾԱՆՍՈՒՄԸ ՏԵՄՊԵՐԸ

Շահի հետևից ընկնելով, կապիտալիստները ձգտում են վորքան կարելի յե քիչ ծախսել աշխատավարձի վրա և բանվորներին ստիպում են վորքան կարելի յե շատ աշխատանք կատարել: Դրա համար նրանք ավելի ու ավելի յեն արագացնում աշխատանքի տեմպը (արագությունը)՝ մեքենաների ավելի արագ շարժվելու միջոցով: Ով չի կարող գիմանալ կապիտալիստական գործարանում կատարվող աշխատանքի կատարի արագությանը, նրան շարտում են փողոց գործազուրկների մեջ. նրա տեղը ցան-

կացող հազարավոր մարդիկ կգտնվեն: Ամերիկական ավտոմոբիլային գործարաններում կոնվեյերի մոտ աշխատող բանվորները ժամանակ չունեն նույնիսկ արտաքնոց գնալու կամ մի բաժակ ջուր խմելու: Կապիտալիզմն անողոք է բանվորի առողջութեան և կյանքի նկատմամբ: Բանվորի կյանքն ամենաեթան ապրանքն է կապիտալիստի համար: Սպանվածի կամ շարքից դուրս յեկածի տեղը իսկույն ևեթ տասնյակ նոր վարձու ստրուկներ են հայտնվում:

Վորտեղ կոնվեյեր չկա, գործարքային այնպիսի գնահատումներ են սահմանվում, վորոնց ժամանակ բանվորները ստիպված են կատաղի տեմպով աշխատել: Յեթե բանվորը նորմալից պակաս արտադրի, իջեցվում է գործարքային ամբողջ աշխատանքի վարձը: Գործարքային գնահատումները սովորաբար սահմանվում են յեկնելով ամենից ավելի հմուտ և ճարպիկ բանվորների արտադրանքից: Ապրուստի միջինումը վաստակելու համար բանվորները ստիպված են իրենց ուժերը ծայր աստիճան լարել:

Աշխատանքի կործանարար սեւայր կապիտալիստիկ սալիս է աշխատավարձի խնայողութեան, իսկ բանվորների համար նա նշանակում է առողջութեան փայտալուծ, աշխատանքայնութեան վաղաժամ կորուստ, ավելի ու ավելի հաճախակի դժբախտ դեպքեր առաջացնելու:

Այսպես, որինակ, ճապոնական մանածագործուհիների աշխատավարձի միջին մակարդակը 1920 թ. կազմում էր որակաւ 1,1 յեն, իսկ 1933 թ.—0,75 յեն: Մեկ բանվորուհին 1920 թ. 29 իրիկի յեր սպասարկում, 1933 թ.—61 իրիկի և որակաւ արտադրում էր 1920 թ. 19 ֆունտ մանվածք, 1933 թ.—28 ֆունտ: Հետեւաբար, բանվորուհիների աշխատավարձը պակասում է, իսկ նրանց շահագործման աստիճանը բարձրանում է:

Ամերիկական գործարանների դարպասներին սովորաբար կախված են այսպիսի ցուցանակներ.

«Մենք աշխատանքի չենք վերցնում 40 տարեկանից մեծ հասակ ունեցող բանվորներին»:

Քառասնամյա բանվորի համար աշխատանքի կատաղի տեմպն արդեն ուժից վեր է: Իսկ վերջին ժամանակներն արդեն դադարում են նույնիսկ 35 տարեկանից մեծ բանվորներ վարձել: Հաճախ բանվորները կեղծում են իրենց փաստաթղթերը՝ իրենց հասակը փոքրացնելու համար: Շատ բանվորներ, վորոնք ալեհեր են դառնում 40 տարուն մոտենալով, մազերը ներկում են՝ ավելի

յերիտասարդ յերեւալու համար: Ծերն աշխատանք ստանալու հույս չպիտք է ունենա:

Աշխատանքի կործանարար տեմպն ու անբավարար սնունդը վաղաժամ քայքայում են բանվորների առողջութեանը: Նույնիսկ Ֆաշիստական բժիշկները ստիպված են խոստովանել, վոր Գերմանիայում բանվորները 40 տարուն մոտենալով, իսկ բանվորուհիները նույնիսկ 30 տարուն մոտենալով արդեն չունեն լրիվ աշխատունակութեան: Հաճախ արդեն այս հասակում բանվորներն ու բանվորուհիները ստիպված են իրենց պրոֆեսիոնալ թողնել:

Թուրքացած, հյուճված որդանիզմը կորցնում է դիմադրողականութեանը: Դժբախտ դեպքերի թիվն արտադրութեան մեջ աճում է: 1935 թ. Գերմանիայում արտադրութեան մեջ ավելի քան 88 հազար ծանր դժբախտ դեպքեր յեղան (այսինքն այնպիսիները, վորոնց ժամանակ աշխատունակութեանը կորչում է ավելի քան 3 ամիս ժամանակով), իսկ 1936 թ. արդեն 99 հազար: Գերմանիայում յուրաքանչյուր հազար բանվորին ընկնում էր արտադրութեան մեջ պատահած դժբախտ դեպքերի հետեւյալ թիվը.

1913 թ.	1932 թ.	1934 թ.	1936 թ.
61	64	79	87

Առանձնապես խիստ կերպով աճեց դժբախտ դեպքերի թիվն արտադրութեան մեջ յերիտասարդների շրջանում: Վերջին մի քանի տարում նա ավելի քան կրկնապատկվեց:

Արտադրութեան մեջ պատահած դժբախտ դեպքերի զոհ դարձած բանվորների մեծամասնութեանը վոչ մի նպաստ չի ստանում:

Արտադրութեան մեջ տուժած յուրաքանչյուր հարյուր բանվորից հատուցում են ստացել.

1913 թ.	1932 թ.	1934 թ.	1936 թ.
18	11	7	6

Միևնույն ժամանակ շահագործող դասակարգերի մարդիկ աչքի յեն ընկնում մեծ յերկարակեցութեամբ: Բանվորը սովորաբար արդեն 40 տարուն մոտենալիս ծեր է յերևում: Ընդհակառակն, Անգլիայում քաղաքական գործիչը սովորաբար կարող է միջինտարակաւ պաշտոնի հավակնութեան ունենալ միայն այն ժամանակ, յերբ նա 50 տարեկանից անց է: Նախկին անգլիական վարչապետ Լլոյդ-Ջորջը, վորն արդեն 74 տարեկան է, յեռուն գործունեութեան է զարգացնում, վորպեսզի նորից վարչապետ

դառնա: Նախկին Ֆրանսական վարչապետ Տարգյեն նորերս ամուսնացավ 64 տարեկան հասակում: Ամերիկական միլիարդեր Ռոկֆելլերը մեռավ 98 տարեկան հասակում:

Բուրժուազիայի գործիչները չեն մոռանում իրենց առողջութեան մասին նույնիսկ ամենածանր ժամանակներում: Լյուդ-Ջորջը, լինելով ռազմական մատակարարման միլիտար համաշխարհային պատերազմի ժամանակ, ամեն ուր մի ժամ հատկացնում էր գնդակ խաղալուն: Համաշխարհային պատերազմին զերմանական զլխավոր հրամանատար Հինդենբուրգը նույնիսկ ամենածանր ճակատամարտերի որերին մեկական ժամ զբոսանք էր կատարում ձիով: Միայն պրոլետարներին է վիճակված վաղաժամ մեռնել հյուծվածությունից, պակաս սննդից և իմպերիալիստական պատերազմների ֆրոնտներում:

ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԻՐԱՎԱԶՐԿՈՒԹՅՈՒՆՔ ՖԱՇԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

Բուրժուական դեմոկրատիայի յերկրներում բանվորներն այնուամենայնիվ կարող են քաղաքական իրավունքներն ոգտագործել աշխատանքի պայմանների վատթարացման դեմ պայքարելու համար:

Փաշիստական յերկրներում բանվորները բոլորովին իրավազուրկ են: Արհմիությունները ջախջախված են: Գործարաններում թագավորում է կապիտալիստների և նրանց հսկիչների ամենալիակատար կամայականությունը: Կոլեկտիվ պայմանագրերը լիովին վերացված են: Վարպետից է կախված, թե ինչ աշխատավարձ կստանա բանվորը: Աշխատավարձի բարձրացումն արգելված է: Գործադուլներն արգելված են: Այս տաժանակրությունը ֆաշիստներն անվանում են «դասակարգային կռիվի վոչնչացում»: Բանվորների ժողովներն արգելված են և պատժվում են վորպես պետական հանցագործություն: Սոցիալ-դեմոկրատական ու կոմունիստական կուսակցությունները քշված են խորն ընդհատակ: Բանվորական մամուլը ջախջախված է: Ամբողջ մամուլը գտնվում է խստագույն գրաքննության տակ: Բանվորն իրավունք չունի աշխատանքի տեղը փոխելու առանց իշխանությունների թույլտվության:

Յերկիրը հեղեղված է լրտեսներով, գաղտնի վոստիկանության գործակալներով: Քննադատության մի խոսքի համար բան-

վորներին նետում են բանտերը, ուղարկում համակենտրոնացման ճամբարները: Վայրագ արյունալից տեռոր է թագավորում: Միայն զաղանային տեռորով է բուրժուազիային դեռ հաջողվում իր տիրապետությունը պահպանել:

ՏԻՐԱՊԵՏՈՂ ԴԱՍԱԿԱՐԳԵՐԻ ՊԵՐՃԱՆՔԸ

Մինչդեռ բանվոր դասակարգը տառապում է սովից ու կարիքից, տիրապետող դասակարգերը լողում են չլված պերճանքի մեջ:

Անգլիական լորդերից Էասերը մի քանի հարյուր հոգի սնային սպասավոր են պահում: Անգլիական հարուստը սովորաբար ունի մի առանձնաշեն տուն Լոնդոնում՝ 30—40 սենյակից բաղկացած, մեկ կամ մի քանի հսկայական պալատներ իր կալվածքներում, վորտեղ նա զվարճանում է վորսորդությամբ և սպորտով, ունի վիլլա Շվեյցարիայում, Հարավային Ֆրանսիայում կամ Իտալիայում, վորտեղ նա «հանգստանում է» պարապությունից:

Ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամ ունի իր ավտոմոբիլը՝ իր շոֆերը, լակեյների, նաժիշտների, քարտուղարների, կոմպանյոնուհիների, տնտեսուհիների, շեֆ-խոհարարների, խոհարարուհիների մի ամբողջ բազմություն: Յերեխաներն ունեն իրենց դասակները, տնային ուսուցիչները, սպորտի հրահանգիչները և այլն: Բուրժուան ճանապարհորդում է սպասավոր-սպասուհիների ամբողջ շքախմբերով: Կալվածքներում մշտապես պահվում է վորսկան շնապանների, ձիապանների, կառապանների, այգեպանների և այլոց շտատ: Կապիտալիստներից շատերն ունեն զվարճանքի ծառայող զբոսանավեր՝ մշտապես վարձատրվող անձնակազմով, շատերը պահում են արշավի ձիեր, վորոնք նրանց վրա տարեկան մի քանի միլիոն դոլլի յեն նստում:

Ամերիկական միլիոնատերերի և միլիարդատերերի պերճանքը կատարյալ անհեթեթությունների յե հասնում: Նրանք ուղղակի չգիտեն, թե ինչի վրա ծախսեն փողը: Ամերիկական միլիոնատերերից շատերը շրջում են վոսկեղոժ ավտոմոբիլներով, կանայք գնում են Փարիզ՝ իրենց համար վերջին մոդայի հագուստ պատվիրելու, մագերը ներկելու, միլիոններ արժեցող զարդարանքներով իրենց զարդարելու: Բուրժուազիայի և նրա պնակալեղների խենթություններն ու քմահաճույքներն ուղղակի անսահման են:

Հառուսների շնորհ ավիա լավ են ապրում, իսկ բանվորների

մեծ մասը: Նրանց խնամքով կերակրում են, լողացնում, սանրում, դրոսնելու տանում: Փարիզում, Լոնդոնում և ուրիշ քաղաքներում կան առանձին ռեստորաններ շների համար, հատուկ հիվանդանոցներ, վարսավիճարանոցներ, մոդայի խանութներ, շների շքեղ գերեզմանոցներ, վորոնք զարդարված են լավագույն նկարիչների գործերով:

III

ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՐ ՎԻՃԱԿԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

ՀՈՂԻ ՍՈՎՐ

Գյուղացիները կազմում են կապիտալիստական աշխարհի բնակչության մեծամասնությունը: Յեվ ամենուրեք, ուր կապիտալն և թագավորում, պատկերը նույնն է՝ գյուղացիությունը խիստ տառապում և սակավահողությունից: Հողի մեծագույն մասը պատկանում է խոշոր հողատերերին—կալվածատերերին, յեկեղեցուն, գործարանատերերին, կուլակներին: Հարյուրավոր միլիոն գյուղացիներ այնքան հող չունեն, վոր բավական լինի իրենց ընտանիքը կերակրելու համար:

Վերցնենք որինակի համար Գերմանիան.

2700 հազար գերմանական տնտեսություն. ունեն	$\frac{1}{3}$ հեկտարից պակաս հող
849 » » » »	$\frac{1}{3}$ -ից մինչև 2 հեկտար հող
797 » » » »	2-ից մինչև 5 » »

Այս չորս միլիոնից ավելի անտեսություները միասին ունեն բնդամենը հողի 10%-ը:

Միևնույն ժամանակ Գերմանիայում հաշվվում է 34 հազար խոշոր տնտեսություն, ամեն մեկը 100 հեկտար հողից ավելի ծավալով: Այս տնտեսությունները տիրում են ամբողջ հողի 37, 8%-ին:

412 խոշորագույն կալվածատերերը Գերմանիայում տիրում են հողի նույն քանակին, վորքան $2\frac{1}{2}$ միլիոն մանր և մանրագույն հողային սեփականատերերը:

Այս խոշոր կալվածատերերի մեծամասնությունը—կոմսերը, իշխանները, դուքսերն են: 1918 թ. հեղափոխությունը տապալեց գերմանական կայսերին ու իշխաններին, բայց թողեց նրանց իրենց «անձնական գույքը»: Նրանք այս բոլորին ել դեռ Գերմանիայում տեր են մնում հողի մեծ մասին:

Ահա մի քանի որինակներ.

ՀՈՂԱՏԵՐԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Նրանց հողերի
աարածության
մեծութունը
(հեկտարներով)

Վիհեմ II Հոհենցոլերն, նախկ. գերմանական կայսր	97043
Ֆրեդրիկ Լեոպոլդ, պրուսական արքայազն	25042
Ֆրեդրիկ Ավգուստ, նախկ. սաքսոնական թագավոր	21945
Ֆրեդրիկ Վիլհոլմ, իշխան Հոհենցոլերն-Ջիգմարինգեն	46036
Խրիստիան Կրաֆտ, իշխան Հոհենլոյե-Ներնգեն	48221
Ենգելբերա Մարիա, դուքս Փոն-Արենբերա-Նորդհիլդեն	27842
Ֆրեդրիկ, դուքս Փոն Անհալտ-Դեսսաու	29300
Խրիստիան Երեստ Փոն Ստոլբերգ-Վերնիգերոդե	36739

Անգլիայում մինչև ներկա ժամանակը հողը համարյա ամբողջութեամբ գտնվում է պալատական տոհմերի ձեռքում: Ահագին հողամասեր չեն մշակվում. դրանք դատարկավայր են՝ վորսորդության համար, լորդերի փքուն զվարճությունների համար:

Հունգարիայում գյուղացիներին պատկանում է հողի միայն 11%-ը. խոշորագույն կալվածատերերի մի չնչին խումբ (ընդամենը բոլոր հողային սեփականատերերի միայն 6,2%) իր ձեռքում պահում հողի 66%-ը: Կան կալվածատերեր, վորոնք տիրում են ավելի քան 100 հազար հեկտար հրաշալի հողի:

Ավստրիայում խոշոր հողատերերը, վորոնք թիվը կազմում է բոլոր հողային սեփականատերերի միայն 1,4%-ը, տիրում են ամբողջ հողի 46%-ին: Հողատերերի կեսը մանր գյուղացիներ են, բայց նրանց պատկանում է ընդամենը հողի միայն 6%-ը:

Նույնն է գրությունը Լեհաստանում: Իշխաններ Ռաձիվիները, Սապեգաները, «պայծառափայլ» պաները տիրում են ամենալավագույն հսկայական հողամասերին: Իսկ գյուղացիներն ուժասպառ են լինում հողի խզուկ կտորների վրա:

Ճապոնիայում խոշոր կալվածատերերը կազմում են բոլոր հողային սեփականատերերի 1%-ը: Բայց նրանց պատկանում է հողի 26%-ը: Ճապոնական կայսրն իր ընտանիքի հետ միասին ունի մեկ ու կես միլիոն հեկտար լավագույն հող: Իսկ յերկու և կես միլիոն գյուղացիական տնտեսութուններից ամեն մեկն ունի կես հեկտարից պակաս: Նրանք բոլորը միասին ավելի քիչ հող ունեն, քան միայն կայսրը: Գյուղացիների ձեռքին, վորոնք բոլոր հողային սեփականատերերի 93%-ն են կազմում, հողի միայն կեսն է գտնվում: Գյուղացիների մի յերրորդն առհասարակ

լրակ իր հողը չունի. գյուղացիների մնացած մասսան ունի կեսից մինչև մեկ հեկտար սեփական հող:

Բոլոր բուրժուական յերկրներում մենք նույն պատկերն ենք տեսնում: Մի բուռ կալվածատերեր տիրանում են լավագույն հողին, իսկ աշխատավոր գյուղացիներն իրենց ամբողջ կյանքում ուժասպառ են լինում, աշխատելով մուրացկանային հողակտորների վրա:

ԻՆՉՊԵՍ ԵՆ ԽԱԲԵԼ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԻՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

Գյուղացիութունը վաղ ժամանակներից դժգոհ է հողի անարդար բաշխումից: Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ գյուղացիներին, վորոնք զինվորի համազգեստ եյին հագել, հանդիսավորապես խոստացան, վոր հաղթությունից հետո նրանց հող կտան ի հաշիվ կալվածատերական սեփականությունների:

Պատերազմից հետո կապիտալիստական շատ յերկրներում մարդկանց խաբելու համար հանձնաժողովներ կազմվեցին պետական չինովնիկներին: Սկսվեց մի քաշկուտուք՝ ցուցակներ, հարցաթերթեր, պլաններ կազմելու շուրջը: Թղթի սարեր գրոտվեցին: Ապա նոր հանձնաժողովները զբաղվեցին նույն ձևով թուղթ մրոտելով, իբր թե պարզելու, թե վնաս հողամասերը պիտանի յեն գյուղացիների միջև բաժանելու համար, ինչքան կարժեանան այդ հողերը և այլն: Այսպես աղմուկի տակ քիչ տարիներ չանցան, իսկ գործը համարյա չշարժվեց տեղից:

Վերջիվերջո բաժանման ցուցակի մեջ ընկավ կալվածատիրական հողի չնչին մասը: Բայց սրա համար ել կալվածատերերը պետությունից առատ վարձ ստացան: Իսկ կալվածատերերից գնված հողերը բնավ աշխատավոր գյուղացիներին բաժին չընկան, այլ գլխավորապես նախկին սպաներին, չինովնիկներին, ժանդարմներին, կուլակներին: Բայց այն աշխատավոր գյուղացիներն ել, վորոնց հաջողվեց հող ստանալ, չկարողացան հողն իրենց ձեռքին պահել: Նրանք չունեյին յերկրագործական գործիքներ, չունեյին անասուն. հող ստանալով, նրանց վիճակվեց հենց միանգամից պարտքերի մեջ խրվել: Մի կերպ մշակված հողի բերքը տարեցտարի ընկնում էր: Բանը վերջանում էր նրանով, վոր հողը կամ պետությունն էր գրավում՝ հարկերը չվճարելու պատճառով, կամ վաշխառուները՝ պարտքերի դիմաց: Գյուղացիները կապի-

տալիստական յերկրներում առաջվա պես տառապում են սակավահողութունից: Հողի սովը նույնիսկ ել ավելի յե սրվել, վորովհետև վերջին յերկու տասնյակ տարիներում միլիոնավոր գյուղացիներ քայքայվեցին ու իրենց հողը կորցրին:

ԳՅՈՒՂԱՅՈՒՆ ՊԼՈԿՈՒՄ ԵՆ ԱՌԵՎՏՐԱՎԱՆՆ ՈՒ ՖԱՐԲԻԿԱՆՏԸ

Համաշխարհային պատերազմից հետո գյուղացիների դրութունը բոլոր կապիտալիստական յերկրներում վատթարացավ: Առանձնապես խիստ վատթարացում եր նկատվում անդրովկիանյան յերկրներում — Ամերիկայում, Ավստրալիայում: Այստեղ համաշխարհային պատերազմի տարիներին տեղի ունեցավ հատկային կուլտուրաների տարածութունների խիստ ընդարձակում: Բանակները հացի և մսի կարիք ունեցին: Պատերազմող յերկրները բարձր գներ եյին վճարում սննդամթերքների համար: Սրա կապակցութամբ սկսեցին հողն ավելի թանգ ծախել: Այսպիսով գյուղացիները շատ պարտքեր արին: Բայց յերբ պատերազմը վերջացավ, գյուղատնտեսության մթերքների պահանջարկը խիստ ընկավ: Կուտակվեցին այդ մթերքների ահագին պաշարներ: Գյուղատնտեսական մթերքների մեծածախ գները խիստ ցածրացան: Որինակ, Ամերիկայում — համարյա յերեք անգամ պատերազմից հետո: Գները նույնպիսի իջեցում տեղի ունեցավ Լեհաստանում, Հունգարիայում, Բալկաններում — ամենուրեք, վորտեղ գյուղատնտեսական ապրանքներն արտադրվում եյին արտահանելու համար:

Գյուղացիներն ընկան առանձնապես ծանր դրության մեջ: Իրենց մթերքների համար նրանք յերեք անգամ ավելի քիչ փող եյին ստանում, քան առաջ: Բայց պարտքերի վճարումները և հարկերը չնվազեցին, այլ ընդհակառակը, մեծացան:

Գյուղացիները ստիպված են իրենց ապրանքները չնչին գնով ծախել: Բայց այս չի նշանակում, թե քաղաքային սպառողը վախճում և եծան հաց, միս, կաթ: Կապիտալիստական յերկրներում գյուղացու և քաղաքային սպառողի միջև կանգնած և միջնորդները — առևտրականների, խոշոր կապիտալիստների — մի ամբողջ վոնձակ: Հենց նրանք են գոփում բոլոր ոգուտները, քայքայելով գյուղացիներին և պրոկելով քաղաքային սպառողներին:

Տարբերութունն այն գների միջև, վորոնցով գյուղացին

ծախում և, իսկ քաղաքային բանվորը գնում և գյուղատնտեսական ապրանքները, ահագին չափեր և ընդունել: Ամերիկական ֆերմերը (գյուղացին) պտուղների և բանջարեղենի համար ստանում և ընդամենը 30% - ն այն գնի, վոր քաղաքային սպառողի կողմից և վճարվում: Կաթի համար — 40% - ը, ընտանի թռչունի համար — 45% - ը, անասունի համար — 55% - ը: Բեռլինում սպառողը կարտոֆիլ գնելիս յերկու անգամ ավելի յե վճարում, քան գյուղացին ստանում և այդ նույն կարտոֆիլի համար:

Գյուղացու և քաղաքային սպառողի միջև յեղած շղթայի առաջին ողակը մեծադնորդն և, վերջին ողակը — մանրավաճառ առևտրականը: Նրանց միջև գտնվում են մեծավաճառորդներ, գործակալներ, կոմիսիոներներ, մակերևներ, աճուրդներ, արտասպորտային ընկերութուններ, գործարաններ, պահեստներ, ելև վատորներ, բանկեր և այլն:

«Գյուղացին, վորին մի տարի յե հարկավոր ցորեն արտադրելու համար և մի քանի տարի՝ անասուն մեծացնելու համար, վերջին հաշիվ իր ծանր աշխատանքի և իր ներդրած կապիտալի համար ավելի քիչ և ստանում, քան միջնորդը», — գրում և մի ֆրանսացի գիտնական:

Այսպիսով, պետութունը, կարվածատերերը, վաշխառուները, միջնորդները գյուղատնտեսական ճգնաժամն ոգտադործում են, վորպեսզի գյուղացիներին ել ավելի չարաչար շահագործեն, քան առաջ:

Առանձնապես ծանր դրության մեջ ընկան գյուղացի-վարձակալները: Պատերազմի ժամանակ և հետպատերազմյան առաջին տարիներին նրանք հողամասեր վարձակալեցին բարձր գնով: Ըղնաժամի պայմաններում նրանք արդեն չեյին կարող վարձագինը վճարել: Նրանց սկսեցին մասսաներով հեռացնել հողից, նրանց գույքն աճուրդով ծախել, բոլորովին քայքայել:

ԳՅՈՒՂԱՅՈՒՆԻ ՓՅՈՒՆ Ե ԻՐ ՀՈՂԸ ԳՅՈՒՂԱՅՈՒՆ Ե

Գյուղացիները համառորեն պայքարում եյին ճգնաժամի դեմ: Նրանք աշխատում եյին մինչև ուժասպառութուն և ստիպում եյին աշխատել իրենց յերեխաներին: Նրանք խնայողութուն եյին անում ամեն բանից, ինչից միայն կարող եյին: Նրանք բոլոր ուժերը լարում եյին, վորպեսզի իրենց ազարակը, իրենց հողը փրկեն: Սակայն նրանց ջանքերն ապարդյուն եյին: Մի-

լիոնավոր գյուղացիները քշեցին հողից: Միլիոնավոր նախկին հողային սեփականատերեր վարձակալները վերածվեցին:

Գյուղացիների մասսայական քայքայման առանձնատեսակն էր ստուն պատկերը մենք տեսնում ենք հարուստ Ամերիկայում:

Ամերիկական 100 ֆերմերներից վարձակալներ էին.

1880 թ.	1900 թ.	1920 թ.	1935 թ.
26	35	38	42

Վերջին տաս տարում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում ամեն տարի միջին հաշվով 40 հազար ֆերմերներ զրկվում էին իրենց հողից, վերածվելով վարձակալների ու գյուղատնտեսական բանվորների:

Յեվ այսպես, ամերիկական ամեն հինգ ֆերմերից այս րոպեյին արդեն յերկուսը հողազուրկ են, վորոնք հարկադրված են հողը վարձակալել: Ֆերմերներից շատերը մինչև այն աստիճան խրվել են պարտքերի մեջ, վոր նրանց հասույթները հազիվ են բավականացնում միայն ուտելիքի: Ամբողջ յեկամուսը պարտքատերերի ձեռքն է ընկնում:

Ֆերմերներն իրենց հողը կորցնում են գլխավորապես այն պատճառով, վոր նրանք իվիճակի չեն իրենց պարտքերը վճարելու: 1933—1935 թ.թ. 800 հազար ամերիկական ֆերմերների հողը ծախվեց աճուրդով:

Իսկ ում ձեռքն է ընկնում ֆերմերների կորցրած հողը:

Այն գրավում են բանկերը, ապահովագրական ընկերությունները, պետությունը, կալվածատերերը:

Պարտքերը չվճարելու համար վորպես սեփականություն անցավ բանկերին՝ 1929 թ. 7 հազար ֆերմերական ագարակ, 1932 թ.—18 հազար, իսկ 1936 թ.—30 հազար:

Բանկերից հետո քայքայված ֆերմերների հողը գրավում են ապահովագրական ընկերությունները: Այս կողմուկուտի մեջ հետ չի մնում նաև պետությունը:

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Միսսիսիպի նահանգի իշխանությունները 1932 թ. առաջին յերեք յետամսյակում հարկերը չվճարելու համար գրավեցին 60 հազար ֆերմա:

Միչիգանում իշխանություններին 1,5 միլիոն հեկտար հող և պատկանում: Դա ֆերմերների հողն է, վորը հարկերը չվճարելու համար աճուրդով ծախվել է:

Գյուղացիները կորցնում են հողը: Դրա փոխարեն կալվա-

ծատիրական հողատիրությունն արագորեն աճում է: 400 հեկտարից ավելի մեծությամբ կալվածատիրական ագարակները Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում ամբողջ հողի հետևյալ մասն էին կազմում.

1910 թ.	1920 թ.	1930 թ.	1935 թ.
19 ⁰ / ₀	23 ⁰ / ₀	28 ⁰ / ₀	29 ⁰ / ₀

Բուրժուազիայի պաշտպանները—մենչեիկներն ու եսերները ստապատիր առասպելներ էին տարածում, վոր իբր թե կապիտալիզմի որով գյուղացիական տնտեսությունը կարող է հաջողությամբ զարգանալ: Նրանք ապացուցում էին, վոր գյուղացիական մանր տնտեսությունը հաղթում է խոշոր տնտեսությունը: Բայց փաստերն ամեն որ ցույց են տալիս, վոր կապիտալիզմի որով գյուղացիական մանր տնտեսությունը դատապարտված է աղքատության և քայքայման:

ԳՅՈՒՂԱՅԻՄԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿՈՒՄԸ ՃԳՆԱԺԱՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Յեթե ճգնաժամի ժամանակ ֆաբրիկան կամ գործարանը փլասով է աշխատում, ապա կապիտալիստը ձեռնարկությունը փակում է և բանվորներին փողոց է շարտում: Նա կարող է ավելի լավ ժամանակների սպասել, վորովհետև կուտակած կապիտալ ունի: Գյուղացին ստիպված է իր հողերը մշակել նույնիսկ այն ժամանակ, յերբ այդ նրան փաս է բերում: Չե՞ վոր նա, միևնույն է, պետք է տոկոսներ վճարի վաշխառուին, հարկեր վճարի պետությունը և տեղական ինքնավարությունը, նա պետք է իր լծկան անասունը կերակրի: Նրա տունը, նրա արտադրությունը գործիքները մաշվում են: Իսկ վոր գլխավորն է—ինչո՞վ ապրի գյուղացին, յեթե իր հողը մշակելուց ձեռք քաշի: Վարձու աշխատանք նա չի կարող ստանալ—չե՞ վոր բանվորական ուժի շուկան առանց այդ էլ գործազուրկներով լեփ-լեցուն է: Գյուղացին կամա թե ակամա ստիպված է աշխատել, նույնիսկ յեթե այդ նրա համար փլասաբեր է:

Ամեն տեղ գյուղացին իր ծանր աշխատանքով ավելի քիչ է վաստակում, քան վարձու բանվորը: Նրա տնտեսությունը կործանվում է: Յեթե վորևե գործիք կտրվում է, նորոգելու համար փողը չի բավականացնում: Յեթե գյուղացու լծկան ձին սատկի,

նա արդեն ուժ չունի նորը գնելու: Գյուղացու ինվենտարը մաշվում է, հողն ուժից ընկնում, բերքը նվազում: Վերջիվերջո բազմամյա հուսանատական պայքարից հետո գյուղացին քայքայվում է:

Թե վնասատիճանի խղճուկ է կապիտալիստական յերկրները գյուղացիական անտեսությունը, յերևում է հետևյալ փաստերից:

Տրակտորներ, կոմբայններ, շոգեկարսիչներ միայն կարվածատերերն ու կուլակներն ունեն: Աշխատավոր գյուղացիության մեծագույն մասը նույնիսկ լծկան ձի չունի: Գերմանիայում 1933 թվին ¹/₂-ից մինչև 2 հեկտար մեծությամբ 849 հազար գյուղացիական անտեսություններից միայն 5⁰/₁₀-ը լծկան ձի ունեւր. կով ունեւր այս անտեսությունների կեսից պակասը: 2-ից մինչև 5 հեկտար ծավալով 797 հազար անտեսություններից միայն 158 հազարը ձի ունեւր:

Մանր գյուղացիների անասունը վորակով անհամեմատ ցածր է, քան կարվածատիրոջը: Մինչև 2 հեկտար մեծությամբ մանր գյուղացիական անտեսություն ունեցողների կովերը տարեկան միջին հաշվով 1600 լիտր կաթ են տալիս: 100 հեկտարից ավելի ունեցող կարվածատերերի կովերը տարեկան միջին հաշվով 3370 լիտր կաթ են տալիս:

Մանր գյուղացիական անտեսությունների հողը տալիս է ամենավատ բերքը:

Ավստրիայում 1930 թ. մինչև 2 հեկտար մեծությամբ ամեն 100 անտեսությունից միայն յերկու անտեսություն ունեւր լծկան ձի: 2-ից մինչև 5 հեկտար մեծությամբ 100 անտեսությունից լծկան ձի ունեւր 15 անտեսություն: Նույնիսկ 5-ից մինչև 10 հեկտար մեծություն ունեցող անտեսություններում կեսից ավելին ձի չունեւր: Մինչև 2 հեկտար մեծություն ունեցող անտեսությունների կեսը վոչ ձի ունեւր, վոչ էլ կով:

Ռումինիայում 1936 թ. գյուղացիական անտեսությունների 36,9⁰/₁₀-ը չունեյին լծկան անասուն, 32,5⁰/₁₀-ը չունեյին կով, 48⁰/₁₀-ը չունեյին խոզ և 46,2⁰/₁₀-ը չունեյին վոչխար:

Ճգնաժամի ժամանակ գյուղացիները համարյա դադարեցին գյուղատնտեսական մեքենաներ գնել: Գերմանիայում 1928 թ. գյուղատնտեսական մեքենաներ ծախվել են 245 միլիոն մարկի, իսկ 1932 թ.—միայն 80 միլիոն մարկի: Լեհաստանում 1932 թ. գյուղատնտեսական մեքենաներ ծախվել են տաս անգամ ավելի

պակաս, քան 1928 թ., իսկ 1935 թ.—յոթ անգամ ավելի պակաս, քան 1928 թ.: Նույնպիսի կրճատում նկատվում է նաև արհեստական պարարտանյութերի գործածության մեջ: Կապիտալիստական յերկրներում գյուղատնտեսական ճգնաժամը հսկայական մարդեր քայքայեց:

Գյուղացիության հին թշնամիները—յերաւեսն ու հեղեղումներն ամայացնում են հսկայական կուլտուրագան մարգեր: Վերջին տարիներս յերաշան ավերումներ գործում գլխավորապես Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում և Կանադայում: Վարձակալները հողը վարձակալում են սովորաբար մեկ-յերկու տարով: Նրանք քիչ են հոգ տանում հողի մասին: Նրանց համար ձեռնտու չե ձիշտ ցանքափոխություն մտցնելը: Տարեցտարի հողում ցորեն են ցանում: Պարարտանյութեր քիչ են կիրառվում: Հողը հողմահարվում է: Յերաշտ յեղանակին քամին հողմահարում, տանում է հողի ամբողջ վերին պտղաբեր շերտը՝ ցանքսի հետ միասին: Հսկայական ավազաբեր փոթորիկներն անազին տարածությունների վրա վոչնչացնում են ամեն մի բուսականություն: Մարդիկ մնում են առանց հացի, անասունն—առանց կերի: Ավազը ծածկում է Ֆերմերների տները: Ամեն ինչ վոչնչանում է: Այսպիսի պատկեր եր նկատվում Միացյալ Նահանգներում 1934, 1936 և 1937 թ. թ. այնպիսի տերիտորիայում, վորն իր մեծությամբ գերազանցում է ամբողջ Գերմանիային:

Յերաշտը Միացյալ Նահանգներին անհաշիվ վնաս պատճառեց: Յերաշտից առաջացած վնասները 1934 թ. կազմեցին 5 միլիարդ դոլլար. պակաս վնասներ չեղան նաև 1936 թ.: Հարյուրհազարավոր Ֆերմերներ, առանձնապես վարձակալներ, մնացին առանց ապրուստի վորեւ միջոցի և ստիպված յեղան թողնել իրենց տները, փախչել քաղաքները: Հենց միայն յերկու նահանգում—Հյուսիսային և Հարավային Դակոտայում—120 հազար մարդ թողեցին իրենց Ֆերմաները: Կառավարությունը ստիպված եր գեթ վորեւ ոգնություն ցույց տալ քայքայված Ֆերմերներին՝ սովամահությունից փրկելու համար:

Ուլլահոմա նահանգում 1936 թ. գյուղատնտեսական հողի մոտ մեկ յոթերորդ մասն անապատ դարձավ: Ավելի քան 1 միլիոն հեկտար արգավանդ հող այժմ լքված է: 3 միլիոն հեկտարից ավելի հող սակավ յեկամտարեր դարձավ, գլխավորապես հողի հողմահարվելու պատճառով: Նահանգի Ֆերմերները տարեկան մոտ 25 միլիոն դոլլար վնաս են կրում: 500 հազար մարդ, Ֆերմերական բնակչության կեսը, դաժան կարիքի մեջ ընկան:

Միացյալ Նահանգների գյուղատնտեսութեան մինիստր Ուոլթերսն այսպես է նկարագրում յերաշտի կործանիչ հետևանքները.

«Հողի հողմահարումը սարսափելի ավերածութիւններ է գործում Միացյալ Նահանգներում: Առաջներում արգելանդ յեղած մոտ 16 միլիոն հեկտար հող Միացյալ Նահանգներում բոլորովին կորած է հողագործութեան համար: Մինչև 40 միլիոն հեկտար հող կորցրել է վերին արգելանդ շերտը, իսկ 50 միլիոն հեկտար արագ կորցնում է այն: Այն ֆերմերները, վորոնք աշխատում են 40 միլիոն հեկտար անբերրիացած հողի վրա, ակնհայտ կերպով քայքայման են դատապարտված»:

Վերջին տաս տարում յերաշտից և հողի հողմահարութիւնից Միացյալ Նահանգներից վոչ պակաս տուժում է Կանադան: 1937 թ. ամենից ավելի սաստիկ տուժեց Մասկաչեկանը (ցորենի արտադրութեամբ առաջին գավառը): Այս գավառի հարավային շրջանը, վորը կից է Միացյալ Նահանգների սահմանին, անպատի վերածվեց: Այս տարի Կանադայի ֆերմերները նորից ստիպված են նպաստ խնդրել կառավարութիւնից:

Հողի հողմահարումը հասցնում է վոչ միայն յերաշտի, այլ և հեղեղումների: Փխրուկացած հողը չի պահում անձրևի և հալվող ձյունի խոնավութիւնը: Չուրը չափազանց արագ հոսում թափվում է վտակների և գետերի մեջ: Միսսիսիպիի, այս հսկայական գետի, վարարումը 1936|37 թ. մի վիթխարի տարածութիւն ընդգրկեց: Մեծ թվով ֆերմերներ մնացին առանց արուտի միջոցների: Հազարավոր մարդիկ խեղդվեցին: Բազմաթիվ անասուններ փչացան:

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ՎՈՉՆՉՍՅՈՒՄԸ

Գյուղատնտեսական ճգնաժամը շատ յերկրներում գյուղացիական խոռվութիւնների հասցրեց: Գյուղացիները հրաժարվում էին իրենց մթերքները չնչին գնով վաճառելուց: Նրանք գործադուլներ էին սարքում հարկերի դեմ: Նրանք իրար մեջ խոսք մեկ էին անում վոչինչ չգնել հրապարակային աճուրդներում, յերբ աճուրդի յեր հանվում քայքայված գյուղացիների գույքը: Բանը հասնում էր արյունալի ընդհարումների ժանդարմների ու զորքերի հետ: Սպառնալիք ծագեց, թե գյուղացիները

կսկսեն մասսայականորեն անցնել հեղափոխական բանվորների կողմը:

Բուրժուական կառավարութիւնները փորձ արին խառնվելու: Գյուղատնտեսական մթերքներ ներմուծող յերկրներում— Անգլիայում, Գերմանիայում, Իտալիայում և այլն—մաքսային տուրքերը բարձրացվեցին, ներմուծումը սահմանափակվեց: Սրա շնորհիվ գների անկումը կանգ առավ:

Ավելի բարդ էր դրութիւնը գյուղատնտեսական մթերքների ավելցուկներն արտահանող յերկրներում—Միացյալ Նահանգներում, Կանադայում, Արգենտինայում, Բրազիլիայում, Լեհաստանում և այլն: Կանադայի կառավարութիւնը ֆերմերներից ցորեն էր գնում, Միացյալ Նահանգների կառավարութիւնը—ցորեն, բամբակ, անասուն: Բրազիլիայում կառավարութիւնը սուրճ էր գնում: Այս գնումները հարյուրավոր միլիոններ նստեցին, բայց քիչ ոգուտ տվին: Չէ վոր վաղ թե ուշ հարկավոր էր այս պաշարների համար գնող գտնել: Շատ յերկրներում կառավարութիւնները փորձում էին զրդել գյուղացիներին արտադրութիւնը կամավոր կերպով սահմանափակելու: Բայց այս փորձերը հաջողութիւն չգտան: Իսկապես, էլ ինչ՞ով ապրի գյուղացին, յեթե նա դադարի հողը մշակել: Միացյալ Նահանգներում պետութիւնը սկսեց պարգևներ տալ հողը չմտակելու համար: Այս շատ ձեռքնուտու յեր խոշոր կալվածատերերի համար: Նրանք պարգևներն իրենց գրպանն էին դնում և արձակում էին բանվորներին:

Բայց այս միջոցառումն էլ չփրկեց գյուղատնտեսութիւնը: Վերջիվերջո այլ յեւք չէր մնում, յեթե վոչ վոչնչացնել մթերքներ, վորոնք գնող չեն գտնում: Մինչդեռ միլիոնավոր գործազուրկներ սովահար էին ու ցնցոտիներ հագած շրջում էին, պետութիւնը միլիոնավոր տոններով ցորեն և յեգիպտացորեն էր գնում, սուրճ, բամբակ, խոզեր ու կովեր էր գնում վոչնչացնելու համար:

Բերինք մի քանի որինակներ: 1933 թ. ձմեռը շատ դպրոցներ Միացյալ Նահանգների գյուղատնտեսական շրջաններում ցափացվում էին ցորենով և յեգիպտացորենով: Այս ավելի էժան էր նստում, քան յեթե դրանք աճուխով տաքացնէին: 1933 թ. 4 միլիոն հեկտարից հավաքած բամբակի բերքը Միացյալ Նահանգներում կառավարութեան կարգադրութեամբ վոչնչացվեց: Նույն 1933 թ. ծխախոտի ցանքի տարածութեան կեսի բերքը կառավարութեան կարգադրութեամբ մնաց չհավաքված:

Բրազիլիայում մինչև 1933 թիվը 22 միլիոն պարկ սուրճ վոչնչացվեց: 1933 թվին վոչնչացվեց դարձյալ 20 միլիոն պարկ սուրճ: Սուրճը թափում էյին ծովը, այրում էյին, ոգտագործում էյին ճանապարհներ կառուցելու համար:

Անգլիայում 1933 թ. ոգոստոսին 1,5 միլիոն նարինջ թափեցին ծովը: Չեխոսլովակիայի մեկ ոկրուզում 1933 թ. 70 հազար ցենտներ գայլուկ (XMEAB) վոչնչացվեց:

1933 թ. Իանիայում ամեն շաբաթ հազար կով եր վոչնչացվում, վորոնց միսը վերամշակվում եր արհեստական պարարտանյութերի համար և վորպես կեր՝ խոզերի համար:

Արգենտինայում և Չիլիում (Հարավային Ամերիկա) հարյուրհազարավոր գուլիս վոչխար վոչնչացվեց, վորոնց յեթե վաճառեցին արտահանելու համար, փոխադրության ծախսերը չեր ծածկի: Միսը գործադրվեց քսելու յուղ պատրաստելու վրա:

1933 թ. աշնանը Միացյալ Նահանգների կառավարությունը գնեց և վոչնչացրեց միլիոնավոր խոճկոր: Այդ նույն ժամանակում յերկրում հաշվվում էյին միլիոնավոր սովահար գործադուրկներ իրենց ընտանիքներով:

Այս թվարկումն ամենեին լրիվ չե: Ֆրանսիայում ամբողջ նավեր էյին բեռնվում ձկնով, վորը ծովն էյին թափում: Հոլանդիայում ծովն ամվեց հարյուրավոր վագոն ծաղկակաղամբ, և այլն և այլն:

Սակայն, գյուղատնտեսական մթերքների այս սխտեմատիկ վոչնչացումը մեծ ոգուտ չեր բերի, յեթե չոգներ ծանր անբերրիութունը 1934 և 1935 թ. թ.՝ Միացյալ Նահանգներում, 1937 թ.՝ Կանադայում և Գերմանիայում:

Անբերրիությանն Ամերիկայում սպասում էյին անհամբերությամբ, վորպես մի մեծ բախտավորության: Ամերիկական «Տրիբունա» լրագիրը գրում եր 1933 թ. «Մենք» վոր սովոր էյինք աղոթիլ մեր ամենորյա հացի համար, այժմ աղերսում ենք ասածուն, վոր մենք հաց չունենանք»:

Ներկայումս բոլոր պետություններ պաշարներ են դիզում պատերազմի դեպքի համար: Հացի գները կապիտալիստական յերկրներում աճում են: Բայց սրանով դարձյալ միայն սպեկուլանտները, կուլակները, կալվածատերերն են հարստանում:

Յեթե յուրաքանչյուր սովահար կարողանար կուշտ ուտել, յեթե ցնցոտիներ հագած յուրաքանչյուր մարդ կարողանար վայելուչ շոր հագնել, հասկանալի յե, վոր խոսք անգամ չեր լինի

գյուղատնտեսական մթերքների ավելցուկի մասին: Միայն այն պատճառով, վոր աշխատավոր մասսաներն աղքատության մեջ են ապրում, գյուղատնտեսության մթերքները գնողներ չեն գտնում:

ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅՈՒՄ ՖԱՇԻՍՏԱԿԱՆ ՃՆՇՄԱՆ ՏԱԿ

Առանձնապես ծանր ե գյուղացիների դրությունը ֆաշիստական Գերմանիայում: Գերմանական ֆաշիստները տենդորեն պատերազմի յեն պատրաստվում: Նրանք արտասահմանից ահագին քանակությամբ ներմուծում են պատերազմի համար անհրաժեշտ ամեն տեսակ ապրանքներ: Նրանք ամեն կերպ կրճատում են պարենամթերքների ներմուծումը: «Թնդանութներ յուղի փոխարեն» — այս ե ֆաշիստների լողունգը: Իսկ Գերմանիայի ներքին արտադրությունը չի բավականացնում պահանջները բավարարելու համար: Այդ պատճառով ֆաշիստները զրկել են գյուղացիներին իրենց մթերքները վաճառելու իրավունքից: Ամբողջ հացը, անասունը, միսը, կաթը, բանջարեղենը, ձուն ֆաշիստական չինովիսիկները գրավում են գյուղացիներից: Գյուղացուն թողնվում ե միայն աղքատիկ բաժին, վորը հազիվ բավական ե ընտանիքը կերակրելու համար:

Ահագին բյուրոկրատական ապարատը հետևում ե գյուղացու ամեն մի քայլին: Ֆաշիստական չինովիսիկների այս բանակը պահելու համար ահագին միջոցներ են ծախսվում: Ֆաշիստական սկիզները վերահսկում են գյուղացիական տնտեսության վրա՝ ընդհուպ մինչև մանրունքները: Բերքի չափը հաշվում են, յերբ բերքը դեռ հավաքած չե: Առանց ֆաշիստական չինովիսիկի թույլտվության գյուղացին չի կարող նույնիսկ ձու ծախել: Բոլորը ֆաշիստական պետությունն ե գրավում: Ֆաշիստական պետությունն ապրանքների այնպիսի գներ ե սահմանում, վորոնք չափազանց վնասաբեր են գյուղացիների համար:

Աշխատավոր գյուղացին Գերմանիայում քիչ հող ունի: Նա ապրում ե գլխավորապես անասնաբուծությունից ստացած յեկամուտով: Սեփական անասնակերը նրան չի բավականացնում, և նա ստիպված ե կեր գնել կալվածատերերից: Իր անասունի համար գյուղացին այժմ 13% -ով պակաս ե ստանում, քան պատերազմից առաջ: Բայց կերի համար նա 8% -ով ավելի յե վճարում:

Գերմանիայի աշխատավոր գյուղացիները կատաղի, համառ պայքար են մղում ֆաշիստական ռեժիմի դեմ, վորը նրանց աղքատութեան ու սովի յե դատապարտում:

Հազարավոր գյուղացիներ պատժվում են նրա համար, վոր նրանք խողերը ծախում են անմիջականորեն սպանդանոցներին: Հազարավոր մազործներ կալանքի յեն յենթարկվում նրա համար, վոր նրանք գյուղացիներից խող են գնում: Ֆաշիստներն ասպատակութեան են կազմակերպում դեպի գյուղերը, խլելով գյուղացիներից միջերջները:

Այն գյուղացիները, վորոնք բողոքում են այս միջոցառումների դեմ, կալանավորվում, ուղարկվում են Նյուրենբերգ, իսկ ապա բանտարկվում համակենտրոնացման ճամբարներում:

Արդեն մի շարք տարիներ ե, վոր մղվում ե այս կատաղի պայքարը գերմանական գյուղացիութեան և ֆաշիստների միջև:

ԳՅՈՒՂԱՅԻԱԿԱՆ ՄՈՍՍՆԵՐԸ ՍՈՎԱՀԱՐ ԵՆ

Վերջին տարիները կապիտալիստական յերկրներում միլիոնավոր ատեններով պարեն փչացրին, այդ ապրանքների գները բարձրացնելու համար: Միևնույն ժամանակ հարյուրավոր միլիոն միջակ և չքավոր գյուղացիներ սովահար յեղան:

Վերցնենք, որինակ, ֆաշիստական Իտալիան: 1930 թ. սեպտեմբերի 17-ին սենատում արտասանած իր ճառում Մուսսոլինին հայտարարեց.

«Բարեբախտաբար, Իտալիայի ժողովուրդը դեռ սովոր չե որը միջանի անգամ ուտել, և վորովհետև նրա կենսամակարդակը համեստ ե, ուստի նա ավելի նվազ հիվանդագիտորեն ե ընդունում կարիքն ու զրկանքները»:

Ինչո՞վ ե սնվում Իտալիայի գյուղացին: Գլխավորապես «պոլենտայով», այսինքն յեգիպտացորենի ալյուրից պատրաստված ջրալի շիլայով: Ֆաշիստական «գիտնականները» ժողովրդին քարոզում են ուտելու մեջ ժուժկալ լինել: Իտալացի մի պրոֆեսոր սրանից միքանի տարի առաջ գրում եր.

«Պոլենտան պետք ե նորից իր առաջվա պատվավոր տեղը գրավի: Գյուղացու կերակրի մեջ պետք ե մտնի միայն միքիչ հաց, և համարյա բոլորովին հարկ չկա միս գործածելու»:

Գերմանական ֆաշիստները նույնպես համոզում են ընակչութեանն ավելի քիչ միս, քիչ յուղ, քիչ կաթ և քիչ հաց գործածել:

Ֆաշիստական Պորտուգալիայում ընակչութեան կեսը յեգիպտացորենի հացով ու շիլայով ե սնվում: Ամենից ավելի մատչելի սնունդը— դա գալիցիական կաղամբ կոչված մորխտտից պատրաստված սուպն ե: Կաթի գործածութեանը չափազանց սահմանափակված ե. միջին հաշվով մեկ ընակչին որական ընկնում ե կես բաժակից պակաս: Պորտուգալացի գյուղացիները միս համարյա յերբեք չեն ուտում:

Լեհաստանում չքավոր գյուղացիական ընտանիքները սնվում են կարտոֆիլով, կաղամբով, յերեսը քաշած կաթով: Շաքարը միջին հաշվով որական գործ ե ածվում մեկ շնչին մեկ գրամից պակաս:

Ռումինիայում գյուղացու հիմնական կերակուրը յեգիպտացորենի շիլան ե (մամալիզան): Ռումինիայում ամեն տարի 5-ից մինչև 10 հազար մարդ մեռնում են պելագրայից— «սովահարների հիվանդութեանից»:

Իտալիան, Լեհաստանը, Ռումինիան աղքատ յերկրներ են: Բայց հարուստ յերկրներումն ել ֆերմերների մեջ դաժան կարիքն ե մոլեգնում: Այսպես, որինակ, Կանադայում ֆերմերների չքավոր խավի սնունդը սահմանափակվում ե տանը թրխված և սիրոպ քսած մի բաժին վատ հացով կամ մի փոքրիկ բաժին կարտոֆիլով: Դեպքեր են պատմում, յերբ տապակված դաշտային մկները կամ ուրիշ դաշտային գազանիկներ և ուղտափշից պատրաստված սուպը միակ միջոցն են յեղել սովամահութեանից խուսափելու համար:

Առանձնապես ծանր ե գյուղացիութեան դրութեանն Արևելքի հետաձնաց կախյալ յերկրներում: Անբերրի տարիներին սովն ու սովամահութեանը սովորական յերևույթներ են Չինաստանի չքավոր գյուղացիների շրջանում: Ներկա տարում անբերրութեանից տուժած Սիչուան նահանգում, չինական լրագրերի ասելով, որական մոտ 200 գյուղացի յե մեռնում սովից:

Հացի կամ բրնձի փոխարեն չինացի չքավոր գյուղացիները վայրի խոտեր են ուտում: Ահա թե ինչ ե հաղորդվում չինական «Դունֆանցաչժի» ժուռնալում.

«Սիչուան նահանգի Պենսի գավառի գյուղացիները վայրի խոտեր ու սպիտակ կավ են ուտում: Չինաստանի ամենահարուստ նահանգներում— Տյանսույում և Չեցզյանում չքավորների մեծամասնութեանը ջրալի շիլայով ե սնվում, իսկ շատերը միայն բրնձի տականքներ ու վայրի, յերբեմն թունավոր, խոտեր են

ուսում: Շատերը սրանից տառապում են մարմնի ուռուցքներով, վորի հետևանքը հաճախ լինում է մահ»:

Աղքատութիւնն և սով առատութեան մեջ— այս է կապիտալիստական աշխարհի իրականութիւնը:

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆՆԵՐՆ ԻՎԻՃԱԿԻ ՉԵՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՐԵՐԱԿԱՆ
ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ

Գյուղացիական միջերջների գների անկման հետևանքով գյուղը չի կարողանում արդյունաբերական ապրանքներ գնել:

Բանը մինչև այնտեղ է հասնում, վոր Լեհաստանի չքավորագույն գյուղացիների մոտ սովորութիւնն է դարձել լուցկին ձեղքելով յերկու մաս անել: Մի տուփ լուցկու վրա յերկու կուպեկ ծախսելը լեհացի չքավորի գրպանը այլևս չի թույլ տալիս:

Գյուղացի-չքավորների աղքատութիւնը Լեհաստանում, Ռումինիայում, Հունգարիայում դարհուրելի չէ: Շատ աներում նույնիսկ ազ չկա: Լեհական գրող Կուրեկին իր «Գրիպը մոլեգնում է նապրավայում» գրքի մեջ այսպես է նկարագրում գյուղի կյանքը.

«Գլխով Նապրավայի բնակիչներից մեկի» տանն արդեն յերկրորդ շաբաթն է, ինչ աղաջրով մի կճուճ է գրված, ուր կարտոֆիլ են ածում: Կարտոֆիլը քամելուց հետո ջուրը չի կարելի թափել. չէ՛ վոր այդ աղաջուրը մեծ արժեք է, վորի մեջ դուռ 10—15 անգամ կարտոֆիլ կխաշեն»:

Ճապոնական գյուղացիական ընտանիքի յեկամուտը 1936 թվին միջին հաշիւով կազմում էր տարեկան 425 ուրբլի, ներառյալ նաև տնտեսութեան մեջ արտադրվող բոլոր գյուղատնտեսական միջերջները: Միջին գյուղացիական ընտանիքում հաշիվում է հինգ շունչ: Այսպիսով մի հոգում տարեկան յեկամուտ էր 85 ուրբլու չափ: Սա չի կարող բավականացնել նույնիսկ ուտելիքի համար. արդյունաբերական ապրանքներ գնելու մասին խոսք անգամ չի կարող լինել:

Գյուղացի-չքավորն իվիճակի չէ գրստելու իր վողորմելի խրճիթը, պատուհանի ապակիները գցելու, ծակերն ու ձեղքերը կարկատելու: Պորտուգալիայում գյուղացիական վողորմելի խըրճիթները չունեն ձիւննուկներ. ծուխը դուրս է գալիս դռան կամ պատուհանի միջով: Ռումինական գյուղացիները, խլուրդների նման, հյուղերում են պատսպարվում:

Կուլթուրական կարիքների համար ծախսեր անելու մասին

խոսք անգամ չի կարող լինել: Գյուղացիների զգալի մասն անգրագետ է: Գիրքն ու թերթը գյուղին անմատչելի չեն:

ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՉՔԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎՈՉ ՄԻ ՏԵՂ ԱՇԽԱՏԱՆԻ
ՉԻ ԳՏՆՈՒՄ

Մինչև պատերազմը գյուղական չքավորութիւնը կարող էր աշխատանք ստանալ քաղաքներում— շինարարութեան մեջ, ֆարքիկաններում և գործարաններում: Ներկայումս քաղաքները լեփլեցուն են գործազուրկներով: Վերջին տնտեսական ճգնաժամի ժամանակ, ընդհակառակը, տեղ-տեղ գործազուրկները քաղաքներից գյուղ էյին փախչում:

Մինչև համաշխարհային պատերազմը գյուղական չքավորութիւնն աշխատանք էր գտնում յերկաթուղիների կառուցման վրա: Ներկայումս նոր ճանապարհներ շատ քիչ են կառուցում: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում միջանի յերկաթուղիների վրա յերթևեկութիւնը նույնիսկ գաղարեցված է:

Մինչև համաշխարհային պատերազմը գյուղացիական չքավորութիւնն աշխատանք էր գտնում, գոնե ամառը, կալվածատիրական տնտեսութիւններում, մտնավանդ հացահատիկների բերքահավաքի շրջանում: Հնձող մեքենաներ և կոմբայններ մտցնելը բանվորական ձեռքերի պահանջը խիստ կրճատեց: Գյուղական չքավորութիւնը մի կտոր չոր հացով թեկուզ ամառը ձմեռվա համար իրեն ապահովելու հնարավորութիւնը կորցրեց: Հունգարիայում նույնիսկ արգելված է հնձող մեքենաներ կիրառել, վորպեսզի գյուղական չքավորութիւնը սովից չմեռնի:

Մինչև պատերազմը միլիոնավոր գյուղացիներ Յեւրոպայից գաղթում էյին ովկիանոսի մյուս կողմը— Ամերիկա: Պատերազմից հետո գաղթողների համար Ամերիկայի մուտքը փակվեց:

Բանվորական ձեռքերի առաջարկն ավելի շատ է, քան նրանց պահանջը:

Հունգարական գրող Գ. Ֆեյյան այսպես է նկարագրում աշխատանքի շուկան Հունգարիայի խոշոր քաղաքում.

«Բատրակը— դա ներկայումս նույնպիսի ապրանք է, ինչպես ցորենը, ձուն, խոշոր կամ մանր յեղջուրավոր անասունը: Քաղաքում կա վոչ միայն անասունի, բանջարեղենի, թուղունի և պտուղների շուկա, այլև բանվորական ուժի շուկա: Այստեղ գործեր են գրստում վոչ միայն ձիւնաճառներն ու անասնավաճառները, այլև մարդավաճառները: Պահանջի և առաջարկի որեւէ քննարկ վողորում

են նաև բատրակների վիճակն այն տարբերութեամբ միայն, վոր այս բնագավառում առաջարկը միշտ գերազանցում է պահանջին:

Այդ պատճառով մարդը, վորպես ապրանք, յերբեք չի վայելում «ազատ մրցութեան» առավելութուններ: Բատրակներն իրենց ժամանակի մեծ մասն անց են կացնում «մարդկանց շուկայում»: 5—10-ական հոգուց բաղկացած խմբերով կանգնած են պատառոտված շորերով, հոգնած, քարացած մարդկային կերպարանքները: Նրանք կամացուկ խոսում են իրար հետ, բայց ավելի շատ լռում են: Նրանց դեմքերին գրված են հոգս, ցատում և կատաղութուն: Գյուղական տնտեսատերը, վոր բանվորներ է վարձում, այս մարդկանց զննում է, վորպես վորևե կենդանու: Նա հետաքրքրվում է նրանց ֆիզիկական ուժով, նրանց տարիքով, հարցուփորձ է անում նրանց ընտանեկան դրութեան մասին, և ապա սկսվում է առևտուրը: Կովը կամ ձին ավելի նպաստավոր դրութեան մեջ է գտնվում, վորովհետև յեթե սակարկութունը համաձայնութեան չի հանգում, ապա նրա տերը կերի տաշտի մեջ նորից խոտ կամ շաղգամ է լցնում: Իսկ մարդը վորպես ազատ եյակ, վորը մարդկային իրավունքներ է վայելում, ինքն է բանակցութուններ վարում, և յեթե գործարքը չկայանա, ապա նրան մնում է միայն վորդորմութուն խնդրել կամ սովահար լինել»:

Գյուղական չքավորութեան այն մասը, վորը հողամաս ունի, բայց արտադրութեան միջոցներ չունի, ավելի լավ դրութեան մեջ չի գտնվում. նա ստիպված է արտադրութեան միջոցներ փոխ առնել կուլակներեց աշխատահատուցումներով: Աշխատահատուցումները հիշեցնում են կողը: Աշխատահատուցումների չափը, այսինքն աշխատանքային որերի քանակը, կալվածատերը կամ կուլակը վորոշում է ըստ իր հայեցողութեան: Նա կարող է աշխատահատուցումները կատարելու ժամկետ նշանակել իրեն համար ամենից հարմար ժամանակը: Աշխատանքի վոչ մի պաշտպանութուն, իհարկե, չկա: Յեթե գյուղացին տվյալ մոմենտին նույնիսկ վորևե աշխատանք ունի, նա պետք է ամեն ինչ թողնի և գնա աշխատահատուցումների:

Ճապոնիայում, Չինաստանում, Հնդկաստանում գյուղական չքավորութեան գրութունն էլ ավելի վատ է: Չքավոր գյուղացիները յերբեք կուշտ չեն լինում: Նրանք միշտ շրջում են պատառոտված հագուստով: Կարիքն այնքան մեծ է, վոր նրանք ստիպված են լինում իրենց աղջիկներին ստրկութեան վաճառել: Կիսարագի

անունով ճապոնական մի չքավոր-գյուղացի նորերս հետևյալ նամակն էր գրել Միմոնոսեկիի աշխատանքային բորսային.

«Յանկանում եմ աղջկաս ծախել: Աջակցեցե՛ք: Կյանքն այնքան ծանր է, վոր այլևս այսպես ապրել անհնարին է: Իմ առաջ սովամահութունն է: Ինչքան էլ ինձ համար թանգ է աղջիկս, բայց փորը մեջքի չես փոխարկի: Իմ 16-ամյա աղջիկ Խանան մի ժամանակ շատ էր լաց լինում, բայց հետո համաձայնվեց: Ըստ հնարավորութեան, յեթե հաջողվի, նրան տեղավորեցե՛ք Միմոնոսեկիի մոտակայքում վորևե տեղ: Նա պերճանքի կարիք չունի: Ծայրահեղ դեպքում նրան կարելի յե ուղարկել Ֆորմոզա կամ Մանչուրիա: Փրկեցե՛ք մեր տունը»:

Այս է աշխատավոր գյուղացիութեան կյանքը կապիտալիստական աշխարհում՝ աղիտացում, անհույս կտրիք, ծանր, բթացնող աշխատանք, անկուլտուրականություն և սով:

ԿԱՊԻՏԱԼԻՉՄԻ ՈՐՈՎ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ
ՀԱՄԱՐ ՓԱԿ ԵՆ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԿՅԱՆՔԻ
ԲՈԼՈՐ ՀԱՆԱՊԱՐԶՆԵՐԸ

ԲԱՆՎՈՐԸ ՄԻՆՉԵՎ ԿՅԱՆՔԻ ՎԵՐՋԸ ՄՆՈՒՄ Ե
ՊՐՈԼԵՏԱՐ

Կապիտալիստներն ու նրանց վարձկան գրչակները պնդում են. «Յենթադրենք, թե բանվորը վատ է ապրում: Բայց յուրաքանչյուր աշխատասեր և խնայող բանվոր ինքը կարող է կապիտալիստ դառնալ: Ընդունակ մարդկանց համար բաց են դեպի հարստություն տանող բոլոր ուղիները: Չէ վոր ամերիկական միլիարդերները—ծերունի Մորգանն ու Ռոկֆելլերն իրենց կարյերան սկսել են վորպես չքավորներ»:

Այս ամենը խաբեյությունն է: Միայն հազվագյուտ անհատներին է հաջողվում, ինչպես ասում են, «մարդ դառնալ», ազատվել աղքատությունից: Վորպես կանոն բաժնուրք մինչև իր սրբի վերջը մնում է չունևոր պոլիտար:

Հարստություն կարելի չէ դիզել միայն ուրիշ մարդկանց շահագործելով, խաբեյությամբ և կողոպտելով, ինչպես այն դիզել են Ռոկֆելլերն ու Մորգանը:

Որինակի համար վերցնենք գերմանական բանվորին: Գերմանական բանվորի միջին շաբաթական աշխատավարձը կազմում է 25 մարկ: 5 մարկը կլանում են հարկերի համար, ապահովագրության համար, ֆաշիստական կազմակերպությունների ոգտին զանազան ապուրինի տուրքերի համար վերցվող հատկացումները:

Յուրաքանչյուր գրողը խնայելով, ամեն բանից իրեն զրկելով, ամուրի բանվորը լավագույն դեպքում տարվա մեջ կկուտակի 100—200 մարկ: Բայց բավական է, վոր նա մի անգամ հիվանդանա — և կյանքի միջանի տարվա խնայողությունները հող ու

մոխիր կդառնան: Բախտավորի մեկն իր ամբողջ կյանքում հետ կզցի, թերևս, մեկ-յերկու հազար մարկ: Յենթադրենք, թե նրան հաջողվում է «ինքնուրույն» արհեստավոր դառնալ: Այս ինչ է նշանակում: Աշխատանքն ավելանում է, հոգսերը նույնպես, իսկ պրոլետարի առաջվա մուրացկանային յեկամուտը մնում է:

Այժմ կապիտալիստ դառնալու համար հարյուր-հազարավոր, յեթե վոչ միլիոնավոր, մարկեր են հարկավոր: Հենց առաջին ճգնաժամին արհեստավորի համար քայքայումն անխուսափելի չէ: Խոշոր կապիտալիստները շարունակ նորանոր թանգարժեք մեքենաներ են գնում, նրանք ապրանքներն ավելի էժան են արտադրում: Մանր կապիտալիստի ուժից վեր է թանգարժեք մեքենաներ ձեռք բերել, ավերիչ մրցության մեջ մտնել խոշոր կապիտալի հետ: Նրան սպասում է խղճուկ գորշ կենցաղ, անխուսափելի քայքայում: Կապիտալիզմի որով աշխատավորը դատապարտված է վարձու տաժանակրության և հավիտենական կարիքի ու զրկանքների:

ԾԱՌԱՅՈՂԸ ՆՈՒՑՆՊԵՍ ՄԻՆՉԵՎ ԻՐ ՈՐԵՐԻ ՎԵՐՋԸ
ՄՆՈՒՄ Ե ՊՐՈԼԵՏԱՐ

Վոչնչով ավելի լավ չէ ամեն տեսակի ծառայողների վիճակը: Նրանց թիվը հասնում է բանվորների թվի մի յերրորդին: Ծառայողների ճնշող մեծամասնությունն իր դրությամբ վոչնչով չի զանազանվում պրոլետարներից: Դրանք ֆաբրիկաների և գործարանների գրասենյակային ծառայողներ են, հաշվապահներ, սղագրուհիներ, խանութներում աշխատող գործակատարներ: Կապիտալիստներն ամեն կերպ աշխատում են ծառայողներին բաժանել ֆիզիկական աշխատանքի բանվորներից: Ծառայողներին կեղծավորաբար անվանում են «մտավոր աշխատանքի աշխատողներ», թեպետ մեծ մասամբ ծառայողի աշխատանքն ավելի խելք չի պահանջում, քան, ասենք, մոնտյորի կամ կոմբայնավարի աշխատանքը: Ծառայողները սպիտակ վզնոցներ են կրում: Նրանց մեծարում են «պարոն» անունով: Բայց ծառայողի վաստակը բարձր չէ պրոլետարի աշխատավարձից:

Գերմանիայում ծառայողի միջին աշխատավարձը 1936 թվին կազմում էր ամսական 199 մարկ: Սա ավելի չէ վորակյալ արդյունաբերական բանվորի աշխատավարձից: Ծառայողների մի յերրորդը նույնիսկ ավելի քիչ էր վաստակում, քան բանվորները:

Բարձր վարձատրվող պաշտոնները (դիրեկտորներ, խոշոր ձեռնարկութունների բաժինների վարիչներ և այլն) բաժին են ընկնում բացառապես հարուստ ծնողների տղաներին:

**ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻՆ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆ
ԱՆՄԱՏՁԵԼԻ ՅԵ**

Կապիտալիզմի որով բարձրագույն կրթութունը մատչելի չե միայն տիրող դասակարգերի զավակներին:

1933 թ. Գերմանիայում յուրաքանչյուր 100 ուսանողին ընկնում եյին՝

	Բուհերում Տեխնոսերում	
Բանվորների զավակներ	2,9	2,7
Չբավորագույն գյուղացիների	» 2,2	1,1
Միջակ գյուղացիների և կուլակների	» 3,2	1,9
Ստորին ծառայողների	» 2,9	2,7
Արհեստավորների	» 6,2	8,5
	<hr/>	<hr/>
Ընդամենը	17,4	16,9

Բանվորները Գերմանիայում կազմում են ամբողջ բնակչութւյան կեսը, բայց յուրաքանչյուր հարյուր ուսանողից միայն յերեքն են բանվորներից: Բանվորները, ծառայողները, գյուղացիները, արհեստավորները միասին կազմում են ամբողջ բնակչութւյան 90%-ը: Սակայն նրանք բարձրագույն դպրոցի ուսանողների միայն մի վեցերորդ մասն են տալիս:

Բանվորների զավակներին կրթութունն անմատչելի չե: Գերմանիայում մասնավոր և կրոնական ընկերութւյունների թողակներն ուսանողների միայն $\frac{1}{10}$ մասն և ստանում: Սովորաբար թողակը շատ աննշան և (միջին հաշվով կիսամյակում 70 մարկ): Յուրաքանչյուր դասախոսութւյուն, յուրաքանչյուր քննութւյուն վարձատրվում և առանձին: Բժշկական ուսանողին միմիայն ուսման ծախսերը (չհաշված սնունդը, բնակարանը և զգեստը) $5\frac{1}{2}$ տարում 4 հազար մարկ են կազմում: Վերջինից վերջին բանվորն այսքան փողը: Փաշխտների քաղաքականութւյունը հասցրեց այն բանին, վոր ներկայումս բանվորների զավակները բոլորովին չեն կարող բարձրագույն ուսումնական հիմնարկներն ընկնել:

Չունենոր դասակարգերին պատկանող ուսանողների կրած կարիքը չափազանց մեծ և. Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հռչակավոր Հարվարդի համալսարանի ուսանողներն աշխատում են վորպես մատուցողներ, լվանում են լուսամուտները, հաժա-

քում փողոցների ձյունը, սպասավոր են վարձվում բուրժուական ընտանիքներում: Դասակարգային տարբերութւյունները գոյութւյուն ունեն նաև ուսանողների մեջ: Կան «ազնիվների» և «հասարակ» համալսարաններ: Անգլիայում տիրապետող դասակարգերի վորդինների համար գոյութւյուն ունեն առանձին համալսարաններ, ուր մուտք չունեն չքավորների վորդիները: Բուրժուական ուսանողն ունի համալսարանին կից իր բնակարանը, իր ձին, իր ավտոմոբիլը: Նա անհամեմատ ավելի շատ զբաղվում և սպորտով, քան թե գիտութւյուններով: Մի այսպիսի «ազնիվ» ուսանող պահելու վրա ավելի շատ փող և գնում, քան տաս բանվորի աշխատավարձի վրա:

Բայց դիպլոմն ևլ ամենևին դեռ չի ապահովում գոյութւյունը: Յերիտասարդ բժիշկները, փաստաբանները, ճարտարապետները չնչին վաստակ են ստանում: Հաճախ վաշխառուն տաղանդավոր յերիտասարդ բժշկի համար գնում և բժշկական գործիքներ, վարձում ու կահավորում և բնակարանը, բայց դրա փոխարեն պայմանավորվում և, վոր բժշկի ամբողջ վաստակի կեսը իրեն պետք և հասնի:

**ՄՏԱՎՈՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ
ԳԵՐԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ**

Ճգնաժամի տարիներին Ամերիկայում հաշվվում էր 200 հազար գործազուրկ ուսուցիչ. ինժեներների 65%-ը, դեղագործների 50%-ը, յերաժիշտների $\frac{2}{3}$ -ն աշխատանք չունեյին:

Մտավոր աշխատանքի աշխատողների վաստակը կրկնակի չափով կրճատվեց:

1934 թ. Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում ուսուցիչներն Արկանզաս նահանգում տարեկան 465 դոլլար եյին ստանում, Միսսիսիպիի նահանգում— 474 դոլլար, Գեորգիա նահանգում— 561 դոլլար տարեկան: Այս կազմում և շաբաթական 10 դոլլարից պակաս, այնինչ վորակյալ գործարանային բանվորը շաբաթական 30 դոլլար և վաստակում:

1932 թ. Իտալիայում վոստիկանների հավաքագրութւյուն հայտարարվեց: 150 ազատ տեղի համար հազար առաջարկ ստացվեց, վորի նշանակալի քանակը բղիտում էր բարձրագույն կրթութւյուն ունեցող անձերից: Բուգապեշտի քաղաքային վարչութւյունը հայտարարութւյուն տվեց փողոց մաքրողներ վարձելու մասին:

Ստացված 100 առաջարկից 12-ը բարձրագույն կրթութուն ունեցող մարդկանցից եր:

Մարասփելի յե ծեր նկարիչների, գրողների, յերաժիշտների և այլոց դուրսութունը: Նրանք հաճախ ստիպված են վողորմութուն խնդրել: Անցյալ տարի Ամերիկայում մի նշանավոր քիմիկոս, համալսարանի նախկին պրոֆեսոր, բազմաթիվ գիտական ընկերութունների անդամ գոկտոր Բրենդելը 74 տարեկան հասակում ընակարանից դուրս գցվեց պարտքերը չվճարելու համար: Բուդապեշտ քաղաքի (Հունգարիա) վոստիկանութունը 1932 թ. յոթը ծեր դերասանի պաշտոնական թուլություն տվեց քաղաքի փողոցներում վողորմութուն խնդրելու: Նյութական կարիքի պատճառով ամեն ոք տեղի յեն ունենում նկարիչների, գրողների և գիտնականների անձնասպանութուններ:

Կարիքը խախտում է ինտելիգենցիայի շրջաններում հավատը դեպի կապիտալիզմը, ինտելիգենցիային մերձեցնում է հեղափոխական պրոլետարիատին: Տիրապետող դասակարգերը ձգտում են սովորող յերիտասարդութւյան թիվը կրճատել, ինտելիգենցիայի աճումը կասեցնել: Այս քաղաքականութւյունն առանձնապես յեռանդուն կերպով է անցկացվում Ֆաշիստական յերկրներում: Պաշտոնական վիճակագրութւյան տվյալներով 1932 թ. Գերմանիայում կար 145 հազար ուսանող: 1935/36 ուսումնական տարում նրանց թիվը դարձավ ընդամենը 76 հազար: Կին ուսանողուհիների թիվը 1932 թվի 25 հազարից կրճատվեց մինչև 13 հազարը 1936 թ.: Բնակչութւյան սակավ ապահով խավերի համար բուճեր մասնը ամեն կերպ դժվարացվում է: Բարձրագույն ուսումնական հիմնարկներում ուսման վճարը վերջին տարիներում բարձրացել է յերկու անգամ:

ՄԱՆՐ ԲՈՒՐԺՈՒԱԶԻԱՅԻ ՔԱՅՔԱՅՈՒՄԸ

Կապիտալիստական յերկրներում ընակչութւյան նշանակալի մասը կազմում են մանր-բուրժուական խավերը— արհեստավորները, մանր արհեստանոցների տերերը, մանր առևտրականները, գարեջրատներ, ճաշարաններ պահողները և այլն:

Բուրժուազիան հմտորեն ոգտազործում է այս խավերի մանր-սեփականատիրական նախապաշարմունքները՝ իր իշխանութւյունն ամրացնելու համար: Այս գործում առանձնապես հնարագետ են դարձել ֆաշիստները: Նրանք ժլատ չեն կեղծ, դեմագոգիական խոստումներ տալու, թե պաշտպանելու յեն մանր սե-

փականատերերին խոշոր կապիտալից, պաշտպանելու յեն նրանց «ինքնուրույնութւյունը»: Մինչև իշխանութւյան գրավումը գերմանական ֆաշիստներն արհեստավորներին, մանր առևտրականներին վռակու լեռներ էյին խոստանում: Նրանք խոստանում էյին փակել խոշոր վաճառատները, մանր ձեռնարկատերերին և արհեստավորներին ազատել պարտային ստրկութւյունից, նրանց համար աշխատանք ապահովել:

Այս բոլորն, իհարկէ, լիտի խաբէյութւյուն է, անպատկառ զեմագողիա:

Կապիտալիստական յերկրներում «ինքնուրույն» արհեստավորները, մանր առևտրականները, մանր պանդոկապաններն ամբողջապես կախված են խոշոր կապիտալիստներից: Առաջվա ժամանակներում ինքնուրույն արհեստավորներն ապահովված ապրուստ ունէյին: Նրանք աշխատում էյին արտադրութւյան սեփական գործիքների ոգնութւյամբ: Արհեստավորը սովորաբար վարձում էր մեկ-յերկու յենթավարպետ ու միքանի աշկերտ, հումքը գնում էր գյուղացիներից, իր ապրանքները ծախում էր անմիջականորեն սպառողներին: Այս բոլորը վաղուց արդեն փոխվել է: Խոշոր կապիտալիստներն իրենց ձեռքն են գցել արհեստավորական արտադրութւյան բոլոր ճյուղերը: Արհեստավորը, փոքրիկ արհեստանոցի տերը, իվիճակի չէ մյցելու գործարանի հետ: «Ինքնուրույն» արհեստավորներին համարյա վոչինչ բաժին չմնաց, բացի վատ վարձատրվող կարկատելու աշխատանքներից:

Արհեստավորների նկեռղ մեծամասնութւյունը միայն անուճով է ինքնուրույն: Նրանք աշխատում են գործարանների կամ խոշոր վաճառատների համար: Կապիտալիստը վերահսկում է այսպիսի բանվորի իր տանն արած ծախսերին և վորոշում է նրա վաստակը: Նա այնպիսի ցածր գնահատականներ է սահմանում, վոր «ինքնուրույն» արհեստավորի յեկամուտը բարձր չլինի վորակյալ բանվորի վաստակից:

Գերմանիայում 1935 թ. հաշվվում էր 1540 հազար «ինքնուրույն» արհեստավորական ձեռնարկութւյուն: Նրանց յեկամուտը կազմեց 1800 միլիոն մարկ: Այս տալիս է միջին հաշվով տարեկան 1160 մարկի յեկամուտ յուրաքանչյուր արհեստավորական ձեռնարկութւյան համար, այսինքն շաբաթական 22,5 մարկ: Սա վորակյալ բանվորի վաստակից քիչ է: Արհեստավորն ամենին ազատ չէ գործազրկութւյունից: Յեթե այն կապիտալիստի

գործերը, վորի համար նա աշխատում է, վատ են գնում, արհեստավորն առանց աշխատանքի յե մնում: Բայց նա նույնիսկ գործազրկութեան նպաստ չի ստանում: Չէ վոր արհեստավորն «ինքնուրույն ձեռնարկատեր» է համարվում:

Վաչկչով Խավիլի լավ չե նաև մաքր տուրքակազմների դուրքյունը: Սոցոր գործարաններն ամենուրեք իրենց ապրանքները վաճառահանելու համար սեփական խանութներ են ստեղծում: Մանր, իբր թե «ինքնուրույն» առևտրականներն իրականում խոշոր կապիտալի գործակալներն են միայն: Գործարանատերը սահմանում է, թե առևտրականն ինչ գնով պետք է ծախի ապրանքը: Մանր առևտրականի յեկամուտը հաճախ քիչ բանով է տարբերվում բանվորի աշխատավարձից: Գերմանիայի մթերեղենի և գաստրոնոմիական խանութներից, վորոնց թիվը 1935 թ. 350 հազար էր, միայն 75%⁰-ն ունեւր ամսական 80 մարկից ավելի, այսինքն շաբաթական 18,6 մարկ զուտ հասույթ: Այս ավելի չե բանվորի աշխատավարձից:

Թանգությունը, հուճքի պակասությունը, պարենային ճգնաժամն ել ավելի ուժեղացրին մանր բուրժուազիայի քայքայումը ֆաշիստական Գերմանիայում: Փաշիստական դեմագոգիայից խաբված մանր անտեսատերերի մասսաների մեջ ավելի ու ավելի յե ուժեղանում հիասթափությունն ու զժգոհությունը ֆաշիստական ուժերից, վորը տեւորի, սովի և պատերազմի ուժերն է:

ԻՆՉՊԵՍ Ե ՄԱՍՍԱՆԵՐԻ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ
ԱՄԵՆԱՀԱՐՈՒՍՑ ՅԵՐԿՐՈՒՄ

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները — կապիտալիստական աշխարհի ամենահարուստ յերկիրն է: Արտադրությունն այժմ շտկվում է, գնում է զեպի վեր: Յեվ այնուամենայնիվ նախագահ Ռուզվելտը սենատին ուղղած իր գրութեան մեջ հետևյալ կերպ է պատկերում ժողովրդի զրությունը.

«Մեր յերկրում միլիոնավոր քաղաքացիներ, վորոնք բնակչութեան զգալի մասն են կազմում, հենց այս մոմենտին դեռ գուրկ են այն բարեքների մեծ մասից, առանց վորոնց աներևակայելի յե ամենահամեստ գոյությունը: Միլիոնավոր ընտանիքներ փորձում են գոյություն պահպանել այնքան խղճուկ յեկամուտով, վոր կործանման սպառնալիքը շարունակ կախված է նրանց գլխին: Միլիոնավոր մարդիկ քաղաքում և գյուղում ապ-

րում են այնպիսի պայմաններում, վորոնք կես դար սրանից առաջ մարդկային գոյութեան համար անարժան կճանաչվէին: Միլիոնավոր մարդիկ գուրկ են կրթութեանից, զվարճութեանից և իրենց վիճակն ու իրենց յերեխաների վիճակը բարելավելու վորևէ հնարավորութեանից: Միլիոնավոր մարդիկ միջոցներ չունեն, վոր գյուղատնտեսական կամ արդյունաբերական մթերքներ գնեն: Այս մարդկանց աղքատութեանն իր հերթին միլիոնավոր ուրիշ մարդկանց անգործութեան և գործազրկութեան է դատապարտում: Ամբողջ ամերիկական ազգի մի յերրորդն ապրում է բնակարանային վատ պայմաններում, վատ է հագնվում, վատ սնվում»:

Բոլոր կապիտալիստական յերկրներում աշխատավոր ժողովրդի մեջ խորը զժգոհութեան և թագավորում:

Կապիտալիզմից գոհ մարդկանց շրջան ավելի ու ավելի յե սեղմվում: Լայն մասսաներն ավելի ու ավելի սկսում են հասկանալ, վոր միայն հեղափոխական ուղու վրա կարելի յե կարիքից ու զրկանքներից յելք գտնել: Միայն բուրժուազիայի իշխանութեան տապալումն է ուղի բաց անում զեպի փրկութեան: «Գրոհի գաղափարը հասունանում է մասսաների գիտակցութեան մեջ» (Ստալին):

ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻՑ ԴԵՊԻ ՖԱՇԻՉՄ

Վորովհետև ժողովրդի զգալի մեծամասնութեանը զժգոհ է կապիտալիստական սիստեմից, շահագործողների համար ավելի ու ավելի յե զժվարանում դեմոկրատական մեթոդների ոգնութեամբ կառավարելը: Ժողովուրդը պահանջում է ամբողջ սիստեմն արմատապես փոխել:

Ամբողջ աշխարհի բանվորները գիտեն՝ Ռուսաստանում կապիտալիստներին դուրս քշեցին ու գործարաններն ազգայնացրին, այնտեղ չկան ճգնաժամեր, չկա գործազրկութեան: Յեվ նրանք հարցնում են իրենց. ինչո՞ւ մենք չհետևենք Ռուսաստանի որինակին:

Ամբողջ աշխարհի գյուղացիները գիտեն՝ Ռուսաստանում հողը կալվածատերերից խլված է ու գյուղացիներին հանձնված: Նրանք հարցնում են իրենց. ինչո՞ւ մենք ել նույնը չանենք:

Աշխատավոր ժողովուրդն ապստամբում է կալվածատերերի ու կապիտալիստների տիրապետութեան դեմ: Կապիտալիստները սրան ֆաշիստական տեւորով են պատասխանում: Նրանք ժո-

զովրդից խլում են նույնիսկ այն խղճուկ իրավունքները, վոր նա
ունի բուրժուական դեմոկրատիայի յերկրներում: Փաշխտական
յերկրներում աշխատավոր ժողովուրդը զրկված է բոլոր իրա-
վունքներից: Յրեկ են բոլոր կուսակցություններն ու կազմակեր-
պությունները, բացի Փաշխտականներից: Փաշխտական դիկ-
տատորները—Հիտլերը, Մուսսոլինին և ուրիշներն իրենց յերկր-
ները կառավարում են առանց վորեւե վերահսկողության: Սահման
չունի այն ծագրուծանակը, վորին Փաշխտական բանդիտները
յենթարկում են ժողովրդական մասսաներին: Փաշիզմը վերածնում
է միջնադարի ամենամուսլ սովորությունները: Փաշիզմի լծի
տակ հեծող յերկրները համատարած բանտի յեն վերածված: Փա-
շխտները գրքեր են այրում խարույկների վրա, գազանային շո-
վինիզմ ու ռասայական ատելություն են արմատացնում, ահա-
գին կուլտուրական արժեքներ են վոչնչացնում: Բավական է
մարդ մի անզգուշ խոսք արտասանի, վորպեսզի բանտ կամ հա-
մակենտրոնացման ճամբար ընկնի, Փաշխտական դահիճների ճի-
բաններն ընկնի:

Բուրժուական յերկրներում բանվոր դասակարգը, և ամենից
առաջ նրա կոմունիստական ավանգարդը, հանդես է գալիս վոր-
պես Փաշիզմի դեմ ուղղված համաժողովրդական հակահարվածի
նախամարտիկ: Իսպանական ժողովուրդը կուրծքը դեմ տալով յե-
լավ Փաշխտական խոտորարների դեմ, պաշտպանելով դեմոկրա-
տական Իսպանիան: Բուրժուական դեմոկրատիան, ինչքան էլ
այն կիսատ-պիսատ է ու խղճուկ սոցիալիստական դեմոկրատիայի
համեմատությամբ, բանվոր դասակարգը կրծքով է պաշտպանում
Փաշխտական տեռորից ու խավարամոլությունից:

Պրոլետարիատը կանգնած է համաժողովրդական Ֆրոնտի
գլուխ՝ Փաշիզմին ու պատերազմին հակահարված տալու համար:
Նա բուրժուական դեմոկրատիան պաշտպանում է Փաշիզմի պղղ-
տոր ալիքների դեմ, ուժեք հավաքելով պայքարելու համար հա-
նուն կապիտալիստական կարգերի տապալման, հանուն պրոլե-
տարական դիկտատուրայի հաստատման:

Վորքան ավելի ուժեղ է տեռորը Փաշխտական յերկրնե-
րում, այնքան ավելի խորն է ժողովրդի ցասումը և այնքան ավելի
մոտ է ազատագրման ժամը:

Այս իրադրության մեջ Խորհրդային Միությունը—խակական,
սոցիալիստական դեմոկրատիայի յերկիրը—դեպի իրեն է գրա-
վում ամբողջ առաջավոր մարդկության համակրանքն ու հույսերը:

Սոցիալիստական դեմոկրատիայի ծագումը ԽՍՀՄ-ում, աշխար-
հում սոցիալիզմի առաջին յերկրի հզորության ամրապնդումը
նոր ուժեք է հաղորդում դեմոկրատիայի մարտիկներին ամբողջ
աշխարհում:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՑԻԱԼԻՉՄԻ ՅԵՐԿԻՐՆ Ե

ԻՆՉՊԻՍԻՆ ԵՐ ՄԵՐ ՅԵՐԿԻՐԸ ՅԱՐԻՉՄԻ ՈՐՈՎ

Լենինի—Ստալինի մեծ կուսակցութեան ղեկավարութեան ներքո բանվոր դասակարգը մեր հայրենիքի աշխատավոր գյուղացիութեան աջակցութեամբ 1917 թվի հոկտեմբերին տապալեց բուրժուազիայի իշխանութիւնը: Յերեք տարի՝ 1918—1921 թ. թ.—Պորհրգային յերկրի բանվորներն ու գյուղացիները հետ ելին մղում սպիտակ-գվարդիականների և ոտարերկրյա իմպերիալիստների զինված հարձակումները: Հույս չունենալով իրենց ուժերի վրա, տապալված կալվածատերերն ու կապիտալիստները ոտարերկրյա զորքեր կանչեցին: Ինտերվենտներն ուզում էին ստրկացնել մեր հայրենիքը, բաժանել մասերի, վերածել գաղութի: Բայց այս նրանց չհաջողվեց: Բանվորա-գյուղացիական կարմիր Բանակը Պորհրգային յերկրի յերեսից սրբեց բոլոր ինտերվենտներին, վոչնչացրեց ուսական բուրժուա-կալվածատիրական հակահեղափոխութեան բանակները:

Քաղաքացիական պատերազմը վերջանալուց հետո բանվորները և գյուղացիները ձեռք զարկին տնտեսութեան գործին: Խնդիրը իժարին եր: Յերկարամյա իմպերիալիստական պատերազմը և ապա ինտերվենցիան ավերեցին տնտեսութիւնը: Հարկավոր եր լիկվիդացիայի յենթարկել ավերվածութիւնը: Հարկավոր եր վոչնչացնել դարավոր հետամնացութիւնը, աղքատութիւնը, խավարը:

Հասկանալու համար, թե ինչպիսի հսկայական, դժվարին ճանապարհ եր անցնելու Պորհրգային Միութեան աշխատավորութիւնը, հարկավոր ե վերհիշել թե ինչ եր հին Ռուսաստանը:

Ռուսաստանը գլխավորապես հողագործական յերկիր եր: Յերկրում գերակշռում եր գյուղատնտեսութիւնը:

Յերկրի ներսում արտադրվող արդյունաբերական ապրանքները չէին բավականացնում: Ռուսական արդյունաբերութեան համար հարկավոր մեքենաները և դազգայհները նմանապես հարկ եր լինում ներմուծել արտասահմանից: Յերկրում սեփական մեքենաշինական գործարաններ շատ քիչ կային: Թուջ, պողպատ, պղինձ և այլ մետաղներ—այն ամենը, ինչից պատրաստում են մեքենաներ, շոգեքարշեր, գութաններ և այլն, նույնպես քիչ եր:

Յարական Ռուսաստանի ժողովրդական տնտեսութեան տեսլանիկական զինվածութիւնը ծայր աստիճան ցածր եր: Մինչհեղափոխական Ռուսաստանի մասին Լենինը խոսում եր, ինչպես մի յերկրի մասին, վորն Պարտադրութեան ժամանակակից գործիքներով սարքավորված ե չորս անգամ վատ՝ Անգլիայից, հինգ անգամ վատ՝ Գերմանիայից, տասն անգամ վատ՝ Ամերիկայից»: 1911 թվին թուջի տարեկան գործածութիւնը բնակչութեան մեկ հոգուն կազմում եր՝ Ամերիկայում 233 կիլոգրամ, Գերմանիայում՝ 136, Անգլիայում՝ 105, իսկ Ռուսաստանում՝ միայն 25 կիլոգրամ: Մինչդեռ գործածվող թուջի քանակը ցույց ե տալիս յերկրի ինդուստրիալ մակարդակը:

Ռուսաստանի հողի ընդերքում կային զանազան հանքերի հսկայական պաշարներ, վորոնցից զանազան մետաղներ են ձուլում: Բայց այդ հանքանյութերը յերկրի յերեսը դուրս բերելու համար հարկավոր եր կառուցել հանքահորեր, հանքահորերում դնել հզոր մեքենաներ: Այդ հանքանյութերը մետաղների վերածելու համար հարկավոր եր կառուցել հնոցներ, մետալուրգիական գործարաններ: Յեթե Ռուսաստանում հանքերի հանույթ կատարվում եր, ապա այդ անում էին գլխավորապես ոտարերկրյա կապիտալիստները: Նրանք ցարական իշխանութիւնից կոնցեսիայով (կապալով) վերցնում էին զանազան հանքերով և քարածխով հարուստ հողամասեր, զառնում էին հանքահորերի, հանքավայրերի և հանքային բոլոր հարստութիւնների տերեր, քանք վերամշակում էին յերկաթի և ուրիշ մետաղների և հրադայական ոգուտներով վաճառում էին արտասահմանում կամ հենց Ռուսաստանում:

Գոնրասում տեր ու տնորեն էին Ֆրանսական և բելգիական կապիտալիստները: Բազմի նավթը պատկանում եր անգլիացիներին: Շատ գործարաններ ու ֆաբրիկաներ պատկանում էին Ֆրանսական, անգլիական և գերմանական կապիտալիստներին: Ծանր արդյունաբերութիւնը ցարական Ռուսաստանում թույլ եր

զարգացած, և այդ պատճառով յերկիրը կախում ունեն քոտարերկրյա կապիտալից:

Քանի վոր յերկիրը չունեն իր հզոր ծանր ինդուստրիան (արդյունաբերությունը), նրա ամբողջ ժողովրդական տնտեսությունը հետամնաց եր: Գյուղատնտեսությունը նույնպես ծայր աստիճան հետամնաց եր: Հսկայական գյուղացիական յերկիրը, վոր ունեն լայնածավալ դաշտեր, մարգագետիններ և անտառներ, կանգնած եր տեխնիկական և տնտեսական ծայրաստիճան ցածր մակարդակի վրա, մի կերպ յուր գնալով իր խղճուկ, աղքատիկ բերքով:

Հողի մեծ մասը գտնվում եր ազնվական-կալվածատերերի, յեկեղեցու, թագավորի, բուրժուազիայի ձեռքում: 500 դեսյատինից ավելի հող ունեցող խոշորագույն կալվածատերերի թիվը մոտ 30 հազար եր, նրանք ունենին մոտավորապես 70 միլիոն դեսյատին հող: Միևնույն ժամանակ մոտ 10 միլիոն գյուղացիական չքավորագույն տնտեսություններ ունեյին նույնպես 70 միլիոն դեսյատին հող: Ամեն մի գյուղացիական ընտանիք ունեն մոտ 7 դեսյատին հող, իսկ ամեն մի խոշորագույն կալվածատեր՝ մոտ 2300 դեսյատին: Խոշորագույն ազնվական-կալվածատերերը տիրում եյին հողի հսկայական տարածությունների: Կոմս Բորբինսկին 60 հազար դեսյատինի տեր եր, Ռուկավիշնիկովը՝ ավելի քան 800 հազար դեսյատինի, Գոլիցինը՝ ավելի քան մեկ միլիոն դեսյատինի:

Գյուղատնտեսական մեքենաներ ունեյին միայն կալվածատերերն ու կուլակները: Արտադրության գլխավոր գործիքը արորն եր: Ամեն յերեք գյուղացուց մեկը ձի չունեն: Հացը գյուղացիներին բավականացնում եր սովորաբար միայն մինչև գարուն: Գյուղում թագավորում եր աղքատությունը, կալվածատիրական և կուլակային ճորտությունը:

Ինքքատվությունը ցածր եր: Ժողովուրդն աղքատ եր ու անգրագետ: Չորս մարդուց միայն մեկը գիտեր կարդալ ու գրել: Միբերում—միայն վեցից մեկը: Միջին Ասիայում—միայն տասնյոթից մեկը: Յերեխաների չորս հինգերորդ մասը զուրկ եր կրթությունից, դատապարտված եր անգրագիտության: Դպրոցի փոխարեն յերեխաները հաճախում եյին յեկեղեցի: Տերտերները բթացնում եյին ժողովրդին: Ողին թմբեցնում եր գլուխները: 1905 թվին պետությունը վաճառեց 75 միլիոն դուլլ ողի, իսկ 1909 թվին՝ 105 միլիոն դուլլ:

Ծանր եր արդյունաբերական բանվորների վիճակը: Գյուղը մշտապես հարյուր-հազարավոր գործադուրդներ եր դուրս շարտում: Աշխատավարձը ցածր եր: Բանվորական որը յերկար եր: 1912 թվին արդյունաբերական բանվորի տարեկան միջին վաստակը կազմում եր 252 ռուբլի, տեքստիլ արդյունաբերության մեջ՝ 220 ռուբլի, իսկ շաքարի գործարաններում՝ 106 ռուբլի: Փարբիկաներում բանվորական որը հավասար եր 10—12, և նույնիսկ ավելի ժամի: Բատրակները կուլակների և կալվածատերերի մոտ աշխատում եյին արևածագից մինչև արևամուտ: Կուլակտիվ պայմանագրեր չկային: Արհեստակցական միությունները չեյին ճանաչվում: Վոստիկանությունը հալածում եր բանվորական կազմակերպությունները: Պետական սոցիալական ապահովագրություն չկար:

Ժողովուրդը միանգամայն իրավազուրկ եր: Ցարական կառավարությունը կալվածատերերի գիկատուրան եր: Այդ կառավարությունը պաշտպանում եր նաև կապիտալիստների շահերը: Ցարը, կալվածատերերը և բուրժուազիան կառավարում եյին տերտերներին, վոստիկանության, ժանդարմների ոգնությամբ, գաղանաբարո գատ տեսնելով աշխատավորության նկատմամբ: Առավելապես խիստ եյին ճնշում վոչ-ռուս ազգություններին:

Ցարական Ռուսաստանն ամբողջ աշխարհում հայտնի յեր վորպես ժողովուրդների բանտ:

Ժողովուրդների այդ բանտում բնակչության կեսից ավելին վոչ-ռուսներ եյին: Հարյուրից ավելի ազգություններ յենթարկվում եյին դաժան շահագործման և աղքային ճնշման: Աղքային ճնշումն առանձնապես ուժեղ եր յերկրի ծայրամասերում:

Ցարական կառավարությունը և տիրող դասակարգերը սիստեմատիկաբար թալանում եյին այդ ծայրամասերում բնակվող ժողովուրդներին: Ղազախական, բաշկիրական, թաթարական և այլ գյուղացիներից կառավարությունը խլեց լավագույն հողերը և հանձնեց ուս կալվածատերերին ու կուլակներին: Ցարական կառավարությունը թույլ չեր տալիս տեղական արդյունաբերության զարգացումը, գիտակցաբար կասեցնում եր հին Ռուսաստանի ժողովուրդների և ծայրամասերի տնտեսական զարգացումը: Ցարական կառավարությունը նվաճված մարդերում ու շրջաններում հաստատել եր առանձնապես դաժան վոստիկանական ուժիմ, վորը հենվում եր չինոֆիլների կամայականության, քաղաքական իրավազրկման և ճնշման վրա: Ցարական չինոֆիլ-

ները ուղղափառ տերտերներին հետ միասին իրականացնում էյին Ռուսաստանում ապրող ժողովուրդների «ուսացման» քաղաքականութիւնը, ճնշելով նրանց կուլտուրան, բռնի արմատացնելով ուսաց լեզուն և ուղղափառ դավանանքը: Յարիզմը մեկ ազդարում էր մյուսի դեմ, տարբեր ազգութիւնների աշխատավորութեան մեջ թշնամութիւն և յերկպառակութիւն էր սերմանում, արյունալի կոտորածներ էր կազմակերպում հայերի և թուրքերի, ուղբեկներին և թուրքմեններին, լեհերի և ուկրաինացիների միջև: Յարական կառավարութիւնը կաղմակերպում և խրախուսում էր հրեական ջարդեր՝ աշխատավոր հրեաներին թալանում, ձեծում, սպանում էյին:

Յարիզմը անգթաբար ճնշում էր ազգային կուլտուրայի ամեն մի նշույլ: Մի քանի ժողովուրդներ զրկված էյին նույնիսկ անունից: Նրանց ծաղրական մականուններ էյին տալիս՝ նենեցներին անվանում էյին «սամոյեդներ», ուղբեկներին՝ «սարթեր», ուկրաինացիներին՝ «խոխոներ»:

Ազնվականութիւնն ու բուրժուազիան հարյուրավոր տարիներ իշխեցին Ռուսաստանում: Սակայն նրանք չկարողացան ու չէյին ել ցանկանում յերկրում խավարն ու հետամնացութիւնը վոչնչացնել: Այդ կարողացավ անել միայն բանվոր դասակարգը՝ գյուղացիութեան հետ դաշնակցած:

ՍՈՑԻԱԼԻՉՄԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ԽՍՀՄ-ՈՒՄ

Քաղաքացիական պատերազմը վերջանալուց հետո խորհրդային իշխանութիւնը չտեսնված արագութեամբ վերականգնեց իմպերիալիստական և քաղաքացիական պատերազմների ժամանակ ավերված տնտեսութիւնը: Յերկրում դարձյալ վերակենդանացան մեքենաները, գործարանային ծխնելույզները ծխոցին, աշխատեցին հանքահորերը և յերկաթուղիները:

Սակայն հնի վերականգնումը քիչ էր: Հարկավոր էր ընդլայնել հին գործարանները և կառուցել նորերը: Սոցիալիզմը կառուցելու համար հարկավոր էր ստեղծել նոր բարձր տեխնիկա:

Խնդիրն այն էր, վոր կիսաֆեոդալական տեխնիկա ունեցող հետամնաց գյուղատնտեսական մեր յերկիրը վերածվի առաջավոր, արդունաբերական յերկրի: Խնդիրն այն էր, վոր տեխնիկատնտեսական տեսակետից պետք էր հասնել և անցնել կապիտալիստական առաջավոր յերկրներին: Խնդիրն այն էր, վոր պետք էր ստեղծել սեփական խոշոր սոցիալիստական արդունա-

բերութիւն: Այդ արդունաբերութիւնը պետք է ընդունակ լիներ զանազան մեքենաներ մատակարարելու մեր ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեանը: Խնդիրն այն էր, վոր պետք էր, հենվելով հզոր արդունաբերութեան վրա, սոցիալիստական ձևով վերափոխել նաև գյուղատնտեսութիւնը, այն տանել սոցիալիստական ուղիով: Խնդիրն այն էր, վոր պետք էր արդունաբերութեան և գյուղատնտեսութեան մեջ արտադրութեան սոցիալիստական ձևերի զարգացման հիման վրա հասնել շահագործողական դասակարգերի լիակատար վոչնչացման, սոցիալիզմի հաղթութեան:

Լենինը և Ստալինը մատնանշում էյին, վոր մեր յերկրում կա այն բոլորը, ինչ անհրաժեշտ և բավական է լրիվ սոցիալիստական հասարակութիւն կառուցելու համար:

Մեր յերկրում սոցիալիզմ կառուցելու լենինյան-ստալինյան պլանի դեմ դուրս յեկան բանվոր դասակարգի նողկալի թշնամիները՝ Տրոցկին, Զինովյեվը, Կամենեվը և նրանց արբանյակները: Նրանք պնդում էյին, թե մեր յերկրում հնարավոր չէ սոցիալիզմ կառուցել: Նրանք ամեն կերպ աշխատում էյին վիժեցնել սոցիալիզմի կառուցումը: Նրանք ջանում էյին անվստահութիւն սերմանել դեպի բանվոր դասակարգի ուժերը, խզել բանվոր դասակարգի և գյուղացիութեան միջև յեղած դաշինքը: Նրանք ջանում էյին վերականգնել կապիտալիզմը: Նրանք ուզում էյին մեր հայրենիքը վաճառել իմպերիալիստական գիշատիչներին:

Յերկրի ինդուստրացման և գյուղատնտեսութեան կոլեկտիվացման դեմ նմանապես դուրս յեկան կապիտալիզմի աջ պաշտպաններ՝ Բուխարինը, Ռիկովը, Տոմսկին իրենց արբանյակներով: Նրանք պայքարում էյին սոցիալիստական արդունաբերութեան ստեղծման դեմ, ֆարքիկաների ու գործարանների արագ շինարարութեան դեմ: Նրանք պահանջում էյին, վոր մեր յերկիրը մնա հետամնաց գյուղատնտեսական յերկիր: Նրանք խորհոտնտեսութիւնների և կոլտնտեսութիւնների շինարարութեան դեմ էյին դուրս գալիս: Այլերը նմանապես ջանում էյին վերականգնել կապիտալիզմը: Նրանք ևս, ինչպես և տրոցկիստները, ուզում էյին մեր հայրենիքը վաճառել իմպերիալիստական գիշատիչներին:

Տրոցկիստներին և կապիտալիզմի աջ ռեստավրատորներին շուրջը համախմբվեցին սոցիալիզմի բոլոր թշնամիները, բանվոր դասակարգի և գյուղացիութեան բոլոր թշնամիները: Խաբելով մի քանի կարճատես և քաղաքականապես անվուսթ տնտեսավարներին, նրանք շարքից դուրս էյին գցում Դոնբասի ածխահորերը, կաղ-

մակերպում գնացքների խորտակում, կոնսերվների մեջ մանրած ապակի եյին գցում:

Կուսակցութունը, ընկեր Ստալինի ղեկավարությամբ, ջախջախեց թշնամական բոլոր բանդաները՝ տրոցկիստներին և զինովյեվականներին, կուլակության աջ աբեհտներին, բուխարինականներին և ռիկովականներին՝ ամեն գուշնի վասարարներին: Պարտություն կրելով՝ տրոցկիստներն ու բուխարինականները ծախվեցին ֆաշիստական հետախուզություններին, դարձան նրանց վարձկան լրտեսներն ու զիվերսանտները:

Ընկեր Ստալինի ղեկավարությամբ բոլշևիկներին կուսակցությունը ջախջախեց սոցիալիզմի բոլոր թշնամիներին:

Ամբողջ յերկրում ծավալվեց չտեսնված շինարարություն: Յերկու հնգամյակների ընթացքում (1928—1932 և 1933—1937 թվերին) մեր յերկրում կատարվեցին մեծագուշն փոփոխություններ: Յերկիրը կերպարանափոխվեց:

Արդեն առաջին հնգամյակի ընթացքում յերկրի ինդուստրացումը իրագործվեց և ԽՍՀՄ-ն գյուղատնտեսական հետամնաց յերկրից դարձավ առաջավոր ինդուստրիալ պետություն: Գյուղում բարձրացավ կոլեկտիվացման ալիքը, միջակ գյուղացին վտաք դրեց սոցիալիզմի ուղին, մասսայականորեն կոլտնտեսություն մտավ: Կապիտալիստական տարրերը համարյա ամբողջապես դուրս մղվեցին արդյունաբերության և առևտրի ասպարեզից: Համատարած կոլեկտիվացման հիման վրա գյուղատնտեսության մեջ անցկացվեց կուլակության, վորպես դասակարգի, վերացումը: Այսպիսով, առաջին հնգամյակի ընթացքում ԽՍՀՄ-ում կառուցվեց սոցիալիստական եկոնոմիկայի հիմքը:

Յերկրորդ հնգամյակում ԽՍՀՄ-ում շարունակվում էր սոցիալիզմի կառուցումը, տեղի յեր ունենում շահագործող դասակարգերի վերջնական վոչնչացումը, տարվում էր սոցիալիստական հասարակության կառուցման ավարտումը: Յերկրորդ հնգամյակի արդյունքը յեղավ այն, վոր ԽՍՀՄ-ում անդառնալիորեն հաղթանակեց սոցիալիզմը, կառուցվեց հիմնականում կոմունիզմի առաջին ֆազը: ԽՍՀՄ-ում հաղթանակեց արտադրության միջոցների և գործիքների հանրային, սոցիալիստական սեփականությունը: ԽՍՀՄ-ում վերջնականապես վոչնչացված են շահագործող դասակարգերը: ԽՍՀՄ-ում իրագործված է սոցիալիստական, պլանային տնտեսությունը, վորն ապահովում է աշխատավորների նյութական և կուլտուրական մակարդակի անշեղ բարձրացումը, վերացնում է

ձգնաժամերի, գործադրկության և մասսաների աղքատության հնարավորությունը: ԽՍՀՄ-ում իրականացվում է բաշխումն ըստ աշխատանքի կատարելու սոցիալիստական սկզբունքը և աշխատանքի, հանգստի, կրթության ու ծերության ապահովման իրավունքը: ԽՍՀՄ-ում իրականացված է աշխարհում ամենահետևողական, ամենալայն սոցիալիստական դեմոկրատիան:

Այս բոլոր մեծ նվաճումները գրված են ԽՍՀՄ-ի Ստալինյան Սահմանադրության մեջ, բանվորների և գյուղացիների սոցիալիստական պետության Սահմանադրության մեջ:

Մեր ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՀԶՈՐ ԻՆԴՈՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ՏԵՐՈՒՓՅՈՒՆ Ե

Հոկտեմբերյան սոցիալիստական Մեծ հեղափոխությունը մեր հայրենիքը հետամնաց գյուղատնտեսական յերկրից վերածեց հզոր ինդուստրիալ տերության, առաջավոր տեխնիկայի յերկրի:

Փոխվեց խոշոր արդյունաբերության և գյուղատնտեսության հարաբերակցությունը: Յեթե մինչև հեղափոխությունը (1913 թ.) արդյունաբերությունն արտադրում էր ամբողջ պրոդուկցիայի 42,1% -ը, իսկ գյուղատնտեսությունը՝ 57,9% -ը, ապա այժմ արդյունաբերությունը արտադրում է ամբողջ պրոդուկցիայի 77,4% -ը, իսկ գյուղատնտեսությունը՝ 22,6% -ը: Այս, իհարկե, չի նշանակում, թե գյուղատնտեսությունը սկսել է ավելի քել մըթերքներ արտադրել: Վրչ, մեր գյուղատնտեսությունն անընդհատ աճում է, բայց համեմատած արդյունաբերության հետ՝ նվազել է նրա տեսակարար կշիռը: Մեր յերկիրը դարձել է ինդուստրիալ յերկիր:

Փոխվել է և ծանր ու թեթև արդյունաբերության հարաբերակցությունը մեր յերկրի պրոդուկցիայի մեջ: Մինչև Հոկտեմբերյան սոցիալիստական Մեծ հեղափոխությունը ծանր արդյունաբերությունը արտադրում էր 4,7 միլիարդ ուրբու պրոդուկցիա, իսկ սպառման առարկաներ արտադրող արդյունաբերությունը՝ 6,3 միլիարդ ուրբու: Այժմ հարաբերակցությունը փոխվել է: Ահռելի չափով աճել է ամբողջ արդյունաբերությունը, բայց հարաբերակցությունը փոխվել է հոգուս ծանր արդյունաբերության: Արտադրության միջոցներ արտադրող արդյունաբերությունը 1936 թվին արտադրել է 49,1 միլիարդ ուրբու պրոդուկցիա, իսկ սպառման առարկաներ արտադրող արդյունաբերությունը՝ 31,8 միլիարդ ուրբու:

Ինդուստրացման հաղթանակը ԽՍՀՄ-ում առաջ բերեց ԽՍՀՄ-ի

Ճանր արդյունաբերութեան հսկայական աճում: Մինչհեղափոխական Ռուսաստանում արտադրվում էր (1913 թ.) 4216 հազար տոնն թուջ, 4231 հազար տոնն պողպատ, 3660 հազար տոնն գլածո (прокат): Ստալինյան հնգամյակների տարիներում ԽՍՀՄ-ում կառուցվել են սև մետալուրգիայի բազմաթիվ այնպիսի գերանտներ, վորպիսիք վոչ միայն ցարական Ռուսաստանում չկային, այլ չկան նաև ժամանակակից առաջավոր կապիտալիստական յերկրներում: Յեթե սև մետալուրգիայի նորակառույց տասը խոշորագույն գերանտներից վերցնենք միայն յերեքը՝ Մագնիտոգորսկի Ստալինի անվան մետալուրգիական գործարանը, Կուզնեցկի Ստալինի անվան մետալուրգիական գործարանը և Մակեյվկայի Կիրովի անվան մետալուրգիական գործարանը, ապա միայն այս յերեք գործարաններն ավելի շատ թուջ են արտադրում, քան արտադրում էին հին ցարական Ռուսաստանի բոլոր գործարանները: 1936 թվին այս յերեք գործարաններն արտադրեցին 4236 հազար տոնն թուջ, 1913 թվին արտադրված 4216 հազար տոնն թուջի դիմաց: ԽՍՀՄ-ի բոլոր գործարանները 1936 թվին արտադրեցին 14400 հազար տոնն թուջ, այսինքն նախահեղափոխական պրոդուկցիայից 3,4 անգամ ավելի: 1936 թվին արտադրված է 16.400 հազար տոնն պողպատ, այսինքն՝ համարյա 4 անգամ ավելի, և գլածո (прокат) 12454 հազար տոնն, այսինքն՝ 3,4 անգամ ավելի, քան մինչև հեղափոխութունը:

Սև մետալուրգիան, դա մնացած վողջ արդյունաբերութեան զարգացման հիմքն է, մեր ծանր արդյունաբերութեան ծուծը հանդիսացող խորհրդային մեքենաշինութեան զարգացման բազան: Թուջի և պողպատի արտադրութեան աճումը ԽՍՀՄ-ում հիմք ստեղծեց խորհրդային մեքենաշինական արդյունաբերութեանը: Որինակ, վերցնենք մեքենաների արտադրութունը ծանր քնդուտրիայի համար:

Մինչև պրոլետարական սոցիալիստական Մեծ հեղափոխութունը Ռուսաստանում տարեկան արտադրվում էր 1490 մետոլ կարող դազգյահ, իսկ 1936 թվին ԽՍՀՄ-ում այդ դազգյահից արտադրվեց 46049 հատ, այսինքն՝ 31 անգամ ավելի: Մինչև հեղափոխութունը (1913 թ.) Ռուսաստանում արտադրվել են շոգեկաթաններ 28000 քառակուսի մետր տաքացման մակերեսով, իսկ 1936 թվին ԽՍՀՄ-ում՝ 265,4 հազար քառակուսի մետր, այսինքն՝ 9 անգամ ավելի: Մինչև հեղափոխութունը (1913 թ.)

արտադրվել են 5,9 հազար կիրովատ կարողութեամբ շոգետուրբիններ, իսկ 1936 թվին ԽՍՀՄ-ում՝ 622,9 հազար կիրովատ, այսինքն՝ 106 անգամ ավելի: Մինչև հեղափոխութունը Ռուսաստանում բոլորովին չեյին արտադրում ներհատիչ մեքենաներ, հանքահատ մուրճեր, եքսկավատորներ, հիդրոտուրբիններ: Իսկ ԽՍՀՄ-ում 1936 թ. արտադրվել է 421 ներհատիչ մեքենա, 8648 հանքահատ մուրճ, 573 եքսկավատոր, 72,7 հազար կիրովատ կարողութեամբ հիդրոտուրբին: Ստալինյան հնգամյակների տարիներում ԽՍՀՄ-ում կառուցվել են մեքենաշինութեան խոշորագույն գերանտներ՝ Ստալինի անվան Կրամատորսկի գործարանը, Կազանովիչի անվան «Շարիկոպողշիանիկ» գործարանը, Խարկովի տուրբոզեներատորային գործարանը, Ուրալի ելեկտրոմեքենաշինական գործարանը և ուրիշ շատ գործարաններ:

ԽՍՀՄ-ում աճեցին արդյունաբերութեան մի շարք այնպիսի ճյուղեր, վորպիսիք գոյութուն չունեյին ցարական Ռուսաստանում: Որինակ, մինչև հեղափոխութունը Ռուսաստանում տրակտորային արդյունաբերութուն չկար: Ստալինյան հնգամյակների տարիներում կառուցված են տրակտորների խոշորագույն գործարաններ Ստալինգրադում, Խարկովում, Չելյաբինսկում: Այս գործարանները 1936 թվին միայն արտադրեցին 116054 տրակտոր: Մինչև հեղափոխութունը Ռուսաստանում կոմբայններ չէյին պատրաստվում, իսկ 1936 թվին ԽՍՀՄ-ում արտադրված է այդ հիանալի մեքենաներից 42,6 հազար հատ: Ամեն մի մեքենա, նրան սպասարկող յերեք մարդով 13,5 հեկտար հողի բերքը հավաքելիս կատարում է 330 մարդու և 20 ձիու աշխատանք, վորոնք հարկավոր են 13,5 հեկտարի բերքահավաքը ձեռքով կատարելու դեպքում:

Ցարական հին Ռուսաստանը չունեւր ավտոմոբիլային արդյունաբերութուն, իսկ այժմ մենք ունենք ավտոմոբիլի կառուցման այնպիսի գերանտներ, վորպիսիք են Ստալինի անվան գործարանը Մոսկվայում և Մոլոտովի անվան գործարանը՝ Դորկիում: Միայն 1936 թվին մեր նորաստեղծ ավտոմոբիլային արդյունաբերութունը արտադրեց 136,7 հազար ավտոմոբիլ:

Մինչհեղափոխական Ռուսաստանը քիմիական արդյունաբերութուն համարյա չունեւր: Քիմիական արդյունաբերութեան արտադրանքը 1936 թվին 13,6 անգամ գերազանցեց մինչհեղափոխականին: 1913 թվին ձձմբաթթու արտադրվել է 121 հազար տոնն, իսկ 1936 թվին՝ 1208 հազար տոնն: Ընդամին՝ միայն յերեք ձձմբաթթվային գործարանները՝ Ստալինի անվան՝

Կոնստանտինովսկի, Կուլբիշեվի անվան՝ Նեվսկի և Վոսկրեսենսկի գործարանները 1936 թվին տվին 353 հազար տոնն, այսինքն՝ յերեք անգամ ավելի, քան մինչհեղափոխական Ռուսաստանի ամբողջ ծծմբաթթվային արդյունաբերությունը: Ռետինի արդյունաբերության արտադրանքը ԽՍՀՄ-ում տասն անգամ ավելի յե, քան ցարական Ռուսաստանում եր: Միայն մի նոր, Յարոսլավլի ռետինի-աղբեստի կոմբինատը 1936 թվին յերեք անգամ ավելի արտադրանք տվեց, քան ցարական Ռուսաստանի ամբողջ ռետինի արդյունաբերությունը:

Սորհրդային իշխանության տարիներում հսկայական աշխատանք է կատարված Սորհրդային Միության ելեկտրիֆիկացիայի ասպարեզում: Յեթե 1913 թվին ցարական Ռուսաստանի բոլոր ելեկտրակայանների կարողությունը հավասար եր 1,1 միլիոն կիլովատի, ապա 1936 թվին Սորհրդային Միության ելեկտրակայանների կարողությունը հասավ 7,5 միլիոն կիլովատի: Միայն Դնեպրովյան հիդրոէլեկտրակայանը, վորը գործարկվեց 1932 թվին, 1936 թվին ավելի ելեկտրոններգիա տվեց, քան ցարական Ռուսաստանի բոլոր ելեկտրակայանները 1913 թվին:

ԽՍՀՄ-ում ստեղծված են արդյունաբերության այնպիսի նոր ձյուղեր, ինչպիսիք են ռդանավաշինությունը, մոտորաշինությունը, սինթետիկ կաուչուկի, արհեստական մետաքսի արտադրությունը և այլն:

ԽՍՀՄ-ում նմանապես հսկայական չափով աճել է նաև թեթև արդյունաբերությունը: Գործվածքների, հագուստեղենի, կոշիկեղենի արտադրությունը ԽՍՀՄ-ում 1936 թվին վեց անգամ ավելի յեր մինչպատերազմյան արտադրությունից, իսկ սննդամթերքների արտադրությունը՝ 4,5 անգամ ավելի: Կարի արդյունաբերության արտադրանքը 186 անգամ գերազանցում է մինչպատերազմյանին, արիկոտափինը՝ 72 անգամ, կոշիկեղենինը՝ 20 անգամ: Կոնսերվի արդյունաբերության արտադրանքը գերազանցում է մինչպատերազմյանին 13,6 անգամ, հրուշակեղենի արտադրանքը՝ 11 անգամ, ծխախոտինը՝ 3,8 անգամ և այլն: Միմիայն սննդարդյունաբերության 1936 թվի արտադրանքն ավելի յե, քան մինչհեղափոխական Ռուսաստանի ամբողջ խոշոր արդյունաբերության արտադրանքը:

Մրան մնում է ավելացնել նաև այն, վոր ԽՍՀՄ-ում կառուցված են 286 հացի նոր գործարաններ և 24 մսի կոմբինատներ, վորոնք չեն յեղել մինչհեղափոխական Ռուսաստանում:

Միայն Մոսկվայի մսի կոմբինատը 1936 թվին պատրաստել է 54,2 հազար տոնն յերշիկ (колбаса), մինչդեռ յերշիկեղենի ամբողջ արտադրանքը 1913 թվին կազմում եր 60 հազար տոնն:

Նորագույն տեխնիկական բազայի վրա ստեղծված մեր արդյունաբերության հսկայական աճումը բազմապատիկ անգամ հեշտացնում է բանվորի աշխատանքը, ավելացնում նրա արտադրողականությունը, քանի վոր արդյունաբերության աճմանը զուգընթաց մեզ մոտ տեղի յե ունենում աշխատանքի մեքենայացման պրոցես: 1913 թվին ցարական Ռուսաստանում քաղածխի հանույթը մեքենայացված եր 1,7%-ով, իսկ 1936 թվին Սորհրդային Միության մեջ քարածխի հանույթի մեքենայացումը հասավ 88%-ի: Փարածխի հանույթի մեքենայացման գործում ԽՍՀՄ-ն ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ Ա.Ռ.ՁԻՆ ՏԵՂՆ է գրավել: Յեթե 1913 թվին ցարական Ռուսաստանում նավթի հանույթը մեքենայացված եր միայն 5,9%-ով, ապա այժմս նավթի հանույթի մեքենայացումը Սորհրդային Միության մեջ հասել է 98%-ի: Այս ամենը մեր սոցիալիստական արդյունաբերության մեջ հասցրել է աշխատանքի արտադրողականության հսկայական աճմանը: Միմիայն 1936 թվին, ստախանովյան շարժման առաջին տարում, խոշոր արդյունաբերության մեջ աշխատանքի արտադրողականությունը բարձրացավ 21%-ով, իսկ ծանր արդյունաբերության մեջ, վորտեղ ծնունդ առավ ստախանովյան շարժումը, — 26%-ով: 1913 թվին ամեն մի բանվորի թույլ արտադրանքը հավասար եր 220 տոննի, իսկ 1936 թվին մեկ բանվորն արտադրում եր 676 տոնն թույլ, այսինքն՝ 3 անգամից ել ավելի: 1913 թվին ցարական Ռուսաստանում մեկ բանվորն արտադրում եր 276 տոնն նավթ, իսկ 1936 թվին Սորհրդային Միության նավթագործ բանվորն արտադրել է 1319 տոնն, այսինքն՝ համարյա 5 անգամ ավելի:

Նորհրդային Միությունը արդյունաբերական ապրանքներ մուծող յերկրից դարձավ այդպիսի ապրանքներ արահանող յերկիր: Այսպես, յեթե 1913 թվին ցարական Ռուսաստան ներմուծվել էյին 38729 հազար վոսկի ռուբլու գյուղատնտեսական մեքենաներ, իսկ արտահանվել եր՝ գերո, ապա 1936 թվին Սորհրդային Միություն ներմուծված է 114 հազար վոսկի ռուբլու, իսկ արտահանված է 664 հազար վոսկի ռուբլու, այսինքն՝ արտահանումը 5 անգամ գերազանցում է ներմուծումից: Յեթե 1913 թվին ցարական Ռուսաստան ներմուծվել էյին 17381 հազար վոսկի ռուբլու

ավտոմեքենաներ, իսկ արտահանված՝ գերո, ապա 1936 թվին Խորհրդային Միութուն ներմուծված է նույն մեքենաներից 459 հազար վոսկի ուռբու, իսկ արտահանված է 2719 հազար վոսկի ուռբու, ուրեմն արտահանումը բազմապատիկ անգամ գերազանցում է ներմուծումից: 1913 թվին ցարական Ռուսաստան է ներմուծված 3084 հազար վոսկի ուռբու թուջ, 1936 թվին Խորհրդային Միութունն արտասահմանից վնչ մի փութ թուջ չներմուծեց, իսկ արտահանեց 5571 հազար վոսկի ուռբու թուջ:

Հետամնաց ազրարային յերկրից Խորհրդային Միութունը վերածվեց առաջավոր ինդուստրիալ յերկրի, տնտեսապես դարձավ անկախ: Մեր յերկրում այժմ ստեղծված է տեխնիկական հզոր բազա ժողովրդական ամբողջ տնտեսութան վերակառուցման համար: Այս ամենը նշանակում է, վոր մենք հաջողութամբ կատարում ենք տեխնիկա-տնտեսական տեսակետից առաջավոր կապիտալիստական յերկրներին «հասնելու և նրանցից անցնելու» խնդիրը: Այդ մասին ամեն խոսքից ավելի լավ վկայում են հետևյալ ցայտուն թվերը, վորոնք ցույց են տալիս, թե ինչպիսի տեղ էր գրավում Յեվրոպայում և ամբողջ աշխարհում ցարական Ռուսաստանի արդյունաբերութունը և ինչպիսի տեղ է գրավում այժմ Խորհրդային Միութան արդյունաբերութունը:

Իր արդյունաբերութան ամբողջ համախառն (ВАЛОВОЙ) արտադրանքով ցարական Ռուսաստանը ամբողջ աշխարհում գրավում էր 5-րդ տեղը և Յեվրոպայում՝ 4-րդ տեղը, իսկ այժմ Խորհրդային Միութան արդյունաբերութունը Յեվրոպայում գրավում է ԱՌԱՋԻՆ տեղը և ամբողջ աշխարհում ՅԵՐԿՐՈՐԴ տեղը: Մեքենաշինութան բնագավառում հին Ռուսաստանի արդյունաբերութունը գրավում էր չորրորդ տեղն ամբողջ աշխարհում և յերրորդը՝ Յեվրոպայում, իսկ Խորհրդային Միութան մեքենաշինութունը գրավում է Յեվրոպայում ԱՌԱՋԻՆ տեղը և ամբողջ աշխարհում ՅԵՐԿՐՈՐԴ տեղը: Գյուղատնտեսական մեքենաշինութան մեջ Խորհրդային Միութունը ՅԵՐԿՐՈՐԴ տեղի վրա գրավում է ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՏԵՂԸ: Ելեկտրոններգիայի արտադրութան բնագավառում հին Ռուսաստանը գրավում էր յերկրագնդի վրա տասնհինգերորդ տեղը և Յեվրոպայում յոթերորդ տեղը, իսկ Խորհրդային Միութունը յերկրագնդի վրա գրավում է ՅԵՐԿՐՈՐԴ տեղը և Յեվրոպայում ՅԵՐԿՐՈՐԴ տեղը: Գարածխի հանույթի ասպարեղում ցարական Ռուսաստանը յերկրագնդի վրա գրավում էր վեցերորդ տեղը և հինգերորդ տեղը Յեվրոպայում, իսկ Խորհրդային Միութունը յերկ-

րագնդի վրա գրավում է ԶՈՐՐՈՐԴ տեղը և Յեվրոպայում յԵՐՐՈՐԴ տեղը: Յերկաթահանքի հանույթի բնագավառում Խորհրդային Միութունը Յեվրոպայում բարձրացել է ԱՌԱՋԻՆ տեղը և յերկրագնդի վրա ՅԵՐԿՐՈՐԴ տեղը: Այժմ Խորհրդային Միութունը վոսկու հանույթի և սուպերֆոսֆատի արտադրութան բնագավառում Յեվրոպայում գրավում է ԱՌԱՋԻՆ տեղը և յերկրագնդի վրա ԱՌԱՋԻՆ տեղը՝ ճահլեղից շաքար պատրաստելու բնագավառում:

Մեր յերկրի բուռն կերպով առաջ շարժվող ինդուստրացման հետ միասին հսկայական չափով աճել է և Խորհրդային Միութան բանվոր դասակարգը: Յարական Ռուսաստանում յերկրի ամբողջ տնտեսութան մեջ աշխատող բանվորների և ծառայողների քանակը 1913 թվին հավասար էր 11.400 հազար հոգու, իսկ 1936 թվին Խորհրդային Միութունում ամբողջ ժողովրդական տնտեսութան մեջ բանվորների և ծառայողների քանակը հավասար է արդեն 25.800 հազար հոգու, հետևապես, աճել է 14.400 հազար մարդով, այսինքն 2,3 անգամ:

Մեր յերկրի սոցիալիստական ինդուստրացման հաղթանակի այս բոլոր փաստերը խոսում են տնտեսութան խորհրդային սոցիալիստական սխտեմի մեծագույն կենսունակութան և կապիտալիստականի հանդեպ մեծագույն գերազանցութան մասին: Տնտեսութան մեր սխտեմը, մեր սոցիալիստական արդյունաբերութունը չգիտե այն ծանր տնտեսական ճգնաժամերը, վորոնք կանոնավոր կերպով և ավելի ու ավելի հաճախ ժամկետներում ցնցում են կապիտալիստական աշխարհի արդյունաբերութունը և առաջացնում են նրա ստեղծած մթերքների հսկայաքանակ անմիտ վոչնչացում: Մեր յերկրի բանվոր դասակարգը չգիտե գործազրկութան սարսափները, կապիտալիստական արդյունաբերութան այդ անխուսափելի ուղեկցին: Մեր յերկրի բանվոր դասակարգը չգիտե կապիտալիստական շահագործման ճնշումը, նրա աշխատանքը ազատ է և ուրախ, նա աշխատում է իր համար, մեր ծաղկող սոցիալիստական հայրենիքի համար: Մեր յերկրի աշխատավոր մարդը վստահ է իր վաղվա որվա համար, նա գիտե, վոր այդ որը նոր հաղթանակներ է բերում մեր հայրենիքին և աշխատավորների նյութական բարեկեցութան նոր աճում: Ահա թե ինչու այսպես բուռն կերպով է աճում և ծաղկում մեր փառապանծ, սիրելի հայրենիքը:

Մեր յերկիրը մինչև հեղափոխությունը կալվածատերերի և ցարական կառավարության կողմից քայքայված աղքատ գյուղացիութեան յերկիր եր: Նա մանր, չափազանց հետամնաց գյուղատնտեսութեան յերկիր եր: Աշխատանքի բարբարոսական յեղանակներ, պապենական գործիքներ, չափազանց ցածր բերքատվություն՝ ահա ինչպիսին եր ցարական Ռուսաստանի գյուղատնտեսությունը:

Ներկայումս Խորհրդային Միությունը աբխազիս ամենախոսք հողագործութեան յերկիրն ե, մի հողագործություն, վոր սոցիալիստական ձևով ե կազմակերպված: Կոլտնտեսություններն ու խորհրտնտեսությունները արմատապես փոխեցին գյուղատնտեսութեան կերպարանքը: Վերջնականապես արմատախիլ արվեցին կապիտալիզմի արմատները գյուղում, վորտեղ նրանք առավելապես կենսունակ եյին: Աճեցին հանրային խոշոր տնտեսություններ, վորոնք հասել են կապիտալիզմի և վոչ մի յերկրում չտեսնված չափերի: Այս խոշոր սոցիալիստական տնտեսությունները հնարավորություն ունեն անհամեմատ ավելի լավ ոգտագործելու գյուղատնտեսական նորագույն տեխնիկան, քան այդ հնարավոր ե կապիտալիզմի որով:

Աշխատավոր գյուղացու—չքավորի և միջակի—համար բուրժուական կարգերը գիտեն միայն մեկ ուղի. այդ—աղքատութեան և քայքայման ուղին ե: Վորքան ել չարչարվում ե գյուղացին իր փոքրիկ հողապատառի վրա, նա ավելի ու ավելի յե ընկնում շահագործողների՝ կալվածատերերի, կուլակների, առևտրականների, վաշխառուների ճանկերը:

Խորհրդային իշխանությունը բոլորովին այլ ուղի յե բացել չքավոր և միջակ գյուղացիների առաջ: Դա կոլտնտեսությունների ուղին ե, սոցիալիզմի ուղին:

Խորհրդային իշխանությունն իր հենց առաջին քայլերից սկսեց շատ ոգնել գյուղացիութեանը: Վոչնչացվեց հողի մասնավոր սեփականությունը: Հողը դարձավ համաժողովրդական սեփականություն: Այն չի կարելի գնել և վաճառել: Հողը հանձնված ե աշխատավորների ոգտագործման: Գյուղացիությունը սոցիալիստական հեղափոխությունից ստացավ 150 միլիոն հեկտարից ավելի հողեր, վորոնք առաջ գտնվում եյին կալվածատերազնվականների, բուրժուական, ցարական ընտանիքի, վանքերի, յեկեղեցիների և կուլակների ձեռքերում:

Ինքնակալութեան որով գյուղացիական տնտեսությունը ծանրաբեռնված եր պարտքերով: Գյուղացիները պարտք եյին այսպես կոչված Գյուղացիական բանկին (այս բանկը փաստորեն գտնվում եր կալվածատերերի և ցարական կառավարութեան ձեռքում) մոտ 1300 միլիոն ուրբլի: Ամեն տարի գյուղացիները վճարում եյին այդ բանկին մոտ 100 միլիոն ուրբլի և 500 միլիոն ուրբլի կալվածատերերին: Հոկտեմբերյան Մեծ հեղափոխությունը լիովին ազատեց գյուղացիներին այդ բեռից:

Խորհրդային իշխանությունն ամեն կերպ ոգնում եր չքավոր և միջակ գյուղացիներին բարձրացնելու իրենց տնտեսությունը: Նրանց վարկ եր տրվում, ոգնություն եր ցույց արվում մեքենաներով, սերմացուով: Խորհրդային իշխանությունը գյուղ ուղարկեց շատ գյուղատնտեսներ: Չքավորները հարկման գործում արտոնություններ ստացան:

Խորհրդային իշխանությունը կուլակներին սահմանափակում և արտամղում եր: Նրանք վճարում եյին բարձր տուրքեր: Նրանք այլևս չեյին կարող առաջվա նման տնտես հանդիսանալ գյուղում: Խորհրդային իշխանությունը չքավորներին պաշտպանում եր կուլակների շահագործումից:

Լենինը հաճախ ասում եր, վոր մանր տնտեսութեամբ աղքատությունից դուրս գալ չի լինի: Գյուղում ունևոր, կուլտուրական կյանքի հասնելու համար հարկավոր եր անցնել խոշոր արտադրութեան: Խոշոր արտադրությունը մանր արտադրությունից ձեռնառու յե: Բուրժուական յերկրներում խոշոր տնտեսությունը գտնվում ե կալվածատերերի և կուլակների ձեռքում: Նրանց համար աշխատում են տնտեսապես քայքայված գյուղացիները—բատրակներն ու չքավորները: Լենինի—Ստալինի կուսակցութեան դեկավրած խորհրդային իշխանությունը գյուղացիութեան առջև բաց արավ նոր ուղի, վորպիսին առաջներում յեղած չեր:

1929 թիվը մեծ բեկման տարի յեր: Արդյունաբերությունն արդեն լիովին վերականգնված եր և սկսել եր արագ առաջ շարժվել: Նա արդեն կարողանում եր ոգնել գյուղատնտեսութեանը տրակտորներով, մեքենաներով և այլն: Այդ ոգնությունը քանի գնում, այնքան ավելի աճում եր: Դա հնարավորություն տվեց անհատական տնտեսությունից անցնելու կոլտնտեսություններին: Կուսակցությունը և խորհրդային իշխանությունը խոսքով և գործով ցույց եյին տալիս գյուղացիներին խոշոր արտադրու-

թյան, ընկերային աշխատանքի առավելությունները: Գյուղում սկսեցին աճել խորհրդային տնտեսությունները — խորհրդային պետությանը պատկանող գյուղատնտեսական այդ խոշոր ձեռնարկությունները: Շրջակայքի գյուղացիներն ակնառու կերպով կարող ելին համոզվել, վոր խոշոր արտադրությունն ուժեղ է: Խորհրդային տնտեսական դաշտերում նրանք տեսնում էին տրակտորները և գյուղատնտեսական այլ բարդ մեքենաների աշխատանքը:

1929 թվին չքավոր գյուղացիություն հետևից լայն ալիքով դեպի կոլտնտեսություն դիմեց միջակ գյուղացիների մասսան: Կուլակը տեսավ, վոր իր վերջը գալիս է: Նա սկսեց կատաղություն մը դիմադրել: Կուլակներն սկսեցին այրել կոլտնտեսական գույքը, անասուններին մորթել, մեքենաները փչացնել, բերքը վոչնչացնել: Ժողովրդի դավաճանների անարգ մի խումբը՝ բուլխարինականները, արոցկիստները ոգնում էին կուլակներին սոցիալիզմի դեմ նրանց մղած պայքարում: Կուսակցությունը ջախջախեց այդ դավաճաններին, ոգնեց գյուղացիությունը կոտրելու կուլակների դիմադրությունը և վոչնչացնելու կուլակությունը վորպես դասակարգ:

Կոլտնտեսություններն աճում էին չտեսնված արագությամբ: Կուլակությունը, բացահայտ կոլում ջախջախվելով, փորձարեց խաբեյություն մը կոլտնտեսություն սողոսկել: Կուլակն սկսեց ծածկաբար վնասել և խանգարել: Կուսակցությունը մերկացրեց այդ խորամանկությունը: Նա ոգնեց գյուղացիներին ամբապնդելու կոլտնտեսությունները:

Կոլտնտեսությունները գյուղացիությանը հանեցին ունևոր և կուլտուրական կյանքի լայն ուղին:

Գյուղատնտեսության մեջ կատարվեց արմատական փոփոխություն: Դեռ 1927 թվին գյուղում 23,7 միլիոն մանր և մանրագույն տնտեսություններ կային, իսկ 1936 թվին մենատնտեսներ մնացին մոտ մեկ միլիոն: Չքավոր և միջակ տնտեսությունները համարյա ամբողջ մասսան միավորվեց կոլտնտեսություններում: Յերկրագնդի վրա վոչ մի տեղ չկա այսպիսի խոշոր, սոցիալիստական ձևով կազմակերպված գյուղատնտեսություն: Տարեցտարի նա ավելի ու ավելի առատ պտուղ է տալիս:

Մինչև պատերազմը գյուղերում 8 միլիոնից ավելի արոր կար: 1928 թվին, առաջին հնգամյակի շեմքում, մնացել էր մոտ 4,5 միլիոն արոր: Կոլտնտեսական կարգերի հաղթանակը վերջ-

նականապես դուրս քշեց դաշտերից այդ հետամնաց գործիչները:

Տրակտորները փայլուն կերպով խաղացին հին, բուրժուական աշխարհը պայթեցնող և դեպի գյուղի նոր, սոցիալիստական կացույթը ճանապարհ բաց անող արկերի դեր:

1924 թվին ԽՍՀՄ-ում հաշվվում էին 2,6 հազար տրակտորներ 25 հազար ձիու ուժի ընդհանուր կարողությունով: 1936 թվի վերջերին սոցիալիստական դաշտերում աշխատում էին 400 հազար տրակտորներ 7,85 միլիոն ձիու ուժի կարողությամբ, իսկ առ 1-ն ոգոստոսի 1937 թվի աշխատում էին 450 հազար տրակտորներ 8 միլիոն 302 հազար ձիու ուժի կարողությամբ:

Յերկրորդ հնգամյակի տարիներում մեր գյուղատնտեսություն մեջ լայն կիրառում ստացան բերքահավաք մեքենայացնող մեքենաները, կոմբայնները: 1931 թվին կոմբայնների թիվը 6,4 հազար էր, 1936 թվին նրանց թիվը կազմում էր 93,2 հազար, իսկ առ 1-ն ոգոստոսի 1937 թվի՝ 121 հազար:

Կատարելագործված մեքենաների, առաջին հերթին տրակտորների և կոմբայնների արմատացումը հնարավորություն տվեց լայնորեն մեքենայացնելու գյուղատնտեսական աշխատանքները: 1928 թվին ամբողջ գարնանացանի հացահատիկի վարելահողի մոտ $\frac{1}{10}$ -ը մշակվում էր արորով, մոտ $\frac{3}{10}$ -ը՝ ձիաքարը գութամով, իսկ տրակտորով՝ վարելահողի միայն $\frac{1}{100}$ -ը մասը: 1936 թվին տրակտորով մշակվեց գարնանացան վարելահողի կեսից ավելին, ձիաքարը գութամով՝ կեսից միքիչ պակաս, իսկ արորն անհետ չքացավ: 1932 թվին կոմբայններով հավաքվեց հացահատիկային դաշտերի ամբողջ տարածության բերքի $\frac{4}{10}$ -ը, իսկ 1936 թվին՝ արդեն $\frac{26}{100}$ -ը: Ցանքերի տարածությունը 1913 թվի 105 միլիոն հեկտարից աճեց և 1937 թվին հասավ մինչև 135,2 միլիոն հեկտարի:

Կոլտնտեսությունները զբաղեցրած հողն ամբողջով է նրանց անվճար և առհավետ ոգտագործելու համար: Որենքը չի թույլատրում քչացնել կոլտնտեսությունների հողի տարածությունը: Այդ հողերը կարելի է միայն ավելացնել:

Ցարական Ռուսաստանի գյուղացիությունը խեղդվում էր սակավահողությունից: Գյուղացիական հողերի խզճուկ շերտերը կտրտված էին շատ տարրինակ կերպով: Հողի շերտամիջուկները խանգարում էր վորևե կերպ ճիշտ կարգի գցելու հող-

ոգտագործումը և հրաժարվելու պապենական «յեռադաշտությունից»:

Կոլեկտիվացումը հերկեց արտերի միջնակները, հնարավորություն տվեց հողոգտագործումը կազմակերպելու առաջավորագործնամիական գիտության պահանջների համաձայն:

Կոլտնտեսություններին հողերն առհավետ ամրացնելու ժամանակ կատարվում է հողաշինարարական մեծ աշխատանք: Ուղղվում են կոլտնտեսությունների սահմանները, նրանց հողերը հավաքվում են հարմար և տնտեսորեն ավելի նպատակահարմար մասսիվների ձևով: Կառավարության վորոշումներով 1936 թվին խորհանտեսություններից կտրվել և հանձնվել է կոլտնտեսություններին, նրանց հողոգտագործումն ընդլայնելու համար, 17 միլիոն հեկտարից ավելի հող:

Հողն առհավետ խոշոր կոլեկտիվ տնտեսություններին ամրացնելը, մեքենատրակտորային կայանների միջոցով կոլտնտեսություններին նորագույն տեխնիկայով սպասարկելը ստեղծեցին հողի լավագույն ոգտագործման և գյուղատնտեսության բարձր արտադրողականության զարգացման համար ամենանպատավոր պայմանները:

Մեր դաշտերի ստախանովականները ցույց տվին, թե ինչ կարող է տալ սոցիալիստական գյուղատնտեսությունը: Կոլտնտեսականներն սկսեցին առաջներում շտեմնված բերք հավաքել: Հարվածային կոլտնտեսականների համազումարում Մարիա Դեմչենկոն ընկեր Ստալինին խոստացավ հասնել մեկ հեկտարից 500 ցենտներ ճակնդեղի բերք հավաքելուն: 1935 թվին Մ. Դեմչենկոն և իր ընկերները կատարեցին այդ խոստումը: Այժմ շաքարի ճակնդեղի շատ բրիգադներ մի հեկտարից տվին 1000 ցենտներ և ավելի ճակնդեղ: Պաշա Անդեյլինայի բրիգադի տրակտորիստուհիները յուրաքանչյուր անիվավոր տրակտորով ամառվա ընթացքում հերկում են մեկ հազար հեկտարից ավելի հող: Մեր յերկրում տրակտորներն ավելի լավ են ոգտագործվում, քան Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում: Ամեն մի տրակտոր 5—6 անգամ ավելի աշխատանք է կատարում, քան կապիտալիզմի որով:

1935 թվի դեկտեմբերին ընկեր Ստալինի առաջադրած խնդիրը՝ առաջիկա յերեք-չորս տարում հասնել տարեկան 7—8 միլիարդ փութ հացահատիկի բերքի՝ դարձավ սոցիալիստական հողագործության առաջավորների մարտական լողունը:

Կապիտալիստական խոշոր հողագործության յերկրին, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներին 20 տարի հարկավոր յեղավ հացահատիկի բերքը 2 միլիարդ փութով ավելացնելու համար (1880 թվի 4 միլիարդ փութից հասցնելու 1900 թվին 6 միլիարդ փութի): Սոցիալիստական հողագործությունը նման խնդիրները լուծում է 3—4 տարում: Արդեն այս տարի հացահատիկներն բերքը հասավ 6,8 միլիարդ փութի:

Կոլեկտիվացումն արմատապես փոխեց գյուղի կերպարանը: Անցյալի գերին անցավ հին գյուղը, վորտեղ գյուղացիների մեծամասնությունը պատասպարվում էր խղճուկ խրճիթներում, վորտեղ կողք-կողքի էին գնում աղքատությունն ու խավարը, վորտեղ անվանի դեմքեր էին կուլակը, վաճառական-սպեկուլանտը, տերտերը: Նոր գյուղը, վորտեղ ունևոր, կուլտուրական կյանքի ուղին լայնորեն բացված է ամեն մի ազնիվ աշխատավորի առաջ, աչքի յե ընկնում հակայական ձգտումով դեպի կուլտուրան և գիտությունը: Արդի գյուղի անվանի մարդիկն են՝ լավագույն տրակտորիստները և կոմբայնավարները, բրիգադավարները և կոլտնտեսությունների ղեկավարները, կոլտնտեսական դաշտերի հարվածայինները և հարվածայուհիները:

Անչափելիորեն աճել է գյուղի կուլտուրական մակարդակը:

«Ահա մենք Մոսկվա յինք դալիս և տեսնում ենք, վոր Մոսկվայում մարդիկ լավ են ապրում, կուլտուրական կյանքով, իսկ մենք ել ուղում ենք, վոր մեր գյուղն ապրի այնպես, ինչպես Մոսկվան: Մենք ուզում ենք գյուղը հավասարեցնել Մոսկվային: Այժմ մենք գալիս ենք Մոսկվա և մեղ դուր է գալիս՝ ժողովուրդն այնպես կուլտուրական է, մաքուր: Յեվ մենք այնպես կանենք, վոր Մոսկվան դա մեղ մոտ հետաքրքրվելու, թե գյուղը վորքան կուլտուրական, մաքուր է դարձել», — այսպես երասում շքանշանակիր կոմբայնավար Պոլագուտինն առաջավոր կոմբայնավարների խորհրդակցությանը:

Կոլտնտեսականների բարեկեցության աճումը տանում է դեպի քաղաքի և գյուղի կյանքի մակարդակների մոտիկացումը: Գյուղացին առաջ մենակ եր աշխատում իր փոքրիկ հողաշերտի վրա: Կոլտնտեսություններում աշխատանքը միավորված է: Բոլորը միասնաբար աշխատում, փորձի փոխանակություն են կատարում, ոգնում են միմյանց: Առաջավոր կոլտնտեսականների փորձը որինակ է ծառայում բոլորի համար:

Կոլտնտեսությունների և խորհանտեսությունների սոցիալ-

լիստական խոշոր արտադրութիւնը ստեղծում է գյուղատնտեսութեան չտեսնված բուռն ծաղկման համար բոլոր պայմանները: Վորպեսզի հողագործութեան հարստութիւնները բոլոր աղբյուրները հզոր աղբյուրի պէս հորդեն, պահանջվում է միայն մի պայման՝ կոլտնտեսական ամբողջ մասսայի բարեխիղճ, կազմակերպված աշխատանքը:

ՄԵՐ ՅԵՐԿՐԻ ԲՈՂՈՐ ՀԱՐՍՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՊԱՏԿԱՆՈՒՄ ԵՆ ԺՈՂՈՎՐԻՒՆ

Կապիտալիզմի յերկրներում բոլոր ֆաբրիկաները, գործարանները, հանքավայրերը, յերկաթուղիները, շոգենավերը, լավագույն հողերը, տներն ու շինութիւնները պատկանում են ֆաբրիկանտներին, գործարանատերերին, կալվածատերերին, բանկիրներին և այլն: Նրանց թիվը մեծ է: Խոշոր կապիտալիստները բնակչութեան մեկ տասնադարերորդ մասն են չեն կազմում, մինչդեռ ամեն մի բուրժուական յերկրում նրանց է պատկանում ամբողջ ստացվածքի առյուծի բաժինը: Նրանք ոգտվում են այդ բանից, վորպեսզի բանվորների և գյուղացիների հսկայական մասսաներին ստիպեն իրենց համար աշխատելու:

Մեր յերկրում Հոկտեմբերյան սոցիալիստական Մեծ հեղափոխութիւնը խլաց կապիտալիստներից ֆաբրիկաներն ու գործարանները, կալվածատերերից՝ հողերը: Յերբ գյուղացիներն ամբողջ մասսայով մտան կոլտնտեսութիւնների մեջ, վոչնչացվեց շահագործող վերջին դասակարգը՝ կուլակութիւնը: Մտնելով կոլտնտեսութիւնների մեջ, գյուղացիները միավորեցին ինվենտարը և լծկան անասունները: Այժմ մեր յերկրում անբաժանելիորեն տիրապետում է տնտեսութեան սոցիալիստական սիստեմը: Վոչնչացված է մարդու ամեն մի շահագործում մարդու կողմից: Բոլոր քաղաքացիներն աշխատում են իրենց համար, իրենց հասարակութեան համար: Յերկրի հարստութիւնները պատկանում են աշխատավոր ժողովրդին:

Յերբ Խորհրդային Միութեան հերոս ողաչու Չկալովը թռավ հասավ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, նրան հարցրին՝ հարձուտ է արդոք նա: Նա պատասխանեց. «Այո, յես շատ հարուստ եմ: Խորհրդային յերկրում մենք բոլորս ել հարուստ մարդիկ ենք: Յես կապիտալներ չունեմ, բայց յես ունեմ 170 միլիոն, վորոնք ինձ համար են աշխատում, այնպես, ինչպես վոր յես ել նրանց համար եմ աշխատում»:

Մեր յերկրի ժողովրդական հարստութեան ամենակարեւոր և նշանակալից մասը համաժողովրդական սեփականութիւնն է հաւնդիսանում:

Նախ և առաջ սրա մեջ մտնում է ԽՍՀՄ-ի տերիտորիան, վորը բռնում է յերկրագնդի ցամաքի մեկ վեցերորդ մասը և կազմում է 2,1 միլիարդ հեկտար: Այս տերիտորիայի մի հինգերորդ մասը՝ 421,9 միլիոն հեկտարը գրավում են գյուղատնտեսական հողերը, վորոնք ոգտագործվում են կոլտնտեսութիւնների, մենատնտես գյուղացիների և յորհատնտեսութիւնների կողմից. անտառները կազմում են 922,5 միլիոն հեկտար:

Ընդերքի հարստութեամբ ԽՍՀՄ-ին է պատկանում յերկրագնդի վրա առաջին տեղերից մեկը, յեթե վոչ առաջին տեղը: Թոթափելով մասնավոր սեփականութեան կապանքները և վերացնելով կապիտալիզմը՝ հարստանալու իր ծարավով, սոցիալիստական Մեծ հեղափոխութիւնը լայն հնարավորութիւններ բացեց ընդերքի խիղախ հետախույզների առաջ: Այսպես, մինչև հեղափոխութիւնը յերկաթի պաշարը հաշվվում եր 2 միլիարդ տոնն, այժմ հասնում է 10 միլիարդ տոննի, իսկ յեթե հաշվի առնենք Կուրսկի մագնիսական անոմալիայի պաշարները, ապա կհասնի մինչև 260 միլիարդ տոննի: Նավթային հարստութիւնները ԽՍՀՄ-ում ներկայումս կազմում են 6376 միլիոն տոնն, այսինքն՝ աշխարհի բոլոր հայտնի նավթապաշարները կեսից ավելին: Նավթի, ինչպես և յերկաթահանքի և մանգանի պաշարով ԽՍՀՄ-ն բռնում է առաջին տեղը: Քարածխի պաշարը 1913 թվին հաշվում էյին 230 միլիարդ տոնն, իսկ այժմ՝ 1654 միլիարդ տոնն: Քարածխի պաշարով ԽՍՀՄ-ը յերկրորդ տեղն է բռնում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներից հետո: Ամեն տարի յորհրդային յերկրի ընդերքի հետախուզումը բազմապատկում է մեզ հայտնի պաշարները:

Մեր հայրենիքն առաջին տեղն է գրավում իր գետերի եներգետիկ կարողութեամբ, վորը կազմում է 280 միլիոն կիլովատ: Յարական Ռուսաստանը մեկ հազար կիլովատ կարողութիւնից բարձր վոչ մի հիդրոէլեկտրական սարքավորում չուներ: ԽՍՀՄ-ում արդեն կա յերեսունից ավելի հիդրոէլեկտրական մոտ մեկ միլիոն կիլովատ ընդանուր կարողութեամբ:

Այնուհետև համաժողովրդական սեփականութիւն են հանդիսանում պետական խոշոր արդյունաբերութեան 40947 ֆաբրի-

կաները և գործարանները, վորոնք ունեն 42,8 միլիարդ ռուբլու գումարի հիմնական արտադրական ֆոնդեր:

Համաժողովրդական սեփականութիւնն է հանդիսանում յերկաթուղային ամբողջ ցանցը՝ 85080 կիլոմետր ընդհանուր յերկաթուղայամբ և 17,8 միլիարդ ռուբլու հիմնական ֆոնդերով: Ջրային տրանսպորտի հիմնական ֆոնդերը համարում են 3 միլիարդ ռուբլու:

Համաժողովրդական սեփականութեան մեջ մտնում են պետական ձեռնարկութիւնները գյուղատնտեսութեան բնագավառում: Սրանք են, նախ և առաջ, 4137 խոշոր խորհրտնտեսութիւնները և տասնյակ-հազարավոր ոժանդակ գյուղատնտեսական ձեռնարկութիւնները. նրանց հիմնական արտադրական ֆոնդերը առ 1-ն հունվարի 1936 թվի կազմում էին 6,3 միլիարդ ռուբլի: Այնուհետև, սրանք են՝ մեքենատրակտորային կայանները. նրանց հիմնական արտադրական ֆոնդերը 1936 թվի սկզբներին համարում էին 2,9 միլիարդ ռուբլու, իսկ ՄՏԿ-ների քանակն առ 1-ն ոգոտտի 1937 թվի կազմում էր 5617: Վերջապես, պետութեան ձեռքում է գտնվում բնակարանային ֆոնդի նշանակալից մասը քաղաքներում, մանավանդ խոշոր քաղաքներում. սրանց թվին են պատկանում վերջին տարիներում քաղաքներում կառուցված հարյուրավոր և հազարավոր խոշորագույն շենքերը: Համաժողովրդական սեփականութիւնն են հանդիսանում նմանապես ամեն տեսակ կոմունալ ձեռնարկութիւնները, սկսած բաղնիքներից և վերջացրած քաղաքային ելեկտրոկայաններով, տրամվայի գծերով և այլն:

Պետական սեփականութիւնն կազմող՝ արտադրութեան բոլոր գործիքներն ու միջոցները 1935 թվին գնահատվում էին 83,2 միլիարդ ռուբլի: Սրան պետք է ավելացնել պետական պահեստներում, պետական խանութներում և այլ տեղերում գտնվող նյութեղեղներին, պատրաստի արտադրանքների և ապրանքների միլիարդներ կազմող արժողութիւնը: Այս է պետական սեփականութիւնը, ԽՍՀՄ-ի համաժողովրդական սեփականութիւնը:

ԽՍՀՄ-ի ժողովրդական հարստութեան մեջ մեծ տեղ է գրավում կոոպերատիվ-կոլտնտեսային սեփականութիւնը:

Սրան է վերաբերում նախ և առաջ 244 հազար կոլտնտեսութիւններին սեփականութիւնը: 1936 թվի սկզբներին կոլտնտեսութիւններն ունեին հիմնական արտադրական ֆոնդեր 10,5 միլիարդ ռուբլի գումարով: Այս գումարից մոտ 3 միլիարդը կազ-

մում են գյուղատնտեսական նշանակութիւնն ունեցող շենքերն ու կառուցվածքները, 2,7 միլիարդը՝ լծկան անասունները, 1,8 միլիարդը՝ մթերատու անասունները, մեկ միլիարդից ավելի՝ գյուղատնտեսական մեքենաներն ու գործիքները, մեկ միլիարդից պակաս՝ տրանսպորտի միջոցները:

Այնուհետև, արհեստագործական 18 հազար արտելներն ունեն 1,4 միլիարդ ռուբլուց ավելի հիմնական արտադրական ֆոնդեր:

Մեկ և կես հազարից ավելի բնակարանային-շինարարական կոոպերատիվներն ունեն 7,2 միլիարդ քառակուսի մետր բնակելի տարածութիւն: Սպառողական կոոպերացիայի հիմնական ֆոնդերը գնահատվում են 780 միլիոն ռուբլի:

Պետական սեփականութիւնը (համաժողովրդական սեփականութիւնը) սկզբում կազմվել է շահագործող դասակարգի ձեռքում գտնվող հողերի, ֆաբրիկաների և գործարանների, բանկերի ու յերկաթուղիների ազգայնացման միջոցով: Այն աճել ու բազմապատկվել է նոր ֆաբրիկաների, գործարանների, խորհրտնտեսութիւնների և ՄՏ կայանների կառուցմամբ: Այսպես, որինակ, 1913 թվի վերջերին խոշոր արդյունաբերութեան հիմնական արտադրական ֆոնդերը կազմում էին 7,2 միլիարդ ռուբլի, իսկ 1935 թվին՝ 42,8 միլիարդ ռուբլի: Այս շինարարութիւնն իրականացվել է պետութեան հաշվին:

Այլ ձևով է ծնունդ առել կոլտնտեսային սեփականութիւնը: Նա ծագել է ավելի ուշ, գյուղացիութեան հիմնական մասսաների սոցիալիզմի ռեյսերի վրա անցնելու հետևանքով: Այս անցումը կատարվեց գյուղացիների ընկերական միավորման ձևով, վորոնք կամավոր կերպով միացրին արտադրութեան իրենց անհատական միջոցները:

Մեր Սահմանադրութիւնը թույլատրում է կոլտնտեսականներին անձնական ոգտագործման համար ունենալ փոքրիկ տնամերձ հողամաս և, վորպես անձնական սեփականութիւն, ոժանդակ տնտեսութիւն, բնակելի տուն, մթերատու անասուններ, թռչուններ և գյուղատնտեսական մանր ինվենտար:

Աշխատանքային վողջ յեկամուտը՝ բանվորների և ծառայողների աշխատավարձը, կոլտնտեսականների յեկամուտները կազմում են նրանց անձնական սեփականութիւնը: Սոցիալիստական հասարակութեան Սահմանադրութիւնը պաշտպանում է ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիների իրավունքն իրենց աշխատավորական.

յեկամուտները և խնայողութիւնները նկատմամբ, բնակելի տան և ոժտանդակ տնային տնտեսութեան նկատմամբ, տնային տնտեսութեան և առորյա գործածութեան առարկաների նկատմամբ, անձնական սպառման և հարմարութեան առարկաների նկատմամբ, ինչպէս նաև այդ անձնական սեփականութիւնը ժառանգելու իրավունքը:

ՄԵՐ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԼԱՆՈՎ Ե ՏԱՐՎՈՒՄ

Կապիտալիստական աշխարհում անխուսափելիորեն տեղի յեն ունենում տնտեսական ճգնաժամեր: Մենք արդեն տեսանք, թե աշխատավորներին ինչպիսի անհամար թշվառութիւնները յեն հասցնում այդ ճգնաժամերը: Բուրժուազիայի մի քանի պաշտպանները հավատացնում են, թե կապիտալիզմի որով կարելի յե խուսափել այդ ճգնաժամերից: Սակայն այդ խաբեչութիւնն է: Չէ՞ վոր այնտեղ ձեռնարկութիւնները պատկանում են մասնավոր սեփականատերերին: Նրանցից ամեն մեկը անսահմանափակ տեր է իր ֆաբրիկայում: Նա իր ուղածի պես է տնորինում արտադրութիւնը: Իսկ նա ունի մի նպատակ՝ վորքան կարելի յե շատ ոգուտ ստանալ:

Մեր տնտեսութիւնը տարվում է վոչ թե հանուն շահույթի: Նրա նպատակն է՝ մեծացնել հասարակական հարստութիւնը, բավարարել աշխատավորների կարիքները և պահանջները: Մեզ մոտ բոլոր ձեռնարկութիւններն ինչպէս քաղաքում, այնպէս ել գյուղում, հանրային սոցիալիստական սեփականութիւն են կազմում (պետական կամ կոոպերատիվ-կոլտնտեսային): Մեր ամեն մի ֆաբրիկան, ամեն մի գործարանը՝ դա սոցիալիստական միասնական տնտեսութեան մասնիկն է միայն: Նրանք աշխատում են ընդհանուր պլանով: Պլանը սահմանում է, թե ինչքան և ինչպիսի պրոդուկտ պետք է արտադրի յուրաքանչյուր ձեռնարկութիւն, այդ բանի համար նրան ինչքան բանվորական ուժ է հարկավոր, ինչքան հումք ու վառելիք, ինչքան դրամական միջոցներ:

Շնորհիվ արտադրական միջոցների հանրային սեփականութեան, շնորհիվ պլանի մեր տնտեսութիւնը ճգնաժամեր չգիտե: Մեզ մոտ չի կարող այնպիսի դրութիւն լինել, վոր ապրանք շատ լինի, իսկ գնորդներ չլինեն: Տարեցտարի աճում է խՍՀՄ-ի արդյունաբերութեան և գյուղատնտեսութեան արտադրանքի մասսան: Բայց դրա հետ մեկտեղ աճում է նաև բանվորների, գյուղացիների, ինտելիգենցիայի յեկամուտը: Կուսակցութիւնը և

կառավարութիւնը կիրառում են գների անշեղ լիցեցման քաղաքականութիւն: Այն ամենը, ինչ արտադրվում է ժողովրդի աշխատանքով, գտնում է իր ոգտակար կիրառումը: Մթերքների մասսան սպառում են աշխատավորները, նրանց կյանքն ավելի ու ավելի ունևոր և կուլտուրական է դառնում:

Մեր տնտեսութիւնը ազատ է կապիտալիզմի չարիքներից: Մեր տնտեսութեան մեջ չեն լինում ճգնաժամեր, գործազրկութիւն, արտադրած հարստութեան վոչնչացում: Բանվորներն ու գյուղացիները վոչ թե շահագործողների համար են աշխատում, այլ իրենց համար: Սրանք սոցիալիզմի հսկայական առավելութիւններն են: Սոցիալիստական տնտեսութիւնը զարգանում է չտեսնված արագութեամբ: Սրանից դեռ տաս տարի առաջ մեր յերկրում արտադրվում էր մոտավորապէս նույնքան մթերք, վորքան մինչև պատերազմը: Իսկ այս տաս տարվա ընթացքում ժողովրդական յեկամուտն աճեց հինգ անգամ՝ 21 միլիարդից մինչև 105 միլիարդ ուրբի ըստ 1937 թվի պլանի: Բուրժուական յերկրներին, նույնիսկ նրանց ծաղկման ժամանակներում, այդպիսի վերելքի համար հարկավոր էին շատ և շատ տասնամյակներ:

Ժողովրդական յեկամուտը խՍՀՄ-ում իրոք վոր պատկանում է ժողովրդին: Նրա վոչ մի մասնիկը չի ընկնում դատարկապորտ պարազիտների ձեռքը: Ժողովրդական յեկամուտը բաշխվում է մեր յերկրի աշխատավորների շահերի համեմատ: Յեկամուտի վորոշ մասը գործադրվում է խՍՀՄ-ի տնտեսական հզորութեան հետագա ամրապնդման, նոր ֆաբրիկաների, գործարանների, յերկաթուղիների և այլն կառուցման վրա: Ժողովրդական յեկամուտի վորոշ մասը հատկացվում է յերկրի պաշտպանութեան ամրապնդման գործին, վորոշ մասը՝ դպրոցների, հիվանդանոցների, մանկամասերների, ակումբների, հանգստյան տների և այլն կառուցմանն ու պահպանմանը: Այս ամենը ծառայում է մեր հայրենիքի աշխատավորութեան ոգտին:

ԱՄԵՆՔԻՆ ԸՍՏ ԻՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ

Բուրժուական յերկրներում հարուստ դատարկապորտները խաղ ու պարով են իրենց որն անցկացնում, իսկ աշխատավորների մասսան իր գոյութիւնը քարշ է տալիս կարիքի մեջ, աղքատութեան մեջ: ԽՍՀՄ-ում գոյութիւն ունի անխախտելի որենք՝ «ով չի աշխատում, նա չի ուտում»:

Մարդու դրուժյունը կապիտալիստական հասարակութեան մեջ կախված է այն բանից, թե ժառանգել է արդյոք նա իր ծնողներից կապիտալ կամ հող, հաջողվել է արդյոք նրան հարըստանալ ուրիշի աշխատանքի հաջվին: Սոցիալիզմի որով, ընդհակառակը, միայն աշխատանքը և անձնական ընդունակութուններն են մարդու համար դիրք ստեղծում հասարակութեան մեջ: Ընկեր Ստալինը Սահմանադրութեան նախագծի մասին տված զեկուցման մեջ ասաց.

«Վոչ թե գույքային դրուժյունը, վոչ թե ազգային ծագումը, վոչ թե սեռը, վոչ թե պաշտոնական դրուժյունը, այլ յուրաքանչյուր քաղաքացու անձնական ընդունակութուններն ու անձնական աշխատանքն են վորոշում նրա դրուժյունը հասարակութեան մեջ»:

Ով ավելի շատ ու ավելի լավ է աշխատում, նա ավելի յե ստանում: Հայտնի յեն ստախանովական բանվորների բարձր վաստակները: Ով գերակատարում է նորման, ավելի շատ պրոդուկտ է արտադրում, նա էլ ավելի յե վաստակում: Կոլտնտեսութուններում յեկամուտները բաշխվում են ըստ աշխուրի: Լավ աշխատողն ավելի աշխուր է վաստակում, քան վատը: Կոլտնտեսային կոլեկտիվի աշխատանքի վորակից է կախված աշխուրի կշիռը, կոլտնտեսութեան յուրաքանչյուր անդամի յեկամուտը:

Նորհրդային Միութեանում յերականացվում է մեր Սահմանադրութեան մեջ գրանցված այս սոցիալիստական կանոնը՝ «յուրաքանչյուրից ըստ յի ընդունակութեան, յուրաքանչյուրին— ըստ յի աշխատանքի»:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՌԱՋՆԱԳՈՒՅՆ

ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՎ ՊԱՏՎԻ ԳՈՐԾ Ե

Կապիտալիզմի որով աշխատանքն արհամարհված, ստոր գրավմունք է: Հարուստ դատարկապորտներն ամեն ինչ են: Աշխատավոր մարդը՝ վոչինչ: ԽՍՀՄ-ում աշխատանքը պատվավոր է հարգված բան է: Դատարկապորտը մեզ մոտ որ չունի: Իսկ աշխատավոր մարդը պատիվ ունի: Ամբողջ յերկրը գիտե աշխատանքի նշանավոր հերոսները՝ Ստախանովի, Բուսիգինի, Վինոգրադովաների, Կրիվոնոսի, Դեմչենկոյի և ուրիշ շատերի անունները:

Ստախանովյան շարժման հեղինակներն արժանի պատիվ են վայելում: Նրանց սիրում ու նրանցով հպարտանում է ամբողջ ժո-

ղովորդը: Կուսակցութեանը և կառավարութեանը նրանց առաջ են քաշում զեկավար պաշտոնները: Այսպես, ստախանովական ինժեներ Յուսիպը նշանակված է Մոսկվայի խորհրագույն գործարաններից մեկի՝ «Շարիկոպողշիպնիկի» զերեկտոր: Կոշկակար բանվոր Սմետանինն առաջ է քաշված Լենինգրադի «Սկորոխոզ» գործարանի զերեկտորի տեղակալի պաշտոնին: Իոնեցի հանքահատ Նիկիտա Բզոտովին ծանր արդյունաբերութեան ժողովրդական կոմիսար Լ. Մ. Կազանովիչը նշանակել է «Շախտանտրայիտ» տրեստի կառավարիչ:

Սոցիալիզմը աշխատանքը դարձրեց՝

«Ամոթալի և ծանր բեռից, վորպիսին նա համարվում էր առաջներում, պատվի գործ, փառի գործ, տրիւթյան և հերոսութեան գործ: Վոչ մի նման բան չկա և չի էլ կարող լինել կապիտալիստական յերկրներում» (Ստալին):

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Սոցիալիզմն յերականացրեց պրոլետարիատի շատ սերունդների յերազը աշխատանքի յրավունքի մասին: Մեզ մոտ ամենքին ապահովված է աշխատանք, վորը վարձատրվում է ծախսված աշխատանքի քանակին ու վորակին համապատասխան: Մեր տնտեսութեանը չգիտե, թե ինչ է գործազրկութեանը—կապիտալիստական յերկրները պրոլետարիատի այդ սարսափելի պատուհասը: Բանվորը մեզանում վախ չի գրում վաղվա որվա հանդեպ: Արդեն խորհրդային իշխանութեան որով աճած մեր յերիտասարդ սերունդը գործազրկութեան մասին գիտե միայն լսովի, մեծերի պատմածներից կամ գրքերից:

Արդեն առ 1931 թիվը մեր յերկրն ընդմիշտ վերջ տվեց գործազրկութեանը: Ձեռնարկութեանները վերականգնելն աշխատանք տվեց շատ հարյուր-հազարավոր մարդկանց: Ստախանյան հնգամյակների հսկայական շինարարութեանն արտադրութեան մեջ ներգրավեց նոր բանվորների միլիոնավոր մասաներ:

Կոլեկտիվացումն արմատախիլ արավ կուլակային շահագործումը, վոչնչացրեց գյուղում աղքատութեան աղբյուրները: Գյուղացին առաջին անգամ մարդավայել ապրելու և աշխատելու հնարավորութեան ստացավ: Այսպիսով, փակվեց այն կանալը, վոր անցյալում անունը էր տալիս գործազրկութեանը:

ՀԱՆԳՍՏԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Բանվորական որը բանվորների ճնշող մեծամասնության համար կրճատելով հասցված ե 7 ժամի: Բանվորներն ու ծառայողներն ոգտվում են տարեկան արձակուրդով՝ աշխատավարձի պահպանմամբ, նրանց սպասարկման համար սանատորիաների, հանգստյան տների, ակումբների և այլն լայն ցանց ե ծավալված:

ԽՍՀՄ-ն յերկրագնդի ամենակարճ բանվորական որվա յերկիրն ե: Սոցիալիզմը, վոչնչացնելով դատարկապորտ-պարազիտներին և աշխատանքը ամեն մեկի պատվի գործը դարձնելով, բանվորական որը սահմանափակեց 7 ժամով: Յոթժամյա բանվորական որվան անցնելը հայտարարվեց Կենտրոնի կողմից 1927 թվի նոյեմբերին, Սոցիալիստական Մեծ հեղափոխության տասերորդ տարեդարձին: Տրոցկիստական-զինովյեվական հակահեղափոխական բռնի կատաղի վրձնոցով դիմավորեց այդ դեկրետը, տրոցկիստներն ու զինովյեվականներն ապացուցում եյին նրա անիրագործելիութունը, պայքարում եյին նրա դեմ: Մակայն, հակառակ սոցիալիզմի թշնամիների բոլոր նախագուշակութուններին, մի քանի տարվա ընթացքում 7-ժամյա բանվորական որը տարածվեց արդյունաբերության բոլոր ճյուղերի վրա:

Ըստ վիճակագրական տվյալների, մեր յերկրի ամբողջ խոշոր արդյունաբերության մեջ բանվորական որվա տեղությունը 1913 թվին կազմում եր 9,9 ժամ, 1928 թվին՝ 7,48 ժամ, իսկ 1935 թվին՝ միայն 6,59 ժամ:

Աճեց բանվորի ազատ ժամանակը: Լայն հնարավորություններ բացվեցին բանվոր դասակարգի կուլտուրական մակարդակը բարձրացնելու համար: Տնտեսության սոցիալիստական սիստեմը վոչ մի արգելք չունի բանվորական որվա հետագա կրճատման համար, սոցիալիզմի հետագա հաղթանակների և ամրապնդման, հասարակական հարստության աճման, աշխատանքի արտադրողականության բարձրացման համեմատ:

Հանգստի իրավունքը, գուցորդված կրթության իրավունքի հետ, ստեղծում ե բոլոր նախապայմանները բանվոր դասակարգի կուլտուրական մակարդակի հզոր վերելքի համար:

ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Բուրժուազիայի տապալման ժամանակից անցած քսան տարիների ընթացքում մեզ մոտ կատարվեց հսկայական, համաշխար-

հային պատմության մեջ չտեսնված, կուլտուրական վերելք: ԽՍՀՄ-ը հիմնականում վերացրել ե անգրագիտությունը, յերկիրը ծածկել ե միջնակարգ դպրոցների և բուհերի հսկայական ցանցով: Կրթության իրավունքը դարձավ ամեն մի խորհրդային քաղաքացու հիմնական իրավունքներից մեկը: Դպրոցները հսկայական ծավալ ստացան:

Սովորողների թիվը ցարական Ռուսաստանում և Խորհրդային Միության մեջ (հազարներով).

	1914/15 թ.	1928/29 թ.	1936/37 թ.
Տարրական և միջնակարգ դպրոցներ	8025	12604	28842
Մեծահասակների դպրոցներ	չկային	2226	8942
Բուհեր	112	177	542

Ցարիզմի որով սովորում եր յերեսնաների միայն մեկ չորրորդ մասը: Ներկայումս Խորհրդային Միության բոլոր յերեսնաներն ընդգրկված են դպրոցներում:

Ցարիզմի որով բարձրագույն դպրոց կարող եյին ընկնել միայն տիրող դասակարգի զավակները, վորովհետև բարձրագույն դպրոցներում սովորելը մեծ փող արժեք, իսկ բանվորներն ու գյուղացիներն այդպիսի միջոցներ չունեյին:

Այժմ դրությունն այլ ե: Բարձրագույն դպրոցներում ուսանում ե բանվորական և գյուղացիական յերիտասարդությունը: Պետությունը բոլոր միջոցներով նպաստում ե աշխատավորների ուսման գործին: Շատերը սովորում են առանց արտադրությունից կտրվելու: Պետությունն ուսանողներին հատկացնում ե թոշակ: 1936 թվին բարձրագույն դպրոցների սովորողների 87⁰/₁₀-ը թոշակ եր ստանում:

Կրթության համար պետության կատարած ծախսերը հավասար եյին (միլիոն ռուբլիներով).

1913 թ.	1925/26 թ.	1936 թ.	1937 թ. (պլան)
182	559	13461	18500

Սովորում են վոչ միայն դպրոցներում: Զանազան տեսակի հարյուր-հազարավոր խմբակներ և կուրսեր ամեն մի աշխատավորի հնարավորություն են ապրիս բարձրացնելու իր կրթությունը և իր կուլտուրան:

Կրթության բոլոր տեսակները մեզ մոտ միանգամայն անվճար են:

ՆՅՈՒԹԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅԱՆ,
ԾԵՐՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԱՇԽԱՏՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՐՑՆԵԼՈՒ
ԴԵՊՔՈՒՄ

Խորհրդային իշխանութիւնը հողում եւ մարդու մասին նաև այն ժամանակ, յերբ նա հիվանդ եւ, յերբ նա կորցրել եւ աշխատունակութիւնը, յերբ նա ծերացած եւ: Սոցիալական ապահովագրման ծախքերը ԽՍՀՄ-ում առաջին հնգամյակի չորս տարում (1929—1932 թ. թ.) կազմում էին 10083 միլիոն ռուբլի, իսկ յերկրորդ հնգամյակի չորս տարում (1933—1936 թ.թ.)՝ 26462 միլիոն ռուբլի: Իրանից 1933—1936 թ. թ. ծախսված եւ նպաստների եւ թոշակների վրա 9683,7 միլիոն ռուբլի, այս թվում 783,7 միլիոն ռուբլի նպաստ հղության եւ ծննդաբերության համար: Հանգստյան տների, սանատորիաների եւ կուրորտների վրա ծախսված եւ 1317,5 միլիոն ռուբլի, ապահովագրվածներին բժշկական ուղնութիւն ցույց տալու համար՝ 6101,2 միլիոն ռուբլի, ապահովագրվածների յերեխաներին սպասարկելու համար՝ 1845,8 միլիոն ռուբլի, բանվորական բնակարանային շինարարութեան վրա ծախսված եւ 3056,8 միլիոն ռուբլի:

«Յես ծեր եմ, բայց իմ ծերութիւնից չեմ վախենում: Յես կարգացի Սահմանադրութեան հողվածները եւ ինձ այնպես լավ զգացի: Իմ յերկրում յես տեր եմ: Ծերութիւնս ինձ չի սարսափեցնում: Մի ժամանակ ծերունիներին դարպասից դուրս էլին շարտում: Իուրս շարտել՝ նշանակում եր աշխատանքից հեռացնել. այժմ այդպիսի բառեր ել չկան: Այժմ յես ապահովված եմ: Հանգիստ ապրիր, ծերուկ: Այս մեր թանգագին ընկեր Ստալինը վերցրեց եւ ուղղակի տվեց մեր ձեռքը»,—այսպես եւ ասում «Կրասնի պրոլետարի» գործարանի վարպետ Պ. Ն. Լատիշեվը:

ՈՒՆԵՎՈՐ ՅԵՎ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻ ՈՒՂԻՆ ԲԱՅ Ե ԲՈՂՈՐ
ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

«Մեր հեղափոխութեան բնորոշ առանձնահատկութիւնն այն եւ, վոր նա տվեց ժողովրդին վոչ միայն ազատութիւն, այլև նյութական բարիքներ, այլև ունեւոր ու կուլտուրական կյանքի հնարավորութիւն» (Ստալին):

Բանվոր դասակարգի նյութական բարեկեցութեան բարձրացման մասին վկայում եւ նախ եւ առաջ աշխատավարձի աճումը: Այսպես, որինակ, բանվորների եւ ծառայողների աշխատավարձի տարեկան ֆոնդը տաս տարվա ընթացքում—1924/25 թվից մինչև

1936 թիվը—3,8 միլիարդ ռուբլուց աճել եւ ե հասել 71,6 միլիարդի, այսինքն՝ համարյա 19 անգամ: Աշխատավարձի գումարի այս հսկայական ավելացումը կատարվեց յերկու պատճառների հետևանքով՝ 1) բանվոր դասակարգի քանակի աճման եւ 2) բանվորների վաստակի բարձրացման հետևանքով: Նույն այս ժամանակաշրջանում առանձին բանվորի տարեկան միջին վաստակը 450 ռուբլուց բարձրացավ 2776 ռուբլու, այսինքն՝ աճեց 6 անգամ: Ել ավելի արագ, քան առանձին բանվորի վաստակը, աճում եւ բանվորական ընտանիքի վաստակը, քանի վոր աճել եւ ընտանիքի այն անդամների թիվը, վորոնք ինքնուրույն վաստակ ունեն: Հինգ տարվա ընթացքում—1930 թվից մինչև 1935 թիվը—բանվորական ընտանիքի յեկամուտը, հաշված մեկ աշխատողի վաստակը, աճել եւ 2,9 անգամ:

Բայց ել ավելի արագ, քան աշխատավարձի աճումը, ընթացում եւ բանվոր դասակարգի սպառուշակութեան աճումը: Սպառումս առարկաների գները սիսեմատիկաբար իջնում են: Կոլտընտեսական բերքի աւատութեան աճմամբ եւ ժամանում են գյուղատնտեսական մթերքները: Այսպես, որինակ, ԽՍՀՄ-ի տասը խոտնտեսական մթերքները: Կոլտնտեսային շուկաներում վերջին չորս տարիների ընթացքում (1933 թվի մարտից մինչև 1937 թվի մարտը) հացի գներն ընկան 9 անգամ, բանջարեղենի գները՝ 2 անգամ, մսի գները՝ ավելի քան 2 անգամ, կաթնամթերքներինը՝ 2,5 անգամ: Կառավարութիւնն այս տարի իջեցրեց լայն սպառման ապրանքների գները: Այս տարվա հսկայական բերքի կապակցութեամբ կոլտնտեսային շուկաներում գները կարուկ կերպով իջան:

Արագորեն աճում եւ պետական եւ կոոպերատիվ խանութներում, կոլտնտեսային շուկաներում վաճառվող ապրանքների մասում, Մանրածախ առևտրի շրջանառութիւնը քաղաքում 1928 սան: Մանրածախ առևտրի շրջանառութիւնը քաղաքում 1928 թիվի 7,9 միլիարդ ռուբլուց աճեց եւ 1936 թվին հասավ 74,7 միլիարդ ռուբլու, կամ աճեց 9 անգամ:

Սակայն յուրաքանչյուր բանվորի առձեռն ստացած աշխատավարձով չի սահմանափակվում բանվոր դասակարգի յեկամուտը: Առձեռն ստացած աշխատավարձի աճման հետ գուզընթաց տը: Առձեռն ստացած աշխատավարձի, բանվորների համար աճում են սոցիալական ապահովագրութեան, բանվորների կենդատարվող բնակարանային շինարարութեան, բանվորների կենդատարվող բնակարանային շինարարութեան, սանատորիաների, հանգստյան ցաղի բարելավման, կուրորտների, սանատորիաների, հանգստյան տների, պոլիկլինիկաների, կուլտուրական սպասարկման զանա-

դան տեսակները, Ֆաբրիկա-գործարանային աշակերտության աշակերտները համար կատարվող և այլ ծախսերը:

Պետութայն և արհեստակցական միությունների հաշվին կատարվող կուլտուր-կենցաղային սպասարկումը բանվորական ընտանիքի բյուջեյում խիստ աչքի ընկնող տեղ է զբաղում: Այսպես, որինակ, 1930 թվին դա կազմում էր առձեռն ստացած աշխատավարձի 31⁰/₀-ը, իսկ 1935 թվին՝ 34,5⁰/₀-ը:

Պետութայն և արհեստակցական միությունների կողմից բանվոր դասակարգի կուլտուր-կենցաղային սպասարկման վրա ծախսած ընդհանուր գումարը 1927/28 թվի 1,6 միլիարդ ուրբլուց աճեց և 1935 թվին հասավ 12,2 միլիարդ ուրբլու: Միմիայն սոցիալական ապահովագրութայն բյուջեն (ըստ ծախսերի) նույն այդ ժամանակամիջոցում աճեց և մեկ միլիարդ ուրբլուց բարձրացավ 7,2 միլիարդ ուրբլու:

Կրեկտիվացումը ճանապարհ բաց արավ գյուղացիութայն մասսայի առաջ դեպի ունևոր և կուլտուրական կյանքը: Հայտնի չէ, վոր ցարական Ռուսաստանի մի շարք շրջաններում աշխատավոր գյուղացիութայն մի յերրորդից մինչև կեսը կով չուներ: Անձնական ոգտագործման համար կով նրանք ստացան միայն կուլտուրութայն մեջ, շնորհիվ կուլտուրական կարգերի: Կովաղը կուլտուրական լիկվիդացիայի խնդիրը ԽՍՀՄ-ի բոլոր կուլտուրութայններում մոտենում է իր լիակատար լուծման: Կուլտուրութայն դեկավաթությամբ, մարմնացնելով կյանքում ժողովուրդները մեծ առաջնորդ ընկեր Ստալինի ցուցումները, կուլտուրային գյուղը վստահ և արագ առաջ է ընթանում դեպի ունևոր կյանք տանող ուղիով:

Աձում է կուլտուրային առատությունը: Մեղանում արդեն աճել են հարյուրավոր միլիոնատեր կուլտուրութայններ, վորտեղ ամեն մի կուլտուրականի տունը լիքն է ամեն բարեքով:

Ահա, որինակ, Կուլբիշեվի մարզի Ուլյանովսկի շրջանի «Ռոզինա Իլյիչա» կուլտուրութայնը: Սա շարքային կուլտուրութայն է, վորի նմանները շատ են:

Անցյալում հետամնաց այդ գյուղը կուլտուրական կենտրոն է դարձել: Գյուղն ելեկտրիֆիկացիայի չէ յենթարկված: Այս տարի բոլոր տներն ելեկտրականություն է անցկացվելու: Այդ բանին հատկացված է 14 հազար ուրբլի: Կուլտուրականների տները մեծամասնությունը ուղիովիկացված է: Կուլտուրութայնում կան շատ տեսակական շինություններ:

Կուլտուրութայնը կուլտուրական ձևով է վարում իր մեծ

համակցված տնտեսությունը: Կուլտուրութայնն ունի իր գյուղատնտեսը, ագրոտեխնիկը, անասնաբույժ-տեխնիկը և անասնաբույժակը:

Աճել է անասունների թիվը: Այս տարի ձեռք են բերված 22 ագնավացեղ հորթեր: Ֆերմայում յեղած 67 կովից 57-ը գրանցված են ցեղական անասունների շրջանային մատյանի մեջ:

Կուլտուրութայն յեկամուտներն ահա թե ինչպես են աճել վերջին տարիները ընթացքում. 1931 թվին յեկամուտը կազմում էր 160 հազար ուրբլի, 1932 թվին՝ 269 հազար, 1933 թվին՝ 320 հազար ուրբլի, 1934 թվին՝ 570 հազար ուրբլի, 1935 թվին՝ 980 հազար ուրբլի: Այս տարի «Ռոզինա Իլյիչա» կուլտուրութայնը գարձավ միլիոնատեր:

Աշխուրի արժեքը բարձրացավ: Շարքային կուլտուրական Սեմյոն Յակովլևիչ Կոզլովն իր հինգ հոգուց բաղկացած ընտանիքի հետ միասին առ 1-ն ոգոստոսի վաստակեց 640 աշխուր: Այդ աշխուրերի համար նա ստանում է 4480 կիլոգրամ հացահատիկ, 3200 կիլոգրամ կարտոֆիլ, 1920 կիլոգրամ գաղար, 1280 կիլոգրամ կաղամբ, նույնչափ ճակնդեղ և 768 ու գրամ: Մինչև գրամ կաղամբ, նույնչափ ճակնդեղ և 768 ու գրամ: Մինչև տարվա վերջը Կոզլովը կունենա հազարից ավելի աշխուր:

Ունևորութայն աճմանը զուգընթաց՝ կուլտուրականներն ավելի ու ավելի մեծ պահանջներ են ներկայացնում այնպիսի ապրանքների, վորպիսիք առաջ գյուղում չէին ել տեսած: Կուլտուրականները գնում են հեծանիվներ, պատեֆոններ, ուղիտնտեսականները գնում են հեծանիվներ, պատեֆոններ, ուղիտնտեսականներ, սպորտային ինվենտար, պարֆյուներիայի և հիգիենայի առարկաներ, մետաքսե գործվածքներ, լավ կահույք, հրուշակեղեն, կոնսերվներ, յերշիկ և այլն:

Մանրածախ առևտրի շրջանառությունը գյուղում 1928 թվի 3,9 միլիարդ ուրբլուց աճել և 1936 թվին բարձրացել է 32,2 միլիարդ ուրբլու:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՒՆՏՈՒՐԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ

Այդպիսի ընդհանուր կուլտուրական վերելքի պայմաններից մեկը հանդիսացավ ճնշված ազգերի ազատագրությունը:

Մանր սոցիալութայններից շատերը բոլորովին այբուբեն չունեին, չունեին իրենց գիրը: Գա նոր ստեղծվեց խորհրդային իշխանութայն որով: Սորհրդային Միությունում ել յերեխաները տարրական և միջնակարգ դպրոցներում սովորում են իրենց մայրենի լեզվով:

Վիինը ստանում է հավասար աշխատավարձ: Հարյուր-հազարավոր
կանայք աշխատում են ղեկավար աշխատանքում վորպես կոլ-
տնտեսութեան նախագահներ, գյուղխորհրդի նախագահներ, ինժե-
ներներ, ճարտարապետներ, գիտական աշխատողներ, ղերեկտոր-
ներ և այլն:

Դեպի ակտիվ քաղաքական կյանքն են բարձրանում դարա-
վոր քնից արթնացած խորհրդային կանանց նորանոր շերտերը:

ՊԱՅՔԱՐ ՔԱՂԱՔԻ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԻ ՀԱԿԱՂՐՈՒԹՅԱՆ
ՎՈՉՆՁԱՅՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կապիտալիզմի որով քաղաքը գտնվում է արտոնյալ դրու-
թյան մեջ, իսկ գյուղը մնում է տգետ, անողնական, ծեծկված:
Շնորհիվ հողի մասնավոր սեփականության, գյուղից դուրս են
քաշվում հսկայական միջոցներ, գյուղը տնտեսապես ստրկանում
է: Գյուղացիական մասսան կապիտալիզմի որով մեկուսացած է
մնում կուլտուրական բոլոր նվաճումներից, հաճախ նույնիսկ չի
իմանում յերկաթուղիների, ելեկտրականության, կինոյի, ու-
ղիոյի գոյությունը մասին, իսկ յերբեմն նույնիսկ չգիտե, թե ինչ
բան է ոճառը:

Սակայն կապիտալիզմի որով քաղաքի և գյուղի միջև գո-
յություն ունեցող խզման հետևանքների ծանրությունն ընկ-
նում է վոչ միայն գյուղացիության վրա գյուղերում, այլև
քաղաքների բանվոր և աշխատավոր մասսաների վրա: Չե՞ վոր
կապիտալիզմի որով քաղաքային կուլտուրայի բարիքներից փաս-
տորեն ոգտվում են միայն կապիտալիստները, հարուստները,
իսկ բանվոր ու աշխատավոր մասսաները, վորոնք ապրում են
աղքատության մեջ, պատապարվում են նեղլիկ մռայլ լույս ու
մաքուր ոգ չունեցող վորջերում, փաստորեն զրկված են քաղաքի
կուլտուրայի բարիքներից:

Բանվոր դասակարգի ղիկատուրան արմատապես փոխում
է քաղաքի և գյուղի փոխհարաբերությունները: Յեթե կապիտա-
լիստական քաղաքը գյուղ է տանում շահագործում, աղքատու-
թյուն, սիֆիլիս, ողի, ապա մեր սոցիալիստական քաղաքը գյուղ
է տանում կուլտուրա, գյուղ է տանում իր ունեցած ինդուստրաց-
ման հարստությունները: Մեր խորհրդային գյուղում, կալվա-
ծատիրական և կուլակային ճնշման վոչնչացումը բանվոր դասա-
կարգի ոգնությունը և նրա ղեկավարության ներքո, հողի մաս-
նավոր սեփականության վոչնչացումը մեծ քայլ հանդիսացավ

գյուղի տնտեսական և կուլտուրական վերելքի ճանապարհին,
քաղաքի ու գյուղի միջև յեղած հակադրությունը վերացնելու
ճանապարհին: Այդ նույն բանը պետք է ասել նաև աղգային
ծայրամասերի վերաբերյալ ուսական ցարիզմի վարած գաղու-
թային քաղաքականության վերացման մասին: Խորհրդային իշ-
խանությունը վոչ միայն ազատեց աղգային ծայրամասերը ուս
կալվածատերերի և կապիտալիստների գաղութային ճնշումից,
այլև ամեն կերպ բարձրացնում ենրանց, կուլտուրական և տըն-
տեսական տեսակետից նրանց մոտեցնելով խորհրդային քաղաքի
մակարդակին:

Կոլտնտեսային կարգերի հաղթանակը գյուղում և խորհուրն-
տեսությունների շինարարության լայն զարգացումը, գյուղա-
տնտեսության վերածումը խորհրդային արդյունաբերության
նույնատիպ սոցիալիստական խոշոր տնտեսության, վճռական
քայլ է հանդիսանում Խորհրդային Միության մեջ վոչնչացնելու
գյուղի և քաղաքի միջև յեղած հակադրությունը: Մեր սոցիալիս-
տական հայրենիքը այժմ աշխարհի ամենախոշոր գյուղատնտե-
սության յերկիրն է: Խորհրդային Միությունում մի կոլտնտե-
սությունը միջին հաշվով ցանքի տարածությունն ընկնում է 473
հեկտար, մինչդեռ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում—խոշոր
Ֆերմերական գյուղատնտեսական արտադրության այդ յերկրում
մեկ հողատիրոջն ընկնում է միայն 20 հեկտար:

Քաղաքի և գյուղի միջև յեղած հակադրության վոչնչացու-
մը մեր յերկրում առաջին հերթին ընթանում է գյուղում առա-
ջավոր տեխնիկա արմատացնելու գծով: ԽՍՀՄ-ի գյուղատնտե-
սության մեջ 1937 թվին մեխանիկական շարժիչները կենդանի ու-
ժի հետ համեմատած կազմում էյին ըստ կարողության 62,6%,
մինչդեռ ցարական Ռուսաստանում 1916 թվին նրանք կազմում
էյին 0,8%: 1936 թվին կոմբայններով հավաքել են հացահատի-
կային ցանքսերի ամբողջ տարածության 24%-ի բերքը կոլտնտե-
սություններում և 99%-ինը՝ խորհատնտեսություններում: Խորհըր-
դային քաղաքի ոգնությունը ինդուստրացման է յենթարկվում
խորհրդային գյուղը: Գյուղատնտեսական աշխատանքը մեր յերկ-
րում դառնում է ինդուստրիալ աշխատանքի այլատեսակությունը:
Առաջին հնգամյակի ընթացքում խորհրդային գյուղում տրակտ-
որիստների, կոմբայնավարների, մեխանիկների դասընթացներն
անցան 1564 հազար կոլտնտեսականներ և խորհատնտեսություննե-
րի բանվորներ: 1934 թվից մինչև 1937 թվի ոգոստոսը նույն-
պիսի կուրսերում պատրաստվել են 1419 հազար մարդ:

Մեր խորհրդային գյուղը հզոր հոսանքով թափանցում է սոցիալիստական քաղաքի կուլտուրան: Ելեկտրական լույս, ուղիտ, էլեկտրոն, գրքեր, լրագրեր, թատրոն—այս ամենն այժմ մատչելի յեմեր գյուղին: Գյուղի յերիտասարդությունը սովորում է դպրոցներում, տեխնիկումներում, բուհերում, դասընթացներում:

Քաղաքի և գյուղի միջև յեղած հակադրության վոչնչացման համար մղվող պայքարում մեր յերկիրը հսկայական հաջողություններ ձեռք բերեց այն պատճառով, վոր մեր սոցիալիստական պրոլետարական քաղաքն իր հետեից դեպի սոցիալիզմ, դեպի ինդուստրացում, դեպի կուլտուրա յեր տանում գյուղը: Պրոլետարական քաղաքի դեկավար, առաջատար դերը պահպանվում է նաև հետագայում:

ՆՈՐ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՑԻԱ

Յարական Ռուսաստանում այսպես կոչված մտավոր աշխատանքը խստորեն անջատված էր ֆիզիկական աշխատանքից և մեկը հակադրված էր մյուսին: Այսպիսին է դրությունը բոլոր կապիտալիստական յերկրներում: Մտավոր աշխատանքի մարդիկ «ինտելիգենցիան» բնակչության հատուկ խավ են կազմում: Իրենց գոյության խնդրում նրանք կախում ունեն տիրող դասակարգից և պաշտպանում են նրա շահերը:

Կրթությունը, գիտությունը, գեղարվեստը ԽՍՀՄ-ում դադարեցին շահագործողների արտոնությունը լինելուց. մեր յերկրում ամեն մի աշխատավոր կարող է սովորել և աշխատել աշխատանքի այն ձևերում, վորն ավելի մոտ է նրա սրտին: Խորհրդային Միության մեջ աճեց բանվորների և գյուղացիների միջից դուրս յեկած նոր ինտելիգենցիան, վորը կրթություն է ստացել խորհրդային իշխանության որով:

Խորհրդային պետությունը խնդիր է դնում հասնելու այն բանին, վոր բոլոր բանվորներին ժամանակի ընթացքում հասցնի ինժեներ-տեխնիկական աշխատողների մակարդակին: Այդ ուղղությամբ առաջին հաջողությունները մենք ունենք ստախանովյան շարժման մեջ: Ընկեր Ստալինը մատնանշեց, վոր մտավոր և ֆիզիկական աշխատանքի միջև յեղած հակադրության վերջնական վերացումը պետք է տեղի ունենա՝

«բանվոր դասակարգի կուլտուր-տեխնիկական մակարդակը ինժեներ-տեխնիկական աշխատողների մակարդակին հասցնելու բազայի վրա... Այս կապակցությամբ ստախանո-

վյան շարժումը նշանակալից է այն տեսակետից, վոր նա իր մեջ պարունակում է առաջին սկզբնավորությունը, ձիշտ է, դեռ թույլ, բայց այնուամենայնիվ մեր յերկրի բանվոր դասակարգի հենց այդպիսի կուլտուր-տեխնիկական վերելքի սկզբնավորությունը»:

1936 թվին ձեռնարկություններում տեխնիկական ուսուցման մեջ 8 միլիոն մարդ է ներգրավված: Նրանք բարձրացնում են իրենց վորակավորումը և դնում են այն ուղղությամբ, վոր ցույց է տվել ընկեր Ստալինը: Տեխնիկական ուսուցման մեծ դերը յերևում է այն բանից, վոր շատ ստախանովականներ, սրանց թվում և ինքը Ստախանովը, բանվորներից են առաջ յեկել, վորոնք տեխնիկա յեն սովորել և տվել են տեխմինիմումը: 1941 թվին մեր հայրենիքը կունենա մոտ 7 միլիոն մարդ ինժեներ-տեխնիկական կրթությամբ: Տարրական և միջնակարգ դպրոցներում այժմ սովորում են մոտ 28 միլիոն յերեխաներ և պատանիներ, վորոնց առաջ լայն ձանապարհ է բացված դեպի ուսուսնական բարձրագույն հաստատությունները և տեխնիկումները:

ԽՍՀՄ-Ի ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԸ ՅԵՎ ԳՅՈՒՂԱՑԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Խորհրդային հասարակությունը բաղկացած է բանվորներից, գյուղացիներից և ինտելիգենցիայից: Բայց ինտելիգենցիան առանձին դասակարգ չէ: Նա կազմվում է բանվորներից և գյուղացիներից: Այսպիսով մեր հասարակությունը բաղկացած է յերկու դասակարգից՝ բանվոր դասակարգից և գյուղացիներից: Սակայն սրանք այն բանվորներն ու գյուղացիները չեն, ինչ վոր բուրժուական յերկրներում են: Այնտեղ բանվորին շահագործում է բուրժուազիան, գյուղացիներին—նույն բուրժուազիան՝ կալվածատիրոջ հետ միասին: Մեզանում բանվոր դասակարգն ու գյուղացիությունն ազատ են շահագործումից: Բանվոր դասակարգը ճնշված դասակարգից դարձավ յերկրի տերը: Նա ղեկավարում է սոցիալիզմի ամբողջ կառուցումը: Բանվոր դասակարգն ու գյուղացիությունը բարեկամ դասակարգեր են: Արմատական տարբերությունները նրանց միջև վերացել է այն բանից հետո, յերբ գյուղացիները մանր արտադրությունից անցան կոլտնտեսություններին: Կոլտնտեսականը, ինչպես և բանվորը, աշխատում է արտադրության սոցիալիստական միջոցներով: Նա արդեն աշխատում է վոչ թե մենակ, այլ մեծ կոլեկտիվում, վոչ թե նահապետական գործիքներով, այլ բարդ մեքենաներով: Իր յեկամուտը նա ստանում

ե գործադրած աշխատանքի համապատասխան: Նրա ամբողջ կյանքը, նրա կուլտուրան, նրա մտածելակերպն ավելի ու ավելի յե մոտենում բանվորականին: Ինչպես և բանվորը, նա Կարմիր Բանակի շարքերում պաշտպանում է իր սոցիալիստական հայրենիքը: Սահմանադրութունը նրան տալիս է նույն իրավունքները, ինչ և բանվորին:

Բանվորներին և գյուղացիներին միջև տարբերութուններ դեռ կան: Դրանք բղխում են սոցիալիստական սեփականութեան յերկու ձևերի տարբերութունից: Կոլտնտեսութունը սոցիալիստական ձևանարկութուն է: Բայց և այնպես, նա տարբերվում է պետական ֆաբրիկայից, գործարանից կամ խորհրտնտեսութունից: Կոլտնտեսութունը վոչ թե ամբողջ պետութեան սեփականութունն է, այլ աշխատավորների վորոշ կոլեկտիվի սեփականութունը: Կոլտնտեսականն իր յեկամուտն ստանում է աշխորերով: Նա ունի անձնական ոժանդակ տնտեսութուն: Սակայն այդ տարբերութունները հիմնական չեն: Յեվ ժամանակի ընթացքում դրանք կհարթվեն:

Մեր խորհրդային գյուղացիութունը հաստատուն կերպով մտել է սոցիալիզմի կարմիր դրոշի տակ: Այդ հրաշալի կերպով արտահայտել է Մոսկվայի մարզի «Պրոբուժդենի» կոլտնտեսութեան կոլտնտեսական Սերգեյ Նիկուլինը.

«Քաղաքացիներ, յես, իհարկե, ինչպես տեսնում եք, ծեր եմ, մորուքս ել սպիտակ է: (Միծաղ, տեղից բացակցելով) «Ե, դու ինչ ծերուկ ես, Պետրովիչ, հարյուր տարի կապրես»): Չեմ վիճում, բայց մինչև հարյուր տարուն ավելի քիչ է մնացել, քան ինչքան անցել է ծննդյան որից: Այսպես ուրեմն, քաղաքացիներ, յես ուզում եմ պատմել, թե ինչպես մեր բրիգադում բարձրաձայն կարողացին Սահմանադրութունը: Սկզբում յես ցրված էյի լում, հետո տեսա—լուրջ բան է, և շատ վոգևորվեցի, այնպես վոր նույնիսկ աշխատանքս մոռացա: (Միծաղ):

Նախորդ գեկուցողը խոսեց մի քանի խնդիրների մասին, վորոնք այժմ իրականացվում են: Յես բացառկարա կասեմ, վոր այդ յերազանք էյի համարում, վոր այդ իրականանալ չի կարող: Չեմ թագցնի, յես տատանվում էյի: Ըստ յերևութին, յես հենց այն միջակն եմ, վորի համար տեր աստվածը սահմանել է տատանվել: (Միծաղ): Բայց հիմա, հանաք բան չե, դադարեցի տատանվելուց, վորովհետև վերջիվերջո համոզվեցի, վոր գործը գլուխ է գալիս: Յես, վորպես անտեսարար մարդ, չեյի սիրում «յերագող» մարդ-

կանց և այդ ամենը ստախոսութուն էյի համարում: Այժմ տեսնում եմ, վոր բոլշևիկների խոսքերն ու յերագանքները ուրիշ բան են: Նրանք գործից կտրված չեն:

Աշխատավոր մարդն ստացավ գլխավոր ուժը, միթե սա յերազ չե: Բորորը համատեղ աշխատում են կոլտնտեսութեան մեջ, և լավ ու համերաշխ են աշխատում,—անա ձեզ յերկրորդ յերազը: Կյանքը առանց հարուստների յե ընթանում—յերրորդ յերազ: Դեհ, արի ու հիմա տատանվիր: Վոչ, տատանվելն այլևս միտք չունի, թե չե բարի մարդիկ կծաղրեն, հիմարի տեղ կդնեն և իրավացի կլինեն»:

Բոլշևիկյան կուսակցութեան դրոշի տակ, Մարքսի—Ենգլեսի—Լենինի—Ստալինի դրոշի տակ տարված են հսկայական հաղթանակներ:

Մեր մեծ հաղթանակները արդյունք են այն բանի, վոր Խորհրդային Միութեան աշխատավորութեան գլուխ է կանգնած բոլշևիկյան հզոր կուսակցութունը և նրա իմաստուն առաջնորդը՝ ընկեր Ստալինը:

Ընկեր Ստալինը կարողացավ խանդավառութեան կրակով բոցավառել մեր կուսակցութունը, բանվոր դասակարգը, աշխատավոր գյուղացիութունը և աշխատանքի այդ ամբողջ մեծ բանակը շարժել դեպի սոցիալիստական հասարակութեան հաղթական կառուցումը:

Ընկեր Ստալինը, Լենինի նման, կարողացավ պաշտպանել և պահպանել Մարքսի և Ենգլեսի ուսմունքի անաղարտութունը: Նա Լենինի հետ միասին զինեց մեր ժողովուրդը մեկ յերկրում սոցիալիզմի հաղթութեան հնարավորութեան մեծ ուսմունքով, պաշտպանեց և պահպանեց, զարգացրեց և կենսագործեց այդ ուսմունքը՝ անողոք պայքար մղելով սոցիալիզմի վոխերիմ թշնամիները՝ տրոցկիստների, զինովյեվականների և կապիտալիզմի աջ ուստավորատորների դեմ:

Ընկեր Ստալինի ղեկավարութեամբ, շնորհիվ նրա յերկաթե ամրութեան և անողոքութեան ղեպի ժողովրդի բոլոր թշնամիները, մեր կուսակցութունը և նրա լենինյան-ստալինյան Կենտրոնական Կոմիտեն կարողացան մերկացնել և ջախջախել այդ յերիցս արգահատելի ֆաշիստական վարձկաններին:

Ընկեր Ստալինի ղեկավարութեամբ ստեղծված մեր ամբողջ հասարակակարգը և սոցիալիզմի Ստալինյան Սահմանադրութեան ամեն մի հոգվածը տոգորված են հոգացողութեամբ ղեպի սոցիա-

լիզմի յերկրի աշխատավորը, հոգացողութեամբ մարդկանց մասին, կազմերի մասին:

Յեզ իզուր չե, վոր մեր ամբողջ ժողովուրդը, բոլոր բան-վորները, կոտնտեսականները, կանայք, մեր յերիտասարդութունը և յերեխաները յերջանիկ ու բերկրալից կյանքի համար սիրո և յերախտագիտութեան իրենց առաջին խոսքերը միշտ ուղղում են մեր կուսակցութեանը, նրա իմաստուն առաջնորդ ընկեր Ստալինին:

* * *

Մեր յերկիրը շրջապատված է կապիտալիստական պետութուններով: Մարդկութեան վոխերիմ թշնամի-Ֆաշիստները պատ-բաստվում են հարձակվելու սոցիալիզմի յերկրի վրա: Նրանք մեր յերկրի սահմաններն են ուղարկում լրտեսներ, դիվերսանտներ և քնասարարներ: Նրանց համար արոցկիստական-բուխարինյան սրիկաները գյուտ են հանդիսանում: Սոցիալիզմի հանդեպ վայրենի վոխակալութուն տածելով՝ նրանք կատարում են Ֆաշիստական հետախույզների ամենակեղտոտ հանձնարարութունները:

ԽՍՀՄ-ի աշխատավոր մասսաները թշնամիների բոլոր բան-սարկություններին պատասխանում են խորհրդային կարգերի ամբապնդմամբ, հեղափոխական զգոնութեան բարձրացմամբ, սոցիալիզմի բոլոր թշնամիների անողոք վոչնչացմամբ: Չկա այնպիսի ուժ, վորը կարողանա կասեցնել ԽՍՀՄ-ի աշխատավորների միլիոնավոր մասսաների հաղթական ընթացքը դեպի առաջ, դեպի կոմունիզմ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԿԱՊԻՏԱ-
ԼԻՍԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐՄԱՏԱԿԱՆ
ՏԱՐԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԲՈՒԹՈՒԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՑ

Կապիտալիստական պետութունների տնտեսական հիմք է ծառայում արտադրութեան գործիքների և միջոցների՝ ֆաբրիկաների, գործարանների, հանքերի, հողերի, անտառների և այլն մասնավոր սեփականությունը: Այս է բոլոր կապիտալիստական պետութունների ամենագլխավոր, արմատական տարբերութունը խորհրդային սոցիալիստական պետութունից, մեր պետութեան տնտեսական հիմքն է հանդիսանում արտադրութեան միջոցների և գործիքների հանրային սեփականությունը:

Կապիտալիստական պետութուններում արտադրութեան կարևորագույն միջոցները կենտրոնացած են խոշոր սեփականատերերի՝ կապիտալիստների, կալվածատերերի, կուլակների ձեռքին: Սրանք շահագործող դասակարգեր են: Տնտեսական ուժը՝ ֆաբրիկաները, գործարանները, մեքենաները, հողը, փողը նրանց ձեռքում է գտնվում: Նրանք ոգավում են այդ բանից՝ պրոլետարական և չքավոր մասսաներին շահագործելու և ճնշելու համար:

Կապիտալիստական յերկրների աշխատավոր դասակարգերը՝ արտադրութեան բոլոր միջոցներից զուրկ վարձու բանվորները, չքավոր մանր գյուղացիները, արհեստավորները, տնայնագործները տնքում են ծանր շահագործման լծի տակ, նրանք ճնշված են, խավար, մոռացված:

Կապիտալիստական յերկրներում պետական իշխանութունը գտնվում է հարուստ, շահագործող դասակարգերի՝ կա-

պիտալիտները և կալվածատերերի ձեռքում: Սրանք կառավարող դասակարգերն են: Սրանց ձեռքին և գանձում վոչ միայն տնտեսական ուժը, այլև ամբողջ պետական ապարատը իր չինովնիկներով, վոստիկանությամբ, բանակով, դատարանով, բանտերով, հոգևորականությամբ: Նրանք ոգտագործում են այդ ապարատը, վորպեսզի ավելի ուժեղ կերպով շահագործեն և ճնշեն աշխատավոր դասակարգերին:

Կապիտալիստական յերկրներում պետութունը բուրժուազիայի դասակարգային տիրապետության գործիքն է, բանվորական և գյուղացիական մասսաների ճնշման և շահագործման գործիքը: Այս է բոլոր կապիտալիստական պետութունների մյուս արմատական տարբերութունը խորհրդային սոցիալիստական պետութունից, մեր պետութունը բանվոր դասակարգի ձեռքում ծառայում է վորպես բուրժուազիային ճնշելու գործիք, աշխատավոր մասսաները ամեն տեսակի շահագործումից և ճնշումից ազատելու գործիք:

Բուրժուական պետութունը բուրժուազիայի դասակարգային տիրապետության գործիքն է հանդիսանում և այն ժամանակ, յերբ նրա հիմնական որենքի մեջ հոչակվում է բոլորի հավասարութունն որենքի առաջ, դեմոկրատական իրավունքներ և ազատութուններ են հոչակվում: Կապիտալիստական պետության պետական իրավակարգը վորքան էլ դեմոկրատական լինի, նա անձեռնմխելի յե պահում կապիտալիստների մասնավոր սեփականութունը ֆաբրիկաների և գործարանների նկատմամբ և դասակարգային շահագործման ամբողջ իրավակարգը, աղքատության և աշխատավոր մասսաների ճնշման իրավակարգը: Կապիտալիստի և բանվորի, շահագործողի և շահագործվողի, կուշտի և քաղցածի, հարուստի և աղքատի միջև իսկական հավասարութուն չի կարող լինել:

Կապիտալիստների ձեռքում են մնում տարաբանները, թերթերը, ժողովասրահները, ընտրական կամպանիաներ մղելու գումարները: Կապիտալիզմի որով այս բոլորից ղուրկ են աշխատավորները:

Ահա թե ինչու կենինն ասում եր.

«Բանի դեռ իրերի գրութունը այսպես է, (հավասարութունը), այսինքն՝ «մաքուր դեմոկրատիան» խաբեբայութունն է: Իսկական հավասարութունն նվաճելու համար, աշխատավորների համար գործնականում դեմոկրատիան»

իրագործելու համար հարկավոր է նախ խել շահագործողներից բոլոր հասարակական և շքեղ մասնավոր շենքերը, հարկավոր է նախ աշխատավորներին տալ ազատ ժամանակ, հարկավոր է, վոր նրանց ժողովների ազատութունը պահպանեն զինված բանվորները և վոչ թե ազնվականները կամ կապիտալիստ-սպաները՝ խղճուկ զինվորներով:

Միայն այսպիսի փոփոխութունից հետո կարելի յե խոսել ժողովների ազատության և հավասարության մասին՝ առանց բանվորներին, աշխատավորներին, չքավորներին ծաղրելու: Իսկ այսպիսի փոփոխութուն վոչ վորք չի կարող կատարել, բացի աշխատավորների ավանգարդից՝ շահագործողներին և բուրժուազիային տապալող պրոլետարիատից»¹:

Բուրժուական դեմոկրատիան միշտ ձևական բնույթ ունի: Որենքում հոչակված բուրժուական դեմոկրատիան ամենևին չի հանդիսանում բանվորների, գյուղացիների և չքավորների համար փաստացի, իսկական դեմոկրատիա: Նա դեմոկրատիա յե հանդիսանում ազգաբնակչության չնչին փոքրամասնության՝ կապիտալիստների ու կալվածատերերի համար, հարուստների համար:

Միայն բանվոր դասակարգի դիկտատուրան, Խորհրդային պետութունը աշխատավորների համար իսկական, փաստական դեմոկրատիայի իրավակարգ է հանդիսանում: Միայն սոցիալիզմի յերկրում՝ ԽՍՀՄ-ում գոյութուն ունի աշխարհիս ամենահետևողական, սոցիալիստական դեմոկրատիզմը, վորը ստեղծում է բոլոր նախապայմաններն աշխատավոր մասսաների համար՝ ակտիվ և գիտակից կերպով մասնակցելու պետության կառավարման գործին:

Կապիտալիստական յերկրներում պետական կառուցվածքը, ինչպես հիմա կտեսնենք, տարբեր է լինում: Բայց բոլոր տարբերութուններով հանդերձ՝ նա ամենուրեք այնպես է հարմարեցրած, վորպեսզի կարողանա ապահովել իրոչոր սեփականատերերի տիրապետութունը, վորպեսզի կարողանա նրանց համար պաշտպանել աշխատավոր մասսաներին շահագործելու և ճնշելու «իրավունքը»:

1 Լեճիճ, հ. XXIV, էջ 9:

Հիշենք, ինչպիսին եր անցյալում մեր յերկրի պետական կառուցվածքը:

Յարական Ռուսաստանն ինքնապետ միապետությունն էր: Ամբողջ իշխանությունը ձեռնարկում էր պատկանում էր ցարին, «ինքնակալին»: Միևիստրները նշանակվում էին ցարի կողմից: Յարին առնթեր կար նաև Պետական խորհուրդ՝ նույնպես ցարի կողմից նշանակված բարձրաստիճան չինովնիկներին բաղկացած խորհրդակցական մարմին: Իրականում իշխանությունը գտնվում էր անվանի աստիճանավոր-կալվածատերերի ձեռքում, վորի տրամադրություն տակ գտնվում էին վարչական մարմինները, վոստիկանությունը, ժանդարմերին, զորքը, հողերականությունը, դատարանը, բանտերը:

Յարը խոշորագույն կալվածատեր էր: Յարական ինքնակալությունը, դա ազնվական հողատերական դասակարգի—կալվածատերերի զեկտատուրան էր, նրանց անսահմանափակ տիրապետությունը: Յարական իշխանությունը նույնպես պաշտպանում էր կապիտալիստներին, ընդհանրապես բոլոր խոշոր սեփականատերերի շահերը:

Առաջին առևտրական բուրժուազեմոկրատական հեղափոխությունը (1905 թ.) ստիպեց ցարական ինքնակալությունը Ռուսաստանի պետական կառուցվածքի մեջ մտցնել միջանկ վոչեյական փոփոխություններ: Հիմնվեց Պետական դումա՝ պառլամենտի խղճուկ նմանությունը: Պետական դումայի ընտրությունները կազմակերպված էին հետևյալ կերպ: Սկզբում ընտրվում էին պատվիրակները: Բոլոր պատվիրակների կեսից ավելին ընտրվում էր խոշոր հողատերերի կողմից: Բաղաձի ընտրողներն ընտրում էին պատվիրակների մոտ մի քառորդը, ընդվորում այդ ընտրողների հարուստ մասն ընտրում էր քաղաքի պատվիրակների կեսից ավելին: Ընդհանուր առմամբ խոշոր հողատերերը 230 ընտրողներից տալիս էին մի պատվիրակ, գյուղացիները 60 հազար ընտրողներից մի պատվիրակ, բանվորները՝ 125 հազար ընտրողներից մի պատվիրակ: Այսպիսի սխեմայի առկայությունը նահանգների կեսի պատվիրակների մեծամասնությունը կազմում էին կալվածատերերը, մյուս կեսի պատվիրակների մեծամասնությունը կազմում էին կալվածատերերը՝

կապիտալիստներին հետ միասին: Բանվորները և գյուղացիները Պետական դումա կարող էին անցկացնել միայն աննշան թվով ներկայացուցիչներ: Կանայք զրկված էին ընտրական իրավունքներից: Վոչ-ուուս ճնշված ժողովուրդները՝ ուղբեկները, թուրքմենները, զազախները, տաջիկները, զըրգները, թաթարները և ուրիշները, վորոնք կազմում էին մոտ ասի միլիոն հոգի, նմանապես զրկված էին ընտրական իրավունքներից: Մյուս վոչ-ուուս ժողովուրդներին ընտրական իրավունքները խիստ կրճատված էին: Որինակ՝ ամբողջ Կովկասից ընտրվում էր միայն տասը պատգամավոր: Ռուսերեն չիմացող անձերին ընտրել չէին կարող:

Յարական Դուման, ինչպես Լենինն էր ասում, «ժողովրդական ներկայացուցչության կոպիտ կեղծումն էր»: Բայց նույնիսկ այդ Դումայի իրավունքները ծայր աստիճան կրճատված էին, և նա լիակատար կախումն ուներ Պետական խորհրդից:

Պետական խորհուրդը վերածված էր վերին պալատի, վորը վեր էր կանգնած ստորին պալատից — Պետական դումայից: Պետական խորհրդի անդամներին կեսն առաջվա նման նշանակվում էր, ցարի կողմից: Մյուս կեսն ընտրում էին կալվածատերերը և ազնվականների ընկերությունները, խոշոր կապիտալիստների կազմակերպությունները, ուղղափառ հողերականությունը: Բանվորներին և գյուղացիներին վոչ մի ներկայացուցչություն չէր թույլատրվում Պետական խորհրդում:

ՄԵՐ ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՅԵՎ ԲՈՒՐՃՈՒՄԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ
ՍԻՍՏԵՄՆԵՐԸ

Արդի բոլոր կապիտալիստական յերկրներում կան պետական իշխանություն այս կամ այն ընտրական մարմինները: Ծանոթանանք բուրժուական ընտրական սխեմաներին հետ:

Կապիտալիստական յերկրների մեծ մասում սահմանադրությունները պարունակում են հուղվածներ ընդհանուր ընտրական իրավունքի մասին: Սակայն, բոլոր սահմանադրություններում սահմանվում են ընտրական իրավունքների այս կամ այն սահմանափակումները կամ այդ իրավունքները բոլորովին վերացվում են քաղաքացիների մի ամբողջ շարք խավերի նկատմամբ:

Կանայք, վոր կազմում են ընակչություն կեսը, շատ յերկրներում զրկված են ընտրական իրավունքներից: Այդ յերկր-

ների թվին են պատկանում՝ Իտալիան, Ճապոնիան, Հարավ-Սլավիան, Բուլգարիան (միապետութուններ), Ֆրանսիան, Շվեյցարիան, Արգենտինան (հանրապետութուններ)։ Գերմանիայում կանանց ընտրական իրավունքները թեպետև չեն վերացված, բայց ֆաշիստները փաստորեն կանանց հեռացրել են քաղաքական կյանքին մասնակցելուց։

Մյուս յերկրներում ընտրական իրավունք ունեցող կանանց շրջանը սահմանափակ է։ Որինակ, Հունգարիայում այդ իրավունքներն ստանալու համար կանայք պետք է բավարարեն մի շարք խստացրած պայմաններին։ Նրանք պետք է 30 տարեկանից փոքր չլինեն (տղամարդկանց համար պահանջվում է 24 տարեկան հասակը), պետք է ավարտած լինեն վեցամյա դպրոց (տղամարդիկ՝ չորսամյա), պետք է ծնած լինեն յերեք «որինական» զավակից վոչ պակաս և կամ պետք է ունենան ապրելու սեփական յեկամուտներ։ Բելգիայում ընտրական իրավունքներ տրված են միայն փոքրամթիվ կանանց, վորոնք տուժել են դերմանացիների արշավանքի ժամանակ, կամ համաշխարհային պատերազմի ժամանակ կորցրել են իրենց ամուսիններին կամ վորդիներին։ Կանանց իրավունքների սահմանափակումներ գոյութուն ունեն Պորտուգալիայում, Ռումինիայում, Հունաստանում և ուրիշ յերկրներում։

Մեզ մոտ խորհրդային սոցիալիստական պետություն մեզ կանանց քննարկում իրավունքների վոչ մի սահմանափակում չկա։ Մեր Սահմանադրության 137-րդ հոդվածում ասված է. «Կանայք ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզտվում են տղամարդկանց հետ հավասարապես»։ Համաձայն մեր Սահմանադրության՝ քաղաքական, հասարակական, տնտեսական կյանքի բոլոր բնագավառներում կանայք ունեն նույն իրավունքները՝ ինչ և տղամարդիկ։ Կանանց իրավունքների վորև սահմանափակման վերաբերյալ միտքն անգամ մեզ թվում է վայրենի և վրդովեցուցիչ։ Մեր պետական իշխանության ռզմաններում կանայք պատվավոր տեղ են գրավում։ Գյուղական խորհուրդների անդամներին թվում կանայք կազմում են 26% -ից ավելի, քաղաքային խորհուրդներում՝ 30% -ից ավելի։

Գաղութներ ունեցող կապիտալիստական պետություններում ընտրական իրավունքներից զրկված է գաղութների բնիկ աշխատավոր բնակչությունը, վորը պատկանում է մետրոպոլիային (գաղութը գրավող յերկիր) բնակչությունից տարբեր աասային։

Մինչդեռ հաճախ գաղութի բնակչությունը զգալիորեն ավելի յե մետրոպոլիային բնակչությունից։ Որինակ, Անգլիայում 46,8 միլիոն բնակիչ կա, իսկ նրա գաղութներում՝ 450 միլիոն։ Ֆրանսիայում կա 42 միլիոն բնակիչ, իսկ նրա գաղութներում՝ 65 միլիոն։ Այդպիսի իմպերիալիստական տերություններում ընտրական իրավունքներ ունի, ուրեմն, բնակչության աննշան փոքրամասնությունը միայն։

Այն կապիտալիստական պետություններում, վորտեղ շատ ժողովուրդներ են բնակվում, սահմանափակված են ազգային փոքրամասնությունների իրավունքները։ Որինակ, Լեհաստանում բնակչության 40% -ը կազմող ուկրաինացիները, բելոռուսները, հրեաները սեյմում (պառլամենտ) ունեն պատգամավորների ընդհանուր թվի միայն 10% -ը։ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում համարյա ամբողջ նեգր բնակչությունը, անգլիերեն չիմանալու պատրվակով, զրկված է ընտրելու իրավունքներից։ Գերմանիայում ընտրական իրավունքներից զրկված է «չյուսիսային արիական աասային» (գերմանական) չպատկանող բնակչությունը։

Մեր Սորհրդային սոցիալիստական պետության մեջ ըստ ռասայական կամ ազգային հատկանիշի ընտրական իրավունքների վոչ մի սահմանափակում չկա։ Ըստ մեր Սահմանադրության, բայր չափանաւ քաղաքացիները, անկախ նրանց ազգությունից ու ռասայից, ոգտվում են հավասար իրավունքներով (տես Սահմանադրության 135-րդ հոդվածը)։ Ռասայական կամ ազգային պատկանելության համար իրավունքների վորև սահմանափակում կատարելը մեզ մոտ պատժվում է որենքով վորպես հանցագործություն։ Ռասայական կամ ազգային բացառիկության կամ ատելության կամ նույնիսկ արհամարհանքի ամեն տեսակ քարոզ մեզ մոտ նմանապես պատժվում է որենքով վորպես հանցագործություն (տես Սահմանադրության 123-րդ հոդվածը)։

Բոլոր կապիտալիստական պետություններում ընտրական իրավունքներ ստանալու համար սահմանված է բարձր քաղաքացիական, ռինակ, Ֆրանսիայում, Բելգիայում, Չեխոսլովակիայում, Այսպես, որինակ, Ֆրանսիայում, Բելգիայում, Չեխոսլովակիայում, Ռումինիայում յերիտասարդ քաղաքացիները մինչև 21 տարեկան հասակը զրկված են ընտրական իրավունքներից, Հունգարիայում և Լեհաստանում մինչև 24 տարեկան հասակը, Դանիայում մինչև 25 տարեկան հասակը։ Պառլամենտի անդամ ընտրվելու իրավունք ստանալու համար զանազան յերկրներում պահանջվում է ել ավելի բարձր տարիք, որինակ, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգ-

ներում այդ իրավունքն ստանում են սկսած 25 տարեկանից, Լեհաստանում՝ 30 տարեկանից: Այս սահմանափակումը ուղղված է յերիտասարդության ավելի ակտիվ մասի դեմ, վորը հաճախ աչքի յե ընկնում իր հեղափոխական տրամադրություններով:

Մեզ մոտ, խորհրդային սոցիալիստական պետւթյան մեջ րնտրական իրավունքներ ունեն բայր չափահաս բաղաժայիները 18 տարեկանից սկսած (տես Սահմանադրության 135-րդ հոդվածը): Մեզ մոտ վոչ միայն չեն սահմանափակվում յերկու սեռի յերիտասարդության իրավունքները, այլ, ընդհակառակը, նա ամեն կերպ քաջալերվում և առաջ է քաշվում պետական աշխատանքի: Գյուղխորհուրդների անդամների թվում մինչև 25 տարեկան յերիտասարդները կազմում են 26% -ից ավելի, քաղաքային խորհուրդներում — մոտ 18%: Գյուղխորհուրդների նախագահների թվում յերիտասարդությունը կազմում է մոտ 15%, շրջանային գործադիր կոմիտեիների անդամների թվում՝ մոտ 13%:

Բուրժուական շատ պետություններում սահմանված է ընտրական իրավունքների սահմանափակում ըստ գույքային հատկանիշի: Որինակ, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների վորոշ նահանգներում քաղաքացին պետք է ունենա 300 դոլլարից վոչ պակաս արժողության գույք, կամ 40 ակրից վոչ պակաս հողամաս (ակրը հավասար է 0,4 հեկտարի), վորպեսզի ընտրական իրավունքներ ստանա: Ութ նահանգներում քաղաքացիները պետք է վճարեն հատուկ «ընտրական գլխահարկ» ընտրողների ցուցակի մեջ ընկնելու համար: Շատ նահանգներում հասարակական նպաստ ստացող քաղաքացիները (որինակ՝ գործազուրկները) զրկված են ընտրական իրավունքներից: Նույն բանն է Հունգարիայում, Իանիայում, Ֆինլանդիայում, Շվեդիայում: Անգլիայում ընտրական իրավունքից զրկված են սեփական բնակարան չունեցող քաղաքացիները (բնակարան վարձողի հետ ապրող՝ չափահաս զավակները, ծնողները, տնային աշխատողները): Ավստրիայում ընտրական իրավունքներ ունի միայն «ընտանիքի գլխավորը»: Բուլղարիայում ընտրական իրավունքներից զրկված են վարձու բանվորները: Այս բոլոր սահմանափակումներն ուղղված են չունեոր և սակավագոր բնակչության, նախ և առաջ բանվորների դեմ:

Մեզ մոտ չիա րնտրական իրավունքների վոչ մի սահմանափակում բոս գույքային հատկանիշի: Անկախ գույքային զրությունից,

բոլոր չափահաս քաղաքացիներն ունեն ընտրական իրավունքներ (տես Սահմանադրության 135-րդ հոդվածը):

Կապիտալիստական յերկրներում սովորաբար րնտրական իրավունքների սահմանափակում է սահմանվում՝ յելնելով նստակեցությունից: Վորպեսզի քաղաքացին ընտրական իրավունքներ ստանա, նա պետք է վորոշ ժամանակ անընդհատ ապրի տվյալ վայրում, Անգլիայում և Ֆրանսիայում՝ կես տարուց վոչ պակաս, Ճապոնիայում՝ մեկ տարուց վոչ պակաս, Հունգարիայում, Յեգիպտոսում, Արգենտինայում՝ յերկու տարուց վոչ պակաս, ՀԱՄՆ-ի զանազան նահանգներում՝ յերեք ամսից մինչև յերկու տարի, Նորվեգիայում՝ հինգ տարուց վոչ պակաս: Այս սահմանափակումներն ուղղված են բանվորների դեմ, վորոնք ստիպված են մի տեղից մյուսը թափառել՝ աշխատանք փնտռելով նամանավանդ տնտեսական ճգնաժամերի ժամանակ: Այս սահմանափակումները հարվածում են նաև հեղափոխական բանվորներին, վորոնց ձեռնարկատերերը հաճախ դուրս են շարտում ձեռնարկությունից:

Մեզ մոտ նստակեցության կապակցությամբ րնտրական իրավունքների վոչ մի սահմանափակում չիա: Բոլոր չափահաս քաղաքացիները, անկախ այն բանից, թե նրանք վորքան ժամանակ են ապրում տվյալ վայրում, ունեն ընտրական իրավունքներ (տես Սահմանադրության 135-րդ հոդվածը): Յեթե ընտրողը փոխում է իր բնակության վայրը ընտրություններն սկսվելու նախորեյին, յերբ արդեն կազմված են ընտրողների ցուցակները, նա խորհրդից կստանա «քվեարկության իրավունքի վկայական», վորպեսզի նոր վայրում մասնակցի ընտրություններին (տես «ՍՍՀՄ-ի Գերագույն Խորհրդի ընտրությունների կանոնադրության 15-րդ հոդվածը»):

Շատ պետություններում ընտրական իրավունքներ ստանալու համար վորոշ կրթություն է պահանջվում: Որինակ, Ճապոնիան, Բրազիլիան, Չիլի, Կոլումբիան, Պերուն ընտրողից գրագիտություն են պահանջում: Հունգարիայում պահանջվում է չորսամյա կրթությունից վոչ պակաս (կանանց համար՝ վեցամյա կրթությունից վոչ պակաս): ՀԱՄՆ-ի 15 նահանգներում պահանջվում է անգլիերեն լեզու գիտենալ: Նման սահմանափակումներն ուղղված են ժողովրդական մասսաների դեմ, վորոնց բուրժուազիան պահում է սոցիալության մեջ և «անկիրթ լինելու» պատրվակով զրկում է ընտրական իրավունքներից:

Մեզ մոտ կրթության կապակցությամբ րնտրական իրավունքների

վոչ մի սահմանափակում չկա: Բոլոր չափահաս քաղաքացիները, անկախ կրթությունից, մեզ մոտ ունեն ընտրական իրավունքներ (տես Սահմանադրութան 135-րդ հոդվածը): Ընտրական բյուլլետենները տպագրվում են համապատասխան ընտրական ոլորագրի բնակչության լեզվով: Անգրագետ քաղաքացիներին լրակատար հնարավորություն է ապահովվում մասնակցելու քվեարկությանը (տես «ՍՍՀՄ-ի Գերագույն Սորհրդի ընտրությունների կանոնադրություն» 68 և 81-րդ հոդվածները):

Կապիտալիստական յերկրներում հաճախ ընտրական իրավունքների անհավասարություն է սահմանվում՝ հողուտ բնակչության ունևոր և կրթված խավերի: Որինակ, Անգլիայում արդյունաբերական և առևտրական ձեռնարկատերերը կարող են ընտրել թե ըստ իրենց բնակչության վայրի և թե ըստ ձեռնարկության վայրի: Համալսարան ավարտած անձերը կարող են ընտրել թե ըստ համալսարանական ոլորագրի և թե ըստ բնակչության վայրի: Այսպիսով բուրժուական խավերին պատկանող շատ քաղաքացիներ ունեն յերկուական ձայն:

Մեզ մոտ ընտրական իրավունքների անհավասարություն չկա: Մեր Սահմանադրության 136-րդ հոդվածը ասում է. «Պատգամավորների ընտրությունները հավասար են. յուրաքանչյուր քաղաքացի ունի մեկ ձայն. բոլոր քաղաքացիներն ընտրություններին մասնակցում են հավասար հիմունքներով»:

Վերջապես, կապիտալիստական յերկրներում սովորաբար ընտրական իրավունքներից զրկվում են բանակի և նավատորմի զինվորական ծառայողները: Այս կերպ քաղաքականությունից հեռացվում են շարքայինները, այսինքն՝ զինվորական համադրեստ հագած աշխատավորները: Իսկ ունևոր դասակարգերին պատկանող սպայական կազմին այդ չի խանգարում քաղաքական կյանքում ակտիվ մասնակցություն ունենալու: Բավական է մատնանշել ձապոնական, լեհական և սլավոնական զինվորականության որինակը:

Ըստ մեր Սահմանադրության, Կարմիր Բանակում գտնվող քաղաքացիներն ընտրական իրավունքից ոզտվում են բոլոր քաղաքացիների հետ հավասարապես:

Այդ բոլոր սահմանափակումների խմաստը պարզ է: Բուրժուական ջանքում է այսպիսի ձանապարհներով աշխատավորների հնարավորին չափ լայն խավեր հեռացնել ընտրություններից, պետություն կառավարման գործին մասնակցելուց և

հնարավորություն ապահովել իր համար պառլամենտ անցկացնելու իրեն ավելի ցանկալի մարդկանց:

Փաշիստական պետություններում ընտրությունները վերածված են զաղրելի բռնի կատակերգություն: Թեկնածուների ցուցակները վաղորձ կազմում են ֆաշիստական կուսակցությունների պարագլուխները: Որինակ, Գերմանիայում 1936 թվի ընտրություններին ֆաշիստական ցուցակում կար 1035 թեկնածու, ընդվորում 59 ֆաշիստական պարագլուխներ մտնում էյին բոլոր տեղական ցուցակների մեջ և յենթակա էյին պարտադիր «ընտրման»: Իսկ մնացած թեկնածուների ընտրության հարցը վճռում էր ներքին գործոց մինիստր Ֆրիկը: Նա վորոշում էր, թե դրանցից ում պետք է «ընտրել»: Իտալիայում ընտրողները պարտավոր են «այո» կամ «վոչ» պատասխանել մի հարցի. «հավանություն տալիս եք ֆաշիստական մեծ խորհրդի կողմից կազմված ցուցակին»: Յեվ թող վորեւ մեկը փորձի պատասխանել «վոչ»: Նա ուղղակի իր կյանքը վտանգի յե յենթարկում: Փաշիստական յերկրներում պառլամենտները վերածված են ֆաշիստների նշանակած մարդկանց ժողովի, վորոնք յերբեմն հրավիրվում են ֆաշիստական ղեկավարների ձառերը լսելու համար:

Մեր խորհրդային ընտրական սխեմայը արմատապես տարբերվում է բուրժուական ընտրական սխեմաներից:

Սորհրդային սոցիալիստական պետության մեջ, վորտեղ իշխանությունը պատկանում է աշխատավորներին՝ հանձին նրանց խորհուրդների, վոչ մի կարիք չկա ընտրական իրավունքների վորեւ սահմանափակում մտցնելու: Սորհուրդների իշխանությունը ժողովրդից յերկյուղ չի կրում: Մեր իշխանությունը հենվում է ժողովրդի վրա: Նա անխտիր բոլոր աշխատավորներին ուզում է ներդրավել պետությունը կառավարելու գործի մեջ:

Մեր Գերագույն Սորհուրդը, վորն ընտրվում է ընդհանուր, հավասար և ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ զադունի քվեարկությունը, աշխատիս միակ իսկական ժողովրդական ներկայացուցչությունն է, վորը լիովին արտահայտում է Սորհուրդների Միության ժողովուրդների կամքը:

ՎԵՐԻՆ ՊԱՆԱՏՆԵՐ ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ
ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Բացի պառլամենտից կամ ստորին պալատից, բուրժուական պետություններում սովորաբար կան նաև վերին պալատներ:

Տեսնենք, թե դրանք ինչպես են կազմվում և ինչ է նրանց նպատակը:

Իտալիայում վերին պալատը կամ սենատը բաղկացած է թագավորի կողմից նշանակված բարձրաստիճան մարդկանցից՝ սպայության, հոգևորականության ներկայացուցիչներից: Անգլիական վերին կամ լորդերի պալատում նստած են «արքայական ծագում» ունեցողները և այլ տիտղոսավոր ազնվականներ՝ դուքսեր, մարկիզներ, կոմսեր, վիկոնտներ, բարոններ: Թագավորի շնորհած իրենց տիտղոսները և լորդերի պալատում մասնակցելու իրենց իրավունքը նրանք ժառանգաբար հանձնում են անդրանկության կարգով: Վերին պալատի ճնշող մեծամասնությունը բաղկացած է այդպիսի անդամներից: Բացի դրանից, վերին պալատին մասնակցում են Շոտլանդիայի 18 պերեր, վորոնք ընտրված են ցմառ, Իռլանդիայի 28 պերեր, վորոնք ընտրված են վերին պալատի լիազորության ժամկետով, 26 արքեպիսկոպոսներ և յեպիսկոպոսներ, դատական 3 բարձր աստիճանավորներ համաձայն իրենց վարած պաշտոնի:

Ճապոնիայում պերերի վերին պալատն ունի այսպիսի կազմ՝ 16 անդամ կայսերական տնից, 14 պրինցներ, 28 մարկիզներ՝ բոլորը տոհմական իրավունքով և 18—20 տարեկան դառնալուց հետո, 18 կոմսեր և 66 վիկոնտներ՝ ընտրված այդ կոչումներն ունեցող մարդկանց կողմից, 123 անդամ, վորոնց կայսրը «աչքի ընկնող մարդկանցից» նշանակում է ցմահ. 64 անդամ, ընտրված առնվազն 40 տարեկան հասակ ունեցող քաղաքացիների կողմից, վորոնք վճարում են տարեկան 300 յենից վոչ պակաս ուղղակի հարկ, և 4 անդամ, վորոնց ընտրում է կայսերական ակադեմիան:

Այն յերկրներում, վորտեղ վերին պալատներն ընտրվում են, նրանց ընտրության համար սահմանված են առանձնապես բարձր պահանջներ: Վերին պալատի անդամ ընտրվելու համար պետք է պատկանելի հասակ ունենալ. ՀԱՄՆ-ում, Արգենտինայում, Կանադայում վոչ պակաս 30 տարեկանից, Դանիայում, Հունգարիայում, Շվեդիայում վոչ պակաս 36 տարեկանից, Ֆրանսիայում, Բելգիայում, Ռուսիայում վոչ պակաս 40 տարեկանից, Չեխոսլովակիայում վոչ պակաս 45 տարեկանից: Բացի դրանից, վերին պալատի անդամության թեկնածուն պետք է ունենա խոշոր գույքային ցենզ: Որինակ, Արգենտինայում պետք է ունենա տարեկան 2000 պեզոյից վոչ պակաս յեկամուտ, Կանադայում՝ 4000 դոլլարից վոչ պակաս արժողության սեփականություն: Յե-

զիպտոսում թեկնածուն պետք է պաշտոնական բարձր դիրք ունենա (մինիստրներ, բարձրաստիճան հոգևորականություն): Բելգիայում սենատորներ կարող են ընտրվել միայն բարձր աստիճանավորներ (նահանգապետներ, հոգևորականներ տաս տարվա ծառայության ստաժով):

Մի քանի յերկրներում սահմանված են վերին պալատի բազմաստիճան ընտրություններ: Ֆրանսիայում սենատորների ընտրությունները կատարվում են այսպես: Նախ, մուսիցիպալիտետները (քաղաքային ինքնավարություններ) պատվիրակներ են ընտրում: Այնուհետև պատվիրակները գլխավոր (նահանգային) և ոկրուգային խորհրդականների և յուրաքանչյուր դեպարտամենտի (նահանգի) պառլամենտի պատգամավորների հետ միասին սենատոր են ընտրում: Դանիայի վերին պալատն ընտրվում է յերկաստիճան քվեարկությամբ, իսկ նրա անդամների մի մասն ընտրվում է ստորին պալատի կողմից: Արգենտինայում վերին պալատն ընտրվում է նահանգների պառլամենտների կողմից: Բելգիայում, Դանիայում, Հունաստանում վերին պալատների մի մասը «կոսպտացիայի» յե յենթարկվում իրենց կողմից, այսինքն՝ լրացվում է հենց պալատի վորոշմամբ (հաճախ ընտրություններում տապալված տիրող կուսակցությունների անդամներից):

Սովորաբար վերին պալատներն ունեն հատուկ իրավունքներ և առավելություններ: Որինակ, ԱՄՆ-ում նախագահը կարևորագույն շատ հարցերի նկատմամբ պետք է ստանա սենատի յերկու յերբորդ մասի համաձայնությունը, այնինչ ստորին պալատից վոչ մի համաձայնություն չի պահանջվում: Ֆրանսիայում հանրապետության նախագահը՝ սենատի հետ համաձայնեցնելով՝ կարող է արձակել ստորին պալատը, այն ժամանակ, յերբ սենատը (վերին պալատը) չի կարելի արձակել:

Նույնպես և Ճապոնիայում ստորին պալատը կարելի յե արձակել, իսկ վերին պալատն արձակել չի թույլատրվում: Առանց վերին պալատի ճապոնական կառավարությունը վոչ մի որեքն չի կարող անցկացնել: Վերին և ստորին պալատների տարբերությունը Ճապոնիայում պրոֆեսոր Իվասակին նկարագրում է այսպես. «Յերբ վորևե մինիստր հայտարարություն է անում վերին պալատում, միշտ նա իր տերերին դիմող ծառայի դիրք է ընդունում. իսկ յերբ նա յերևում է ստորին պալատում, նա սովորաբար իրեն պահում է ինչպես տերը իր ծառաների շրջանում»:

Վերին պալատների լիազորությունների ժամկետը սահման-

վում է սովորաբար ավելի յերկար, քան ստորին պալատների համար: Որինակ, Փրանսիայում՝ 9 տարի սենատի համար և 4 տարի պառլամենտի համար: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում՝ սենատի համար 6 տարի և պառլամենտի համար՝ 2 տարի: Հունգարիայում՝ 10 տարի վերին պալատի և 5 տարի ստորին պալատի համար և այլն: Բացի դրանից, վերին պալատների կազմը վոչ թե ամբողջովին միանգամից, այլ միայն մաս-մաս ե ընտրվում: Որինակ, Փրանսիայում յուրաքանչյուր 3 տարին մեկ անգամ վերջնորվում է սենատի կազմի մի յերրորդ մասը: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում յուրաքանչյուր յերկու տարին մեկ անգամ վերջնորվում է սենատի մի յերրորդ մասը: Շվեդիայում ամեն տարի վերջնորվում է վերին պալատի մեկ ութերորդ մասը և այլն:

Պարզ է, թե ինչի համար են ընտրությունների այսպիսի սահմանափակումները, ինչի համար է վերին պալատներ կազմելու այսպիսի կարգը: Այս ճանապարհով բուրժուազիան վերին պալատներից ստեղծել է մի վստահելի մարմին՝ ստորին պալատների վրա հսկելու համար: Լինում են դեպքեր, յերբ ստորին պալատները ժողովրդական մասսաների ճնշման տակ ընդունում են այս կամ այն որենքը, վորը բուրժուազիայի դեկավար շրջանները իրենց համար անընդունելի յեն զանում: Այսպիսի որենքը մերժվում է վերին պալատի կողմից: Այդ դեպքում ստորին պալատը կամ բոլորովին պետք է հրաժարվի այդ որենքից, կամ վերամշակի այն, համապատասխան վերին պալատի պահանջներին: Ստորին պալատի «համառելու» դեպքում այդ կարող է հանգել կառավարության ճգնաժամի, կառավարության հրաժարականի, ստորին պալատի արձակման:

Բերենք մի որինակ: Փրանսիայում 1936 թվի մայիսին պառլամենտի ընտրությունների ժամանակ, ինչպես հայտնի յե, հաղթեցին ժողովրդական ճակատի կուսակցությունները (սոցիալիստական կուսակցությունը, կոմունիստական կուսակցությունը, ռադիկալների ճախ բուրժուական կուսակցությունը): Կառավարությունը կազմվեց սոցիալիստներից և ռադիկալներից, սոցիալիստ Բլյումի գլխավորությամբ: Խոշոր բուրժուազիան, քանկերները կատաղի պայքար մղեցին նոր կառավարության դեմ, աշխատելով խախտել յերկրի ֆինանսական զբությունը՝ վոսկին արտասահման փոխադրելու և սպեկուլացիաների միջոցով: Այդ ժամանակ պառլամենտը 1937 թվի հունիսին ընդունեց կառավարությանը արտակարգ լիազորություններ տալու որենքը՝

բանկային սպեկուլացիաների դեմ պայքարելու համար: Բայց սենատը (վերին պալատը) մերժեց այդ որենքը: Բլյումի կառավարությունը հրաժարական տվեց: Կազմվեց նոր կառավարություն ռադիկալ Շոտանի գլխավորությամբ, սոցիալիստների մասնակցությամբ և կոմունիստների աջակցությամբ: Այսպիսով, ֆրանսական սենատը խոշոր կապիտալի ձեռքում հանդիսացավ ժողովրդական ճակատի կառավարության դեմ հարձակվելու գործիք: Մոտավորապես նույն դերն են խաղում վերին պալատները նաև մյուս պետություններում:

Մեր խորհրդային պետական կառուցվածքը չունի վերին և ստորին պալատներ: ԽՍՀՄ-ի Գերագույն Սորհրդի կազմի յերկու պալատները վոչ մի ընդհանուր բան չունեն բուրժուական պետությունների ստորին և վերին պալատների հետ: Նախ՝ մեր յերկու պալատները՝ Միության Սորհուրդը և Ազգությունների Սորհուրդն արտահայտում են աշխատավորների (և վոչ թե բուրժուազիայի) կամքը: Նրանք յերկուսն էլ ընտրվում են ամբողջ ժողովրդի կողմից ընդհանուր, հավասար, ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ գաղտնի քվեարկությամբ: Յերրորդ՝ մեր յերկու պալատներն էլ միաճգամայի իրավահավասար են: Յերրորդ՝ մեր մյուս պալատի՝ Ազգությունների Սորհրդի հատուկ նշանակությունն այն է, վոր Միության իշխանության գերագույն որգանում արտահայտի և պաշտպանի Միության մեջ ասրող բազմաթիվ ժողովուրդների հոսակ ռահերը: Հենց այս բանի համար են ընտրում վարդների հոսակ ռահերը: Հենց այս բանի համար են ընտրում իրենց պատգամավորներին Ազգությունների Սորհրդի մեջ մեր միութենական հանրապետությունները, ինքնավար հանրապետությունները, ինքնավար մարզերը և ազգային սկրուզները:

ՄԵՐ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԵՎ ԲՈՒՐՇՈՒՍԱԿԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Տեսնենք, թե ինչպես են կազմվում կառավարությունները բուրժուական յերկրներում:

Սովորաբար պառլամենտի ընտրություններից հետո հանրապետության նախագահը կամ միապետական պետությունների թագավորը հանձնարարում է կառավարություն կազմել այն կուսակցության գեկավարին, վորն ընտրությունների ժամանակ ամենից շատ ճայն է ստացել: Բուրժուազիայի զանազան կուսակցությունները ներկայացուցիչներ միջև միսիստրական պորտֆելները բաշխելու մասին անդրկուլիսյան համաձայնություններ կնքելու և սակարկություն անելու միջոցով կազմվում է կա-

վարութեանը զուգընթաց գոյութիւն ունի «Կենտրոնական տըն-
տեսական խորհուրդ», վորը լուծում է բոլոր հիմնական տնտեսա-
կան հարցերը: Նրա կազմի մեջ մտնում են՝ գերմանական լեռ-
նարդշտանաբերողները միութեան նախագահը, գերմանական բան-
կերի միութեան նախագահը, կալիուսի սինդիկատի գլխավոր
գլխերկտորը, հայտնի միլիոնատեր-արդշտանաբերողներ՝ Կրուպ-
պը, Միմենսը, Տիսսենը և մի ամբողջ շարք ուրիշ խոշորագույն
կապիտալիստներ ու կալվածատերեր:

Յե՛վ այսպէս, բուրժուական պետութիւններում կառա-
վարութեանը կանգնած է ժողովրդի և պառլամենտի գլխին: Գետա-
կան իշխանութիւնը և կառավարումը փաստորեն կենտրոնացած
են բյուրոկրատական հզոր ապարատում՝ մինիստրութիւններում,
գրասենյակներում, շտաբներում: Իսկ այդ ապարատի թիկունքում
կանգնած են խոշորագույն կապիտալիստների միութեանը, վորոնք
յերկրի խնկալան տերերն են, լինի այդ՝ միապետութիւն թե հան-
րապետութիւն:

Հարկավոր է արդոք ասել, վոր նման բան չկա և չի ել
կարող լինել մեր Խորհրդային սոցիալիստական պետութեան մեջ:
Խորհրդային Միութեան կառավարութիւնը, ժողովրդական կո-
միսարները խորհուրդը կազմում է Գերագույն Խորհրդի յերկու
պարտները միացյալ նիստում, Գերագույն Խորհրդի, վորին ընտ-
րում է ժողովուրդն ընդհանուր, հավասար, ուղղակի ընտրական
իրավունքի հիման վրա՝ գաղտնի քվեարկութեամբ: Առանձին ժո-
ղովրդական կոմիսարները ազատվում են իրենց պաշտոնից և
նշանակվում Գերագույն Խորհրդի կամ նրա նախագահութեան
կողմից, հետագայում հաստատվելով Գերագույն Խորհրդի
կողմից:

Ժողովրդական կոմիսարների խորհուրդն իրավունք ունի
հրապարակելու միայն վորոշումներ և կարգադրութիւններ գոր-
ծող որենքների և նրանց կատարման համար: Որենքներ հրա-
տարակելու իրավունքը պատկանում է միայն Գերագույն Խոր-
հրդին: Կառավարութեան հրատարակած վորոշումները և կարգա-
դրութիւնները որենքին անհամապատասխան լինելու դեպ-
քում՝ Գերագույն Խորհրդի նախագահութիւնը զբանք չեղյալ է
հայտարարում: Կառավարութիւնը պատասխանատու չէ Գերա-
գույն Խորհրդի առջև և հաշվետու չէ նրան: Գերագույն Խորհրդի
նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում կառավարու-

թիւնը պատասխանատու չէ Գերագույն Խորհրդի նախագահու-
թեան առջև և հաշվետու չէ նրան:

Այսպիսով, մեզ մոտ կառավարութիւնը պետական իշխա-
նութեան բարձրագույն գործադիր և կարգադրիչ մարմինն է,
պատասխանատու Միութեան Գերագույն Խորհրդի առջև: Խոր-
հրդային կառավարութիւնը կատարում է ժողովրդի կամքը, վորն-
արտահայտված է Խորհրդային Միութեան պետական իշխանու-
թեան բարձրագույն որգան՝ Գերագույն Խորհրդի որենքների և
վորոշումներով:

ԹԱԳԱՎՈՐՆԵՐԸ ՅԵՎ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ

Բուրժուական պետութիւնների գլուխ են կանգնած թա-
գավորները կամ նախագահները: Նրանց լիազորութիւնները մեծ
են: Որինակ, ճապոնական սահմանադրութեան առջին հոդվա-
ծում ասված է. «Ճապոնական կայսրութեան վրա թագավորում
է և այն կառավարում կայսրների դինաստիան»: Ճապոնական
սահմանադրութիւնը կազմող Բոտն կայսեր վերաբերյալ հոդ-
վածները առթիւ այսպիսի պարզաբանում է տալիս. «Կայսրը
յերկնքից իջած, աստվածային է և սրբազան. նա իշխում է իր-
բոլոր հպատակների վրա»: Կայսեր (կամ թագավորի) իշխանու-
թիւնն անցնում է ժառանգաբար:

Ճապոնական կայսրն իրավունք ունի պատերազմ հայտա-
րարելու, հաշտութիւն և պայմանագրեր կնքելու ոտար պետու-
թիւնների հետ: Նրան է պատկանում յերկրի բոլոր զինված
ուժերի բարձրագույն, անկոնտրոլ հրամանատարութիւնը: Նա
սահմանում է կառավարման զանազան ճյուղերի կազմակերպումը,
նշանակում և հեռացնում է բոլոր քաղաքացիական և զինվորա-
կան պաշտոնյաներին:

Կայսրին առընթեր գտնվում է «գաղտնի խորհուրդը», վոր
բաղկացած է մինիստրներից և այլ բարձրաստիճան պաշտոնյա-
ններից, թիւով 25 հոգի, վորոնց անձամբ նշանակում է կայսրը:
Բացի զբանից՝ կա նաև «ավագագույն պետական գործիչների»
կազմակերպութիւն, այսպէս կոչված՝ «գեներո», վորը հակայական
ազդեցութիւն ունի պետական գործերի լուծման վրա: Բարձր
գասի մարդկանց այս պալատական կազմակերպութիւնների թի-
կունքում կանգնած են կալվածատերերի և խոշորագույն կապիտա-
լիստների միութեանը:

Նախագահներն ընտրվում են այս կամ այն կարգով: Ըստ ահմանադրութեան՝ նախագահի լիազորութեանները հսկայական են: Փրանսիայում մինիստրներին նշանակում է նախագահը: Նա իրավունք ունի մեկ ամսով դադարեցնելու պառլամենտի (ստորին պալատ) աշխատանքները: Նա իրավունք ունի սենատի համաձայնութեամբ արձակելու պառլամենտը: Նա կարող է մերժել պառլամենտի կողմից ընդունված այս կամ այն որենքի հաստատումն ու հրապարակումը: Նա ներում շնորհելու իրավունք ունի: Նա դեսպաններ է նշանակում օտարերկրյա պետութիւններում: Նա կարող է օտարերկրյա պետութիւնների հետ գաղտնի պայմանագրեր կնքել: Լեհաստանում նախագահն իրավունք ունի պառլամենտից անկախ որենքներ հրատարակելու: Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում նախագահն իրավունք ունի «վետո» (արգելք) դնելու պառլամենտի կողմից ընդունված ամեն մի որենքի վրա: Ավելի ու ավելի հաճախակի յեն դառնում պետութեան գլուխ հանդիսացողի ստորագրութեամբ զանազան «արտակարգ» կառավարական վորոշումների հրատարակման դեպքերը: Ընդհանրապես նախագահի կամ թագավորի իրավունքները սովորաբար գործի յեն դրվում այն ժամանակ, յերբ այդ անհրաժեշտ են գտնում բուրժուազիայի ղեկավար շրջանները:

Փաշխտական պետութիւններում կան նախագահներ կամ թագավորներ: Բայց նրանք վոչ մի նշանակութեան չունեն: Իշխանութեանը կենտրոնացած է ֆաշխտական կուսակցութեան ղեկավարի ձեռքում: Գերմանիայում նախագահ Հինդենբուրգի մահից հետո 1934 թվին ֆաշխտները վերացրին նախագահի պաշտոնը և ֆաշխտական կուսակցութեան ղեկավար Հիտլերին տվին պետութեան առաջնորդի ու կանցլերի (առաջին մինիստր) կոչումը: Այս կոչումը Հիտլերին տրված է ցմահ՝ իրեն հաջորդ նշանակելու իրավունքով: Այսպիսով Հիտլերը հանդիսանում է Գերմանիայի չթագադրված կայսրը, անսահմանափակ իշխանութեամբ, այսինքն նրա ղիկատարը: Թե ինչ է պետութեան գլուխը ֆաշխտական հասկացողութեամբ, այդ բացատրեց մեզ գերմանական ներքին գործերի մինիստր Ֆրիկը, «Վերկում, անհասանելի բարձրութեան վրա, կանգնած է առաջնորդը, իսկ նրաներքևում գտնվում է պետութեանը, վորը հանդիսանում է միայն գործիք՝ նրա մեծ պլանների իրագործման համար»:

Մեր խորհրդային սոցիալիստական պետութեան մեջ, իհարկե, չկա և չի ել կարող լինել միանձնյա իշխանութեան ունեցող

պետութեան գլուխ, վոր ժողովրդի կողմից ընտրված գերագույն մարմնից վեր կանգնած լինի: Մենք ունենք Գերագույն Խորհրդի նախագահութեան, «կոլեգիալ նախագահ», ինչպես այն անվանել է ընկեր Ստալինը: Նախագահութեանն ընտրվում է 37 հոգուց բաղկացած կազմով, Գերագույն Խորհրդի յերկու պալատների միացյալ նիստում: Իր ամբողջ գործունեութեան մեջ նա ամբողջապես հաշվետու յե Գերագույն Խորհրդի առաջ: Նախագահութեան իրավունքներն ու պարտականութեանները ճշտիվ վորոշված են Սահմանադրութեան մեջ:

Ի միջի այլոց, յեթե Գերագույն Խորհրդի պալատների միջև վորեկ հարցի վերաբերյալ տարաձայնութեան ծագի և նրանք համերաշխ լուծման չհանգեն, այդ դեպքում, ըստ Սահմանադրութեան 47-րդ հոդվածի, նախագահութեան վրա պարտականութեան է դրվում արձակելու Գերագույն Խորհուրդը և նշանակելու նոր ընտրութիւններ: Բայց այդ ամենին չի նշանակում, յե նախագահութեանը վորեկ տեսակետով բարձր է կանգնած Գերագույն Խորհրդից: Արձակելով Գերագույն Խորհուրդը 47-րդ հոդվածի հիման վրա, նախագահութեանը պարզապես կատարում է միայն ճիշտ հանձնարարութեան, վորը նախատեսված է Սահմանադրութեան մեջ, այնպիսի դեպքի համար, յերբ վորեկ հարցի վերաբերյալ բացակայի յերկու պալատների համերաշխ վորոշումը:

ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կապիտալիստական յերկրներում կան միութենական պետութիւններ, որինակ՝ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները, շվեյցարական միութեանը: Սրանք հանրապետական միութենական պետութիւններ են: Գերմանիան 1871 թվից մինչև 1918 թիվը միապետական միութենական պետութեան էր: Տեսնենք ինչ պետական կառուցվածք ունեն այդ յերկրները:

Բուրժուական միութենական պետութիւնները ծագել են փոքր ինքնուրույն պետութիւնների միացումից: Այդպես կազմվեցին 1787 թվին Ամերիկայի Միացյալ Նահանգները՝ Անգլիայի գեմ իրենց անկախութեան համար պայքարող նախկին անգլիական գաղութներից: Բայց իրենց հետագա զարգացման ընթացքում միութենական պետութիւններն ընդարձակվեցին և իրենց միասնութեանը պահպանում է յին բունութեան միջոցով: Որինակ, նույն Միացյալ Նահանգների տերիտորիան ընդարձակվեց առև-

սրտակամ գործարհների և պատերազմների միջոցով: 1803 թվին Միացյալ Նահանգները Ֆրանսիայից գնեցին Լուիզիանը, 1819 թվին Իսպանիայից գնեցին Ֆլորիդան, 1845 թվին Մեքսիկայի հետ պատերազմելու միջոցով տիրացան Տեխասին:

Վերցնենք Շվեյցարական միութենական պետության օրինակը: 1847 թվին յոթը կանտոնների միավորությունը, այսպես կոչված Չոնդերբուրգը, մնացած կանտոններից անջատվելու հարց դրեց: Կենտրոնական իշխանությունը փորձեց գործը հարթել խաղաղ ճանապարհով: Բայց այդ չհաջողվեց: Հարցը լուծվեց պատերազմով, պատերազմում Չոնդերբուրգը պարսկեց և ստիպված յեղավ մնալ շվեյցարական միության կազմի մեջ: Կարճես ժորպես ծաղր այս փաստի նկատմամբ, Շվեյցարական միության սահմանադրության մեջ ասված է, վոր «կանտոնները սուզվորեն են»:

Իրականում, ժամանակակից բուրժուական միութենական պետություններում նրա բաղկացուցիչ մասերը չունեն միության կամավորություն և վոչ մի սուզվորենություն (գերագույն իրավունքներ):

Ճիշտ է, բուրժուական միութենական պետություններինահանգները կամ կանտոններն ունեն իրենց պառլամենտները և կառավարությունները, բայց այդ մարմիններն ինքնուրույնություն չունեն: Որինակ, ահա թե ինչ է գրում Բրայան ԱՄՆ-ի իշխանության կենտրոնական մարմինների նահանգների պառլամենտների միջև յեղած հարաբերությունների մասին. «Մյուս բոլոր որենագրական ժողովները համարվում են հաշվետու, իսկ նրանց հրատարակած վորոշումները պետք է համապատասխանեն գերագույն որենքներին, այլպես նրանք կխորտակվեն լոկ նրա հետ բաղվելուց, նման այն բանին, ինչպես ձկնորսական փոքրիկ նավը կսուզվի ջրի տակ, յեթե բաց ծովում բաղվի շոգենավի հետ»:

Միութենական պետությունները պահպանել են միութենական պետությունների միայն արտաքին ձևերը: Իսկ իրականում նրանք դարձել են սովորական բուրժուական պետություններ, վորոնց մեջ պետական իշխանությունը կենտրոնացրած է, իսկ այդ պետությունը կազմող նահանգները կամ կանտոնները վերածված են հասարակ վարչատերիտորիալ մարզերի:

Իս առանձնապես պարզ յերևում է ֆաշիստական Գերմանիայի օրինակից: Համաձայն 1919 թվի սահմանադրության, Գերմանիան ձևականորեն միութենական հանրապետական պե-

տություն էր: Նրա առանձին «յերկրները» (պետությունները) ունեյին իրենց սահմանադրությունը, իրենց պառլամենտները (լանդտագները), իրենց կառավարությունները: Գերմանիայում ռայխստագին (միութենական պառլամենտ) զուգընթաց կար ռայխսրատը՝ պետական խորհուրդը, վորտեղ ներկայացված էյին առանձին «յերկրները» (պետությունները) կառավարությունները: 1933 թվին ֆաշիստները, իշխանության գլուխ անցնելուց հետո, վոչնչացրին միութենական պետության այդ բոլոր ձևական մնացուկները: Պետության գլուխ, ֆաշիստական կուսակցության ղեկավար Հիտլերը բոլոր «յերկրներում» նշանակեց իր փոխարքաներին, վորոնք անցկացրին ամբողջ պետական իշխանության բյուրոկրատիկ կենտրոնացումը, թեպետև ձևականորեն 1919 թվի սահմանադրությունը վերացված չէ:

Մեր խորհրդային սոցիալիստական միութենական պետությունը բոլորովին այլ կերպ է կառուցված: Առաջին՝ խորհրդային միութենական հանրապետությունները միացել են կատարելապես կամավոր կերպով: Միության Սահմանադրության 13-րդ հոդվածում ասված է. «Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը միութենական պետություն է, կազմված իրավահավասար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների կամավոր միավորման հիմունքով»: Ճիշտ նույնպես միութենական բոլոր հանրապետությունների սահմանադրություններում իր հերթին ասվում է մյուս հանրապետությունների հետ կամավոր միավորման մասին: (Տես, որինակ, ՌԽՖՍՀ-ի Սահմանադրության 13-րդ հոդվածը):

Միավորման կամավոր լինելն ամբապնդվել և ապահովվել է յուրաքանչյուր միութենական հանրապետության համար Միությունից ազատեմ դուրս գալու իրավունքով (տես Միության Սահմանադրության 17-րդ հոդվածը): Իր հերթին, միութենական հանրապետությունների բոլոր սահմանադրություններում մենք պետությունների Միությունից դուրս գալու իրավունքի մասին (որինակ, տես ՌԽՖՍՀ սահմանադրության 15-րդ հոդվածը): Այստեղ ասված է. «Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիստական Հանրապետություն իրեն իրավունք է վերապահում ազատ կերպով դուրս գալու Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունից»:

Յերկրորդ, միութենական հանրապետություններն իրենց վերապահում են սուվերեն (գերագույն) իրավունքներ և պետական իշ-

խանութիւնն իրականացնում են ինքնուրույն կերպով, միայն այն հարցերի բացառութեամբ, վոր նրանք կամավոր կերպով հանձնել են Միութեան իշխանութեան բարձրագոյն օրգանների տնօրինութեանը: Իսկ Միութեան տնօրինութեանը նրանք հանձնել են միշտ կարևորագոյն գործեր, վորոնք վերաբերում են բոլոր միութենական հանրապետութիւններին, հանձնել են այն բանի համար, վորպէսզի իրականացնեն իրենց միջև փոխադարձ ոգնութիւնը տնտեսական, քաղաքական գծով և իմպերիալիստական տերութիւններին դեմ պաշտպանվելու գծով: Թե այդ ինչ գործեր են, ճշտորեն մատնանշված ե Միութեան Սահմանադրութեան 14-րդ հոդվածում: Ամեն մի միութենական խորհրդային հանրապետութեան ինքնուրույնութիւնը հիշատակված ե նրա սահմանադրութեան մեջ: Որինակ, ՌՍՖՍՀ սահմանադրութեան մեջ ասված ե. «ՌՍՀՄ-ի Սահմանադրութեան 14-րդ հոդվածի շրջանակից դուրս, պետական իշխանութիւնը ՌՍՖՍՀ-ն իրազործում ե ինքնուրույն կերպով, լիովին պահպանելով իր սուվերեն իրավունքները» (տես ՌՍՖՍՀ Սահմանադրութեան 13-րդ հոդվածը):

Միութենական խորհրդային հանրապետութիւնների տերիտորիան չի կարող փոփոխվել առանց նրանց համաձայնութեան: Այդ մասին ևս հոդվածներ կան խորհրդային բոլոր սահմանադրութիւններին մեջ: Ամեն մի խորհրդային հանրապետութիւն ունի պետական իշխանութեան և պետական կառավարման իր բարձրագոյն մարմինները և իր սահմանադրութիւնը՝ վորը կազմված ե հաշվի առնելով ամեն մի միութենական հանրապետութեան առանձնահատկութիւնները և Միութեան Սահմանադրութեանը համապատասխան:

Յերրորդ, մեր միութենական հանրապետութիւնները կառուցված են ըստ ազգային հասկանիլի: Նրանցից ամեն մեկի բնակչութեան մեծամասնութիւնը պատկանում ե վորեւ մեկ ազգի, վորի անունով ել կոչվում ե հանրապետութիւնը: Այսպիսով, մեր խորհրդային Միութիւնը վոչ թե պատահաբար ծագած կամ միացրած պետութիւնների միութիւն ե, այլ ժողովուրդների միութիւն, վորոնցից ամեն մեկն ազատորեն կազմել ե իր պետութիւնը, և բոլորը միասին կամավոր կերպով միավորվել են մեկ բազմազգ միութեան կան պետութեան մեջ՝ լիակատար կամավորութեան և իրավահավասար հիմունքով:

Միութենական հանրապետութիւնները սահմաններում, բնակչութեան փոքրամասնութիւնը կազմող ազգերը կազմում են

կամ խորհրդային ինքնավար հանրապետութիւններ, կամ ինքնավար մարզեր, կամ ազգային ոկրուզներ, և նրանք բոլորն ունեն իրենց ներկայացուցչութիւնը Միութեան Գերագոյն Սորհըրդում, նրանք բոլորն իրենց պատգամավորներն են ուղարկում Միութեան Ազգութիւններին Սորհուրդը:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ
ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ
ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

Տեսնենք, թե կապիտալիստական յերկրներում ինչպէս ե իրականացվում պետական կառավարչութիւնը տեղերում:

Հին Ռուսաստանում կառավարչութիւնը տեղերում իրականացնում ե ինչ ցարական կառավարչութեան կողմից նշանակված չինովնիկները՝ նահանգապետները, գավառապետները, վոստիկանապետները և այլն: Բացի դրանից, գոյութիւն ունեյին այսպէս կոչված տեղական ինքնավարութեան մարմիններ՝ քաղաքային դումաներ և դեմստովոներ: Սակայն նրանց իրավունքները ծայրաստիճան սահմանափակված ե ինչ:

Նմանապէս բոլոր ժամանակակից բուրժուական պետութիւններում պետական կառավարչութիւնը իրականացնում են կառավարչութեան նշանակած չինովնիկները: Վերցնենք, որինակ, Ֆրանսիան: Նա բաժանվում ե դեպարտամենտների, ոկրուզների, կանտոնների և կոմունաների (համայնքներ): Յուրաքանչյուր դեպարտամենտի գլուխ կանգնած ե պրեֆեկտը և նրա հետ չինովնիկների մի ամբողջ հաստիք: Պրեֆեկտներին նշանակում ե հանրապետութեան նախագահը, ներքին գործերի մինիստրի առահանրապետութեան Պրեֆեկտի անձնավորութեան մեջ մարմնացվում ջադրութեամբ: Պրեֆեկտները տեղերում: Նա վոչ միայն ներքին ե պետական իշխանութեան, այլ և ուրիշ մինիստրութիւնների ներգործերի մինիստրութեան, նա տեղերում դեկավարում ե բոլոր կայացուցիչն ե հանդիսանում: Նա հետևում ե վոստիկանոչինովնիկներին և հիմնարկները: Նա հետևում ե վոստիկանոչինութեանը, դատավորներին, սպաներին, պրոֆեսորներին և այլն: Նա իրավունք ունի հետաքննութիւններ կատարելու, ձերբակալելու և դատի հանձնելու հանցագործութիւններին և որեւէ խախտելու համար:

Ֆրանսիայում նմանապէս կան տեղական ինքնավարութեան մարմիններ: Նրանց իրավունքները սահմանափակված են: Նրանք

վարում են այնպիսի գործեր, ինչպիսին են պրեֆեկտուրայի, դատարանի, բանտերի և ժանդարմերիայի շենքերի կառուցումն ու պահպանումը, տեղական ճանապարհաշինարարությունը, հասարակական առողջապահությունը և խնամակալությունը: Այս մարմինները գտնվում են կառավարական չիմսվածիկների խնամակալության տակ: Այդ մարմինների պաշտոնատար անձերը կարող են հետ կանչվել և այդ մարմիններն արձակվել՝ նախագահի հրամանով: Այսպիսով տեղական ինքնավարութայն մարմինները վերածված են վեներոնական բյուրոկրատական մեքենայի հավելվածի և տեղական բնակչությունից գանձվող հարկերի հաշվին սպասարկում են այնպիսի պատժիչ մարմինների, ինչպիսին են՝ ժանդարմերիան, դատարանները, բանտերը և այլն:

Փաշխտական պետություններում տեղական ինքնավարութայն մարմինները վերացված են: Իտալիայում նրանք փոխարինվել են վոստիկանապետներով և կառավարական կոմիսարներով: Ֆերմանիայում բուրգոմիստրները (քաղաքագլուխները) նշանակվում են ֆաշխտական կուսակցութայն ղեկավարների կողմից:

Սորհրդային սոցիալիստական հանրապետությունների պետական կառավարչութայն տեղական մարմինները վոչ մի ընդհանուր բան չունեն ցարական Ռուսաստանի և ժամանակակից բուրժուական պետությունների տեղական ինքնավարութայն մարմինների հետ: Մեր տեղական խորհուրդները պետական իշխանության մարմիններ են: Մեր Սահմանադրութայն 94-րդ հոդվածում ասված է, վոր աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները յերկրամասերում, մարդերում, ոկրուզներում, շրջաններում, քաղաքներում, գյուղերում, ստանիցաներում, գյուղակներում, խուտորներում, դըրադներում, աուլներում պետական իշխանության մարմիններ են:

Տեղական խորհուրդներն ընտրվում են քաղաքացիների կողմից ընդհանուր, հավասար, ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ գաղանի քվեարկութայն: Տեղական խորհուրդներն իրենք են ղեկավարում իրենց յենթակա կառավարչական մարմինների գործունեությունը, ապահովում են պետական կարգի պահպանումը, որենքների կատարումը և քաղաքացիների իրավունքների պաշտպանությունը, ղեկավարում են տեղական տրնտեսական և կուլտուրական շինարարությունը, սահմանում են տեղական բյուջեն (տես Միութայն Սահմանադրութայն 97-րդ հոդվածը): Պետական իշխանութայն տեղական մարմինների իրա-

ունքներն ու պարտականություններն ավելի մանրամասնորեն սահմանված են խորհրդային միութենական և ինքնավար հանրապետությունների սահմանադրություններում:

ԻՐԱՎՈՒՆԻՒՆԵՐԻՆ ՈՒ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԲՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՄԻՒԹՅԱՆ ՄԵՋ

Բուրժուական սահմանադրություններում շատ գեղեցիկ խոսքեր են ասված ազատութայն ու հավասարութայն մասին, ժողովուրդների իրավունքների մասին: Բայց ինչ «ազատություն» կարող է լինել այնպիսի հասարակութայն մեջ, վորտեղ ժողովրդական մասսաների կյանքը կախում ունի մի խումբ հարուստ սեփականատերերից, կապիտալիստներից և կալվածատերերից, վորտեղ աշխատավորներն ստիպված են իրենց բանվորական ուժը վաճառել մի կտոր հացի համար: Ինչ «ազատություն» կարող են ունենալ միլիոնավոր գործազուրկներ, վորոնք իրենց աշխատանքի գործադրություն չեն գտնում: Ինչ հավասարություն կարող է լինել շահագործողի և շահագործվողի միջև, սեփականատիրոջ և չունևորի միջև, կուշտի և քաղցածի միջև:

Կապիտալիստական հասարակութայն մեջ տնտեսական ուժը՝ արտադրութայն բուրք կարևորագույն գործիքներն ու միջոցները, բուրք հարստությունները գտնվում են բուրժուազիայի ձեռքին: Նրա ձեռքում են գտնվում՝ դարոցները, համալսարանները, լրագրերը, տպարանները, թղթի ֆաբրիկաները, ժողովարահները: Նրա ձեռքին են վոստիկանությունը, գորքը, չինովները, դատավորները, տերտերները, բանտերը: Նա բավականաչափ ազատ ժամանակ ունի պետական և հասարակական գործերով զբաղվելու համար: Իսկ աշխատավոր մասսաները գտնվում են կարիքի, տղխութայն, խեղճութայն մեջ, նրանց ձգվում է հարուստների համար կատարած ծանր աշխատանքը:

Ել ինչ զարմանալու բան կա այստեղ, յեթե այն իրավունքները, վորոնց մասին խոսվում է բուրժուական սահմանադրություններում, մնում են թղթի վրա, վոր աշխատավորներին շատ դժվար է գործնականում իրականացնել այդ իրավունքները: Ինչ զարմանալու բան կա, յեթե ամենադեմոկրատիկ սահմանադրութայն պայմաններում, ընդհանուր և հավասար ընտրական իրավունքի պայմաններում բուրժուազիան լիակատար հնարավորու-

թյուն ունի ապահովելու իր տիրապետութիւնը, իսկ աշխատավոր մասսաները մնում են աղքատութեան, ճնշման և իրավազրկութեան մեջ:

Բուրժուազիան իր սահմանադրութիւնների մեջ քաղաքական ազատութիւնների իրավունքները գրում էր առաջադրման անհատների նկատման տակ, հաճախ ապստամբած ժողովրդի պահանջով: Ահա թե ինչու բուրժուական բոլոր սահմանադրութիւններն այնպես են կազմված, վոր իրավունքները և ազատութիւնները մասին խոսող ամեն մի հողվածում մենք գտնում ենք վերապահումներ, վորոնք խիստ կրճատում, կամ բոլորովին վերացնում են մասսաների համար տրված իրավունքները:

Վերցնենք Շվեյցարական միութենական դեմոկրատիկ հանրապետութիւնը, վորի մասին մենք արդեն քանիցս խոսել ենք: Շվեյցարական սահմանադրութեան 55-րդ հոդվածում ասված է. «Ապահովվում է մամուլի ազատութիւնը»: Յեւ այդտեղ ևեթ, հաջորդ ֆրագում կարգում ենք. «Մակայն, կանտոնային որենքները սահմանում են անհրաժեշտ միջոցառումներ այդ ազատութիւնն ի չարը գործ դնելու առաջն առնելու համար... Միութեան կամ նրա իշխանութիւնները դեմ ուղղված չար մտադրութիւնները խափանելու նպատակով միութեան իրավունք ունի պատիժներ սահմանելու»:

Որինակի համար վերցնենք նույն սահմանադրութեան նաև 56-րդ հոդվածը: Կարդում ենք. «Քաղաքացիներն իրավունք ունեն միութեան կազմելու», և ապա, ստորակետից հետո, «յեթե միայն այդ միութեանների խնդիրների և նրանց գործադրած միջոցների մեջ պետութեան համար հակաորինական կամ վտանգավոր վոչինչ չկա: Կանտոնական որենքները սահմանում են չար մտադրութիւնների խափանման համար անհրաժեշտ միջոցառումներ»:

Մեզ մնում է միայն ավելացնել, վոր հեղափոխական կոմունիստական մամուլը և կոմունիստական կուսակցութիւնը Շվեյցարիայում յենթարկվում են խստագույն հալածանքների:

Ամեն մի բուրժուական սահմանադրութեան մեջ կա ընդհանուր վերապահում այն մասին, վոր կառավարութիւնը կարող է դադարեցնել սահմանադրական իրավունքներից և ազատութիւններից ոգտվելու հնարավորութիւնը, յեթե այդ պահանջում է «հասարակական անվտանգութիւնը»: Այսպիսով, ամենադեմոկրատիկ բուրժուական հանրապետութեան կառավարութիւնը լիովին «որինական» հնարավորութիւն ունի ուղղակի վերացնելու

սահմանադրութեան գործողութիւնը, յերբ նա այդ հարկավոր կգտնի:

Իարձյալ դիմենք շվեյցարական սահմանադրութեանը: 16-րդ հոդվածում կարդում ենք, վոր «ներքին խռովութիւնների դեպքում, կամ այն ժամանակ, յերբ վտանգը գալիս է հարևան կանտոնի կողմից, սպառնալիքի տակ գտնվող կանտոնի կառավարութիւնը պետք է անհապաղ իրազեկ անի այդ մասին միութենական խորհրդին», այսինքն՝ կենտրոնական իշխանութեանը, իսկ այդ իշխանութիւնը պարտավոր է զինված ուժ ուղարկել ռզմութեան: «Սպառնալիքի տակ գտնվող» կանտոնը կարող է ոգտնութիւն խնդրել և ուրիշ կանտոններից: Կենտրոնական միութեանը կանտոնի ոգտնութիւն խնդրելուն: Ամեն մի կանտոն պարտավոր է ազատ ճանապարհ տալ պատժիչ ջոկատներին: Նույն տավոր է ազատ ճանապարհ տալ պատժիչ ջոկատներին: Նույն հոդվածը, իսկական բուրժուական ձևով, նախատեսում է, վոր խռովութիւնները ճնշելու համար պահանջվող ծախսերը (այդպես էլ ասված է՝ «ծախսերը») կատարում է այն կանտոնը, վորն ոգտնութիւն է պահանջել կամ միութենական իշխանութեան զինված միջամտութեան պատճառ է դարձել:

Յեւ քիչ դեպքեր չեն պատահել Շվեյցարիայում, վոր «ներքին խռովութիւնները» ճնշվել են կանտոնական կառավարութիւնների կամ ամբողջ միութեան զինված ուժերով: Որինակ, 1875 թիւնների կամ ամբողջ միութեան զինված ուժերով: Սենթվին միութենական կառավարութիւնը գործ ուղարկեց Սենթթրալի տունելի շինարարութեան բանվորներին ճնշելու համար, վորոնք պահանջում էին չափազանց ցածր աշխատավարձի բարձրացում: 1932 թվականին բանվորներին զնդակահարում էին ժընեվի փողոցներում, 1934 թվին՝ Յյուրիխի փողոցներում և այլն:

Աշխատավորները իրավունքների և ազատութիւնների խնդրում բուրժուական սահմանադրութիւնների կեղծ է յերկրեսանի լինելն առանձնապես աչքի յե ընկնում այնպիսի պետութիւններում, ինչպիսին է ճապոնական կայսրութիւնը: Թվարկվող ազատութիւններից ամեն մեկի կողքին մենք միշտ գտնում ենք այնպիսի որենքների մատնանշում, վորոնք սահմանափակում և փաստորեն վերացնում են մասսայի համար այդ ազատութիւնները: Ահա, որինակի համար, ճապոնական սահմանադրութեան 29-րդ հոդվածը. «Ճապոնական հպատակներն ոգտվում են, որենքով վորոշված սահմաններում, խոսքի, մամուլի, ժո-

զոջները և միությունները ազատութեամբ: Իսկ «կարգը պահպանելու» կամ «վտանգավոր մտքերի» վերաբերյալ որենքները համաձայն, արտաքին և ներքին գործերի մինիստրները, ուղմական և ծովային մինիստրներն իրավունք ունեն ըստ իրենց հայեցողութեան արգելելու այս կամ այն նյութերը տպագրումը և բոլորովին դադարեցնելու հրատարակությունները լույս տեսնելը: Լրագրերի և ժուռնալների վրա այնքան հաճախ են տուգանք գնում, վոր նրանց հրամայված է մուծել 2 հազար յեն գրով, վորից պահվում են տուգանքները: Ճապոնիայում, վորպես անոն, «պատասխանատու» խմբագիրներ են հանդիսանում հատուկ վերաբերյալ վարձատրվող մարդիկ, այսպես կոչված «խրտվիրակներ», վորոնք պարտավոր են դատարանի վճիռների և վարչական վորոշումների համաձայն բանտ նստել: Այս ել ձեզ մամուլի ազատութեան: Նույն «կարգը պահպանելու» կամ «վտանգավոր մտքերի» որենքը 1-ին հոգվածում ասում է. «Այն անձերը, վորոնք կազմակերպում են այնպիսի ընկերություն, վորը նպատակ է դնում պետական կարգերի փոփոխումը, յենթակա յեն, ընկերութեան պաշտոնատար անձերի և ընկերութեան ղեկավարների պարտականութեանները կատարողների հետ միասին, մահվան պատժի, ցմահ, կամ հինգ տարուց վոչ պակաս ժամանակով բանտարկութեան, միաժամանակ տաժանակիր աշխատանքների, կամ առանց զրանց: Այս ել ձեզ միությունների ազատութեան:

Այս որենքը առաջին հերթին ուղղված է կոմունիստական կուսակցութեան և բանվորների ու գյուղացիների այլ հեղափոխական կազմակերպութեանները դեմ: Հազարավոր ճապոնական քաղաքացիների ձերբակալում են և զգում բանտերը: 1932 թվին ձերբակալվել են 7 հազար մարդ, 1933 թվին 8 հազարից ավելի: Ձերբակալվածները վորտիկանական բանտերում յենթարկվում են խոշտանգումների և միջնադարյան տանջանքների: 1932 թվին մոտ 50 կոմունիստների չարչարելով մեռցրել են բանտերում:

Բացահայտ ֆաշիստական պետութեաններում տիրում է բուրժուազիայի լիակատար, վոչնչով չողորհված դիկտատուրա: Ֆաշիզմը, դա արյունոտը բռնութեանն է ժողովրդական մասսաների նկատմամբ: Ֆաշիզմը ժխտում և վոչնչացնում է ժողովրդական մասսայի ամեն մի ազատութեան: Որինակ, Գերմանիայում ֆաշիստները լիկվիդացիայի յենթարկեցին բոլոր միութեաններն ու կուսակցութեանները, բացի ֆաշիստականներից, և ամբողջ մամուլը, բացի ֆաշիստականից: Որ ու գիշեր գերմա-

նական քաղաքների փողոցներով թրե են գալիս ֆաշիստների դինված շայկաները, կազմակերպված ձևով հեղափոխականներ են վորսում, բռնվածներին տանում են հատուկ սարքված բանտերը, վորտեղ նրանց դանակոծում, չարչարում, սպանում են: Անհամար համակենտրոնացման ճամբարներում ձերբակալվածներին ծանր աշխատանքով հյուծում են, սովահար են անում, չարչարում են, զնդակահարում են «փախչելու փորձ անելը» պատրվակ բռնելով: Ֆաշիստական իշխանութեան միայն առաջին յերկու տարում Գերմանիայում սպանված է 4200 հոգի, ձերբակալված՝ 317800 հոգի, մանիայում սպանված է 4200 հոգի, ձերբակալված՝ 317800 հոգի, խոշտանգումների ու չարչարանքների ժամանակ վիրավորված և խոշտանգումների ու չարչարանքների ժամանակ վիրավորված և խոշտանգումների ու չարչարանքների ժամանակ վիրավորված են՝ 218600 հոգի: Այս թվերը հաղորդեց ընկ. Գիմարտը 1935 թվին կոմունիստական Ինտերնացիոնալի VII Կոնգրեսում:

Հասկանալի յե, վոր ֆաշիզմը զայրույթ է առաջացնում և իր դեմ չպայքարի յե հանում աշխատավոր մասսաները կապիտալիստական բոլոր յերկրներում: Դեմոկրատական յերկրների ժողովրդական մասսաները պաշտպանում են բուրժուական դեմոկրատիան ֆաշիզմի դեմ:

Սակայն, իսկական ազատութեանը հնարավոր է միայն խորհրդային Սոցիալիստական պետութեան պայմաններում: Մեր Սահմանադրութեանը քաղաքացիներին տալիս է ամենալիկ, ամենալայն իրավունքներ և ազատութեաններ, վորպիսիք չկան ամենալայն իրավունքներ և ազատութեաններ, վորպիսիք չկան և չեն ել կարող լինել վոչ մի բուրժուական յերկրում: Մեր Սահմանադրութեանն իր հուշակած իրավունքների և ազատութեանների նկատմամբ վոչ մի վերապահում և սահմանափակում թյունները նկատմամբ վոչ մի վերապահում և սահմանափակում թյունները նկատմամբ վոչ մի վերապահում և սահմանափակում թյունները տալիս է նրա համար, վորպեսզի բոլոր քաղաքացիներն ոգտվեն այդ իրավունքներով, և վոչ թե նրա համար, վորպեսզի այդ իրավունքները փայլեն՝ աշխատավորներին խաբելու համար:

Մեր Սահմանադրութեանը պարունակում է այնպիսի իրավունքներ, վորոնց մասին խոսք անգամ չի կարող լինել բուրժուական սահմանադրութեաններում: Բացի զրանից, նա մատնանշում է, թե այդ իրավունքները գործնականում հատկապես ինչով են ապահովվում:

խորհրդային Միութեան բոլոր քաղաքացիներն ունեն ազատապահի իրավունք, այսինքն՝ ապահովված աշխատանք ստանալու իրավունք, աշխատանքի քանակի ու վորակի համապատասխան վարձատրութեամբ (տես Սահմանադրութեան 118-րդ հոգվածը): Աշխա-

ԽՍՀՄ-ի բոլոր քաղաքացիներին հողալ հայրենիքի պաշտպանութ-
յան ամբազանդման մասին: «Ընդհանուր զինվորական պարտա-
կանությունն որենք ե: Զինվորական ծառայությունը Բանվորա-
Գյուղացիական Կարմիր Բանակում ԽՍՀՄ-ի քաղաքացիները
պատվավոր պարտականությունն ե»,—ասված ե Սահմանադրու-
թյան մեջ:

Որոհրդային իշխանությունն անողոք ե դեպի սոցիալիստա-
կան հայրենիքի դավաճանները: Հայրենիքին դավաճանելը՝ այդ
սոսկ հանցագործությունն չե: Այդ ամենածանր չարագործությունն
ե: Այդ բանի համար 1934 թվի հունիսի 6-ի խորհրդային որենքը
սահմանեց պատժի բարձրագույն չափը՝ գնդակահարություն:
Այդ որենքի հիմնական բովանդակությունը մտցված ե ԽՍՀՄ-ի
Սահմանադրության 133-րդ հոդվածի մեջ:

Ամբացնել Կարմիր Բանակը, ամբացնել Կարմիր Բանակի
թիկունքը՝ Որոհրդային Միություն բոլոր աշխատավորների պար-
տականությունն ե:

ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԸ ՅԵՎ ՊԱՅՔԱՐԸ ՍՈՑԻԱԼԻՉՄԻ ՀԱՄԱՐ

Մենք տեսանք, վոր բուրժուական պետությունները դանա-
զանվում են իրենց պետական կառուցվածքով: Բայց ամենուրեք
այդ կառուցվածքն ապահովում ե բուրժուազիայի լիակատար
տիրապետությունը ժողովրդական մասսաների նկատմամբ ե
աշխատավորներին շահագործելու ե ճնշելու լիակատար հնարա-
վորությունը:

Բուրժուական պետությունները իր մանք միապետություն-
ներ են, մյուսները՝ հանրապետություններ: Սակայն, բանն այդ
անունները չեն: Որինակ, Անգլիան թագավորությունն ե: Բայց
թագավորական իշխանությունն այստեղ շատ սահմանափակված
ե, ե Անգլիան պատկանում ե դեմոկրատական յերկրների թվին:
Գերմանիան, Լեհաստանը հանրապետություններ են: Բայց նրանց
պետական իրավակարգը վատ ե ամեն տեսակ միապետությունից:
Դրանք Ֆաշիստական պետություններ են:

Բուրժուական պետություններն այժմ բաժանվում են յերկու
ձևի կամ տիպի՝ բուրժուա-դեմոկրատական ե ֆաշիստական: Կա-
պիտալիստական յերկրների մեծ մասում բուրժուազիան իր տի-
րապետությունը պահպանելու համար այս կամ այն չափով ֆա-
շիստական յեղանակներ ե կիրառում: Բուրժուազիան վտանակու-

ե անում իր յերբեմնի հռչակած ազատությունները: Բուրժու-
ազիան ավելի ու ավելի յե անցնում բացահայտ ե ուղղակի հար-
ձակման՝ ընդդեմ բանվոր դասակարգի ու գյուղացիական մաս-
սանների, լվիրը բռնություն միջոցով, բանվորական ե գյուղա-
ցիական կազմակերպությունները վոչնչացնելու, հեղափոխական
բանվորներին ե գյուղացիներին բնաջնջելու միջոցով հեղափո-
խական շարժումը բացահայտ կերպով ճնշելուն:

Վորքան ել վոր սահմանափակված ե, կրճատված կեղծավոր՝
բուրժուական դեմոկրատիան, այնուամենայնիվ աշխատավոր մաս-
սաներին նա տալիս ե կազմակերպվելու, իրենց թերթերը, ժուռնալ-
ները հրատարակելու, իրենց շահերի համար քիչ թե շատ բացա-
հայտ կերպով պայքարելու վորոշ հնարավորություններ: Իսկ
Փաշիզմը խեղդում ե մասսաների ամեն մի շարժում դեպի ազա-
տություն: Ֆաշիստական պետությունները՝ դրանք տաժանակիր
բանտեր են ժողովուրդների համար:

Ժողովրդական մասսաները կապիտալիստական յերկրներում
պաշտպանում են բուրժուական դեմոկրատիան Փաշիզմի դեմ:
Մեր յեղբայրական կոմունիստական կուսակցություններն ար-
տասահմանում ամենուրեք կազմակերպում են մասսաներին,
Փաշիզմի դեմ միառնակալ ժողովրդական նակազով պայքարելու
համար: Դրա հետ մեկտեղ կոմունիստները մատնանշում են, վոր
ամեն տեսակի ճնշումից ու շահագործումից լիովին ազատագրվե-
լուն կարելի յե հասնել բուրժուազիայի բռնի իշխանությունը
տապալելով, խորհուրդների իշխանությունն, բանվոր դասակարգի
դիկտատուրա հաստատելու միջոցով միայն:

Իսպանական հանրապետության աշխատավոր մասսաները
պայքար են մղում Փաշիզմի դեմ, միասնական ժողովրդական
ձակատի դրոշի տակ: Ժողովրդական միասնական ձակատ կազմվել
ե նաև Զինաստանում, վորտեղ չինացի ժողովուրդը հերոսական
պայքար ե մղում չինական ժողովրդի ստրկացման ձգտող ձա-
պոնական իմպերիալիզմի բանակների դեմ:

Կոմունիստները մատնանշում են մեր Որոհրդային Միության
որինակը: Յեվ մասսաները տեսնում են, վոր խորհրդային սոցի-
ալիստական կարգերը, վորոնք այժմ ամբացված են Ստալինյան
Սահմանադրության մեջ, իսկապես ժողովրդին ազատազրույթուն
բերին շահագործումից, կապիտալիստներին, կալվածատերերին,
կուլակներին, վաշխառուներին ստրկանալուց: Որոհրդային կար-
գերը հենց իրենց բանվորներին ու գյուղացիներին կարգեցին

պետութիւն կառավարելու, ժողովրդական տնտեսութիւն կառավարելու: Սոցիալիզմը՝ այդ բանվորները և գյուղացիները ձեռքում գանվող իշխանութիւնն է: Սոցիալիզմը՝ այդ ֆարքերկաներն ու գործարաններն են բանվորների ձեռքին: Սոցիալիզմը, այդ հողի անվճար և առհասարակ ամբողջումն է գյուղացիներին, այդ լավագուշտ մեքենաներն են հողագործներին: Սոցիալիզմը՝ այդ աշխատավորութեան ազատումն է ճգնաժամերի, գործազրկութեան, սովի, ուժից վեր հարկերի, քայքայման, աղքատութեան սարսափներից: Սոցիալիզմը՝ այդ յերջանիկ ու բերկրալից կյանքն է բոլոր աշխատավորների համար:

Բոլոր ժողովուրդները, բոլոր յերկրները տեսնում են, վոր սոցիալիզմի հաղթանակը նշանակում է խաղաղութիւն: Խորհրդային Միութիւնը հաստատակամորեն և հաջողութեամբ պայքար է մղում խաղաղութեան համար, պատերազմի դեմ: Դեպի Խորհրդային Միութիւնն են ձգտում բոլոր ժողովուրդները, վորոնք ծարավի յեն խաղաղութեան, պատերազմի սարսափներից ազատվելու:

Մեր Խորհրդային Միութիւնը նեցուկ է հանդիսանում կապիտալիստական յերկրների աշխատավորական մասսաների համար այն ծանր պայքարում, վոր նրանք մղում են Փաշիզմի դեմ, բուրժուազիայի հարձակման դեմ, պատերազմի դեմ:

Ստալինյան Սահմանադրութիւնը ցույց է տալիս ամբողջ աշխարհի ժողովրդական մասսաներին, վոր իսկական, մինչև վերջը հետևողական դեմոկրատիան իրագործելի յե միայն խորհրդային սոցիալիստական պետութեան պայմաններում, վորտեղ բուրժուազիայի իշխանութիւնը վոչնչացված է, արտադրութեան միջոցները հանրայնացված են, և աշխատավորներն իրենք են կառավարում պետութիւնը, կառուցում իրենց կյանքն առանց բուրժուազիայի:

Մեր Սահմանադրութիւնը վողևորում է բուրժուական պետութիւնների բանվորներին ու գյուղացիներին հեղափոխական պայքար մղելու կապիտալիստների և կալվածատերերի դեմ: Մեր Սահմանադրութիւնը ցույց է տալիս այն ուղին, վոր տանում է դեպի կոմունիզմի հաղթանակը բոլոր յերկրներում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ն եր ա ծ ու ը ր յ ու ճ 3

I. 1914 — 1918 Թ. Թ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՅ ԴԵՊԻ ՆՈՐ ՀԱՄԱՇԵԱՐՀԱՅԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ 5

Ինչ նստեց մարդկութեանը համաշխարհային պատերազմը 7

Ինչի համար հորինվեց պատերազմը 8

Հեղափոխութիւնները ալիքը պատերազմի վերջերին 9

1920—1921 թ. թ. տնտեսական ճգնաժամը 10

1929 թ. համաշխարհային ճգնաժամը 12

Ինչի հասցրեց բուրժուազիայի կառավարելը 13

Ազգային ճնշման ուժեղացումը 14

Միլիտարիզմն աճեց ավելի ուժեղ, քան յերբեկից 14

Յաշխատական հափշտակիչները համաշխարհային նոր պատերազմ են հրահրում 15

II. ԲԱՆՎՈՐՆԵՐԻ ԱՂԲԱՏԱՅՈՒՄԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ 17

Մասսայական գործազրկութիւն 18

Ինչպես են աղբում գործազուրկները 20

Գործազուրկ յերիտասարդութիւնը 22

Վորակայութեան կորուստը յերկարատե գործազրկութեան հետևանքով 22

Արտադրութեան մեջ զբաղված բանվորների աղքատացումը 24

Բանվորների թերապահումը 25

Աշխատանքի կործանարար տեմպերը 25

Բանվորները լիակատար իրավազրկութիւնը ֆաշիստական յերկրներում 28

Տիրապետող դասակարգերի պերճանքը 29

III. ԳՅՈՒՂԱՅԻՈՒԹՅԱՆ ԾԱՆՐ ՎԻՃԱԿԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅՆԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ 31

Հողի սովը 33

Ինչպես են խաբել գյուղացիներին կապիտալիստական յերկրներում 34

Գյուղացուն պլոկում են առևտրականն ու ֆարքերկանտը 35

Գյուղացիութիւնը } ցնում է իր հողը, քայքայվում է 37

Գյուղացիական տնտեսութեան անկումը ճգնաժամի ժամանակ 37

Գյուղատնտեսական մթերքների մասսայական վոչնչացումը 40

Գյուղացիութիւնը Գերմանիայում ֆաշիստական ճնշման տակ	43
Գյուղացիական մասսաները սովահար են	44
Գյուղացիները իվիճակի չեն արդյունաբերական ասլանքներ գնելու	46
Գյուղական չքավորութիւնը վոչ մի տեղ աշխատանք չի գտնում	47

IV. ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ՈՐՈՎ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՓՈԿ ԵՆ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ԿՅԱՆՔԻ ԲՈՂՈՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԸ

Բանվորը մինչև կյանքի վերջը մնում է պրոլետար	50
Ծառայողը նույնպես մինչև իր որերի վերջը մնում է պրոլետար	51
Բանվորներին և գյուղացիներին կրթութիւնն անմատչելի յի	52
Մտավոր աշխատանքի աշխատողների գերարտադրութիւն	53
Մանր բուրժուազիայի քայքայումը	54
Ինչպես է մասսաների դրութիւնը կապիտալիստական աշխարհի ամենահարուստ յերկրում	56
Բուրժուական դեմոկրատիայից դեպի ֆաշիզմ	57

V. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՑԻԱԼԻՋԻ ՅԵՐԿԻՐՆ Ե

Ինչպիսին էր մեր յերկիրը ցարեզմի սրով	60
Սոցիալիզմի հաղթանակը ԽՍՀՄ-ում	64
Մեր հայրենիքը հզոր ինդուստրիայ տերութիւն է	67
Ամենաառաջավոր գյուղատնտեսութիւն ունեցող յերկիրը	74
Մեր յերկրի բոլոր հարստութիւնները պատկանում են ժողովրդին	80
Մեր տնտեսութիւնը պլանով է տարվում	84
Յուրաքանչյուրին ըստ իր աշխատանքի	85
Աշխատանքը առաջնագույն պարտականութիւն է պատվի գործ է	86
Աշխատանքի իրավունք	87
Հանգստի իրավունք	88
Կրթութիւն իրավունք	88
Նյութական ապահովութիւն իրավունքը հիվանդութիւն, ծերութիւն և աշխատունակութիւնը կորցնելու դեպքում	90
Ունեւոր ու կուլտուրական կյանքի ուղին բաց է բոլոր աշխատավորների համար	90
Ազգային կուլտուրաների զարգացումը	93
Կնոջ ազատագրումը	95
Պայքար քաղաքի և գյուղի հակադրութիւն վոչնչացման համար	96
Նոր ինտելիգենցիա	98
ԽՍՀՄ-ի բանվոր դասակարգը և գյուղացիութիւնը	99

VI. ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՅԵՎ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿԻՐՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ

Խորհրդային պետութիւն արմատական տարբերութիւնները բուրժուական պետութիւններից	103
Յարական Ռուսաստանի պետական կառուցվածքը	106
Մեր խորհրդային և բուրժուական ընտրական սիստեմները	107
Վերին պալատները բուրժուական պետութիւններում	113

Մեր խորհրդային և բուրժուական կառավարութիւնները	117
Թագավորները և նախագահները	121
Բուրժուական միութենական պետութիւնները և Խորհրդային Միութիւնը	123
Տեղական ինքնավարութիւնը բուրժուական պետութիւններում և խորհրդային իշխանութիւն տեղական մարմինները	127
Իրավունքներն ու ազատութիւնները բուրժուական պետութիւններում և Խորհրդային Միութիւն մեջ	129
ԽՍՀՄ-ի պայքարը խաղաղութիւն համար և բանվորագյուղացիական Կարմիր բանակը	135
Կապիտալիստական աշխարհը և պայքարը սոցիալիզմի համար	136

Քարգամանեցի Ն. Գրիգորյան յեմ Ա. Ղարաբյուլյան
Հայերեն Քարգամանությունը խմբագրեց Բ. Ն. Դավթյան
Տեխն. խմբ. Ա. Խաչատրյան
Մբբագրել է Վ. Զիլեշյան
Կոնտրոլ սրբագրել է Ա. Սրովյան

Գլավիտի լիազոր № Կ-3255, հրատ. № 514,

Պատվեր № 228, տիրաժ 20,000,

Հանձնված է արտադրության 2/Մ 1937 թ.

Ստորագրված է արտադրության 10/Ա 1938 թ.

Գինը անկազմ 1 ա. 35 կ., կազմով ա. 75 կ.

Հայկուհրատի տպարան, Ճերեան, Ալավերդյան № 71

«Ազգային գրադարան»

NL0199990

ԳԳԸ 1 Բ. 75 Ա.

35

С 32-К
1679

1 2 804

СССР И СТРАНЫ
КАПИТАЛИЗМА
Армпартиздат, Ереван, 1938